

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Co[n]fessionale domini Antonini archiepiscopi Flore[n]tini

Antoninus <von Florenz>

Hagenaw, 1508

VD16 A 2955

De restitut[i]o[n]e liber tertius

urn:nbn:de:hbz:466:1-30653

De restitutōe liber tertius

ergo q̄ si p̄mū fuerit omissus
idē porrectio calicis p̄pati to
tū d̄z iterari q̄si nihil sit factū
Si h̄o istud fuerit obf̄natū
z aliqd̄ de p̄dictis alijs fuerit
omissū: nullo mō debz itera
ri ordinatio. s̄z qd̄ omissū est
d̄z suppleri ab ep̄o ī alia ordi
natōe: z interim nō celebret.

Forma sacri m̄rimoni

On est determinata.

n Est aut̄ forma illa ex
p̄ssio p̄sens^o per ver
ba vni^o in alterū coniugū. vt
accipio te ī vxorē. vel accipio
te in virū. vel cum interrogat̄
Si vult talē in vxorē vel viz.
Et r̄ndet q̄ sic. vel si loqui nō
pōt p̄ scripturā vel alia signa
exprimentia cōsensum

Finit tertia pars libri sc̄di
z p̄ cōsequēs tot^o tractat^o sis
ue sūmula de cōfessione cum
interrogationibz fiendis re
uerēdissimi patris Antonini
Florentini archiepi.

Incipit liber

tertius p̄sentis tractat^o de re
stitutionibz. Et primo de resti
tutionibz in genere in q̄ ponū
tur viginti man^o rapientum
quaz q̄libet habz q̄ncqz digi
tos seu modos. et sic sunt cen

tum modi in quibz sit restitu
tio vl̄ erogatio: vt p̄tz in secū
da parte sūme. ti. ij.

E prima

d manu fenerato
ria potest intelli
gi illud quod ha
bet Apoca. xvij. Vidi mulie
rem sedentē sup bestia coccia
neā. i. diabolū habentē ī ma
nu eius poculū aureū. Hec
mulier ē cupiditas: que ī ma
nu. i. in ope vsure habz diuiti
as quas litit. sed nō extinguit
ei^o sitis: sed solū delectat ī vi
dendo. Hec aut̄ habet quinqz
qz modos sicut man^o habet
quinqz digitos Et prim^o est
in pignozibz. q̄n. s. q̄s p̄ mu
tuo alteri facto recipit pign^o
ab eo rei mobilis vt vestimē
tum seu lucrum equi seu hu
iusmodi: aut immobilis: vt
possessioez ex qua capit fru
ctū siue lucrum nō cōputans
cum. s. quis depōit pecuniā
in sortē: qd̄ vsura est nisi ī cas
su cū genera socero q̄usqz ha
beat ab eo dozes sustinēs oz
nera m̄rimoni accipit ab eo
possessioz ī pign^o. extra d̄ vsu.
c. salubrit. Et d̄ h̄ diffuse ī. ij.
pte sū. ti. j. c. vj. Sc̄os digi
t^o seu mod^o est in depositōibz

cū scz q̄s d̄ponit pecuniā ap̄d
 mercatorē vl' cāpsorē vt vtaf
 ea: saluo tñ capitali suo z cū is
 tentiōe p̄ncipatr aliqd̄ p̄cipi
 endi vltra sortē nulla tñ facta
 p̄ctiōe sup̄ h̄: etiaz vsura est.
 xiiij. q. iij. si feneraueris: z d̄ h̄
 in. ij. pte sūme. ti. j. Tertius
 mod⁹ in emptiōibz z venditi
 quibz cū, scz vedit̄ merces vl
 tra iustū p̄ciū rōe dilationis
 r̄pis i soluedo p̄ciū: z h̄ nisi rē
 illā intēdebat suare i futurū
 qñ tātū qñtū vedit̄ vl' pl⁹ spe
 rabat valitū. Silr qñ emit
 rē min⁹ iusto p̄cio: eo q̄ ātici
 pat tps solutiōis p̄ciū anq̄s reci
 piat mercē: vtputa tpe veris
 triticū recolligendū. Et h̄ nisi
 dubiū esset vtrū plus minus
 ve sit res illa valitura: d̄ h̄ ex
 tra de vsuris. c. in ciuitate. et
 c. nauigati. Et de h̄ diffuse in
 ij. pte sūme. ti. j. c. viij. Quar
 tus in cāpsōibz et fictis asse
 curatiōibz: vt in cābijs q̄ dis
 cunt p̄ venetias: z cābijs que
 fiūt in rhomana curia p̄ bull
 q̄ sē vere mutua cū vsura z cū
 ipemet sit satisfactor simulat⁹
 z verus mutuator ē. ar. xiiij.
 q. iij. c. pleriqz. Et de h̄ i. ij. pte
 sūme. ti. j. c. viij. Quint⁹ i mu
 tuis cū exp̄ssis lucri p̄ctiōi
 bus siue i pecūia siue in opibz
 siue in alijs que p̄cio possunt

estimari. ar. xiiij. q. iij. c. putāt
 z de hoc in. ij. pte sūme. ti. j. c.
 viij. **R**aptoria est q̄
 manifeste rapit aliēa. De ma
 nu violenta. i. raptoria eripit
 pauperē. s. deus. Tobie. xv.
 Et habet quinqz digitos seu
 modos. Prim⁹ consistit i vsur
 patis dominij ciuitatuz: cas
 strozū z villarū: ex q̄bz omne
 emolimētū qd̄ inde p̄cipit ra
 pina est. Secūdus est in tal
 lijs iniustz. qñ. s. dñs ciuitatē
 iponit collectas vltra debitū
 p̄suetudis vl' statuti: fuitia is
 debita opariorū erigit z non
 soluit eis de labore: vel si ciui
 tas est libera qñ nō p̄ rapta is
 ponit ciuibz: s; nimis aliqz
 guant. Terti⁹ ē in pedagijs
 z gabellis illicitis. qñ. s. ipo
 nit dñi terrarū vel ciues nos
 ua pedagia sine lnia p̄ncipis
 vel etiā si antiq̄ta vel noua cū
 lnia nō seruant vias suas cuz
 tamen possent. Quartus in
 latrocinijz terrestribz l ma
 ritimis vl' piratis: qui discor
 runt p̄ mare p̄dando: ex nau
 fragio etiam in mare p̄iecta si
 bi accipere ad rapinam perti
 net. Vel etiam de rep̄salijz
 illicitis: d̄ q̄bz in tertia pte. ti.
 iij. c. iij. z. iij. Quintus in p
 sonis capiēdis z v̄dēdis q̄ li
 bere sūt seu ch̄iane: nā z si pa

De restitutōe liber tertius

gani vel saraceni capti i bello iusto efficiant serui capiētiū, vñ z vēdi pnt vt serui z esmi: nō tñ chřiani, debēt ergo ista restitui si pnt: vt dicit Augu. xiiij. q. vj. c. si res. De his habes in scda pte sume. tit. j. **Man^o** furatoria est cū q̄s accipit occulte aliena nesciente dño. Apocalip. Qui furabatur iā nō furet sed magis opet manibz suis. Fur videt opari manibz alienis in q̄ntū accipit lucrū de manibz alienis Et hec man^o hz q̄ncz digitos **Prim^o** est in inuētoz detētiōne. q̄n. s. q̄s res alteri^o iuentas q̄ nō habēt p derelicto sibi retinet. xiiij. q. iij. c. si qd. z de hoc habes i. ij. pte sū. ti. j. c. xv. **Sec^o** est in illicita p̄scriptōe: q̄n. s. q̄s p̄scribit aliena mala fide: sciēs. s. illa esse aliēa. nec aliq̄ iusto titulo habuisse. ca. possessor. de reg. iuris. in. vj. de hoc habes i. ij. pte sume. ti. j. c. xv. **Tert^o** est i rei pignorate: cōmodate vl̄ deposite vsu. s. q̄n dñs rei nō p̄sentit. z tenet de vtilitate inde habita. z si amitterz ex culpa sua tenet reddere. Ray. de hoc in scda pte summe. ti. j. **Quart^o** i occulta rez vsurpatōe: siue hoc fiat a filijs de rebz parētū. siue ab yxore d̄ re

b^o viri ip̄o nesciēte siue a seruis de rebz dñoz suoz a dispensatoribz de rebz patronorum suoz. siue a discipul̄ de rebz magroz suoz. siue ab extraneis de rebz alioz. Etia si hoc facerēt dādo inde eleosynas paupibz nisi in extrema necessitate p̄stituz. xiiij. q. iij. c. forte. de hoc i scda pte ti. j. p totū. **Quint^o** i religiosa appropatōe. q̄n. s. religiosus aliquid recipit vl̄ nesciēte plato suo. vel alteri dat p̄inq̄ vl̄ extraneo. vl̄ cū occultat. z vt p̄pria retinet acq̄sita p eū. vl̄ data n̄ pat^o supiori libere assignare. xij. q. j. c. nō dicatis. z d̄ h̄ habes i. iij. pte. **Man^o** bella toria est vbi. s. rapiūt furta et rapie z sacrilegia. **Manū** suam misit hosti. s. bellādo ad oia desiderabilia. **Tbreno. j.** Desiderabilia aut sūt blada pecūie: edificia: vasa aurea templi: et alia ornātia ip̄m tēplū. ad qd̄ misit manū exercit^o **Nabuchodonosor** bellās i hierlymā rapiēdo z destruendo. z hec man^o habz quicqz digitos seu modos. vicz. **Prim^o** est cū dñs vel cōmūtas aliq̄ assumit iniustū bellū **Flā** q̄ ad h̄ p̄currūt adiuvando: cōsulēdo: coopando: de omnibz dānis illatis aduers

sarijs, etiam si nihil pueniret
 ad eos tenet satisfacere. xiiij
 q. v. c. nō sane, in fi. Scōus
 est q̄ tenet de oībo dānis z ex
 pensis quas patiunt subditi
 sui q̄ inuoluntarij sunt z coas
 cti. nā vltra expensas q̄s faci
 unt aliqui ab aduersarijs des
 bellant: z capiunt ipi z bona
 eoz. Vari⁹ est em̄ belli euen
 tus. vt c. si culpa. extra de ins
 iur. z dā. dato. Terti⁹ est qz q̄
 habet iniustū bellū ea q̄ capit
 z destruit. vl̄ h̄ facere pmittit
 suis. sic cōiter faciūt satisfac
 re tenet. xxiij. q. j. c. militare.
 bona at̄ capta iuste ab inimis
 cis q̄ dnt̄ diuidi occultādo
 z retinēdo sibi furat. xxiij. q.
 v. c. dicat. Quartus est cum
 iuste bellās rapit bona ecclia
 rū nō icastellarū. aut bona
 clericoz p̄rie partis. vel etiā
 viatores pegrinos z alios in
 nocentes. dis. lxxxvj. c. singu
 lis. Quintus est qn̄ habens
 iustū bellū ex sua iertia z cras
 sa negligētia nō defendit su
 os cū posset. z p̄cipue cū est
 ductus mercede ad bellan
 dū. z s̄lt̄ cū posset obellare i
 micos. z sic facere finē guerre
 vt pl⁹ lucret̄ ex duratōe prelij
 vel qz corruptus ab aduersa
 rijs nō fideliter gerit negoci
 um tenet. extra d̄ iniur. z dā.

dato. c. si culpa. z de his oībo
 habes in. iij. pre ritu. iij. c. d̄
 bello. Dan⁹ dānificatoria.
 Dicit̄ Prouerb. xvj. Si ma
 nus ad manū fuerit non erit
 innocens manus. vt qn̄ vna
 man⁹ nō sufficit ad vnū op⁹
 alia iuuat. sic aliqui si vn⁹ nō
 sufficeret ad rapiendū vel fur
 randū vel dānificandū aliū. z
 tūc adhibet adiutoriū alter.
 z hec est man⁹ ad manū adū
 cta. z talis q̄uis nō sit pncip
 alis vel nil pueniat de rapi
 na vel damno ad eū tū tenet
 Et qz nō est innocēs sed i cā.
 Et hec habet qnq; digitos. q̄
 p̄tinent in h̄ p̄su. Iussio p̄si
 liū p̄sensus palpo recursus.
 Primus est cū q̄s mādāt fieri
 rapinā: furtū: vsurā vl̄ aliō
 dānū. z ex hoc sequit̄ effect⁹
 dāni. qd̄ als nō fuisset factus
 talis tenet insolidū etiā si nil
 puenit ad eū. Sic z tutor cu
 rator z pcurator z factor q̄ p
 pupillis vel p alijs faciūt cō
 tractus vsurarios tenet. si il
 li p quib; fecerunt nō satisfā
 ciant cum sint pncipaliores.
 Scōs qn̄ p̄suluīt ita qz ex
 illo sequit̄ damnū qd̄ alias nō
 fuisset factū: talis etiā tenet
 insolidū. etiā si nil puenit ad
 eum. Si aut̄ fuisset factū eti
 am sine illo cōsilio. z aliquid

De restitutōe liber tertius

plus factū est. ad illud plus tenet. Inno. & Hostiē, Tertius est sensus. i. cooperatio nis. non mentis tm̄. puta qm̄ vnus vel plures faciūt aliqd̄ furtū vel dānū sil: ita q̄ vnus nō faceret sine altero. tenet q̄ libet insolidū. secus cū etiā si ne illo factū fuissz. tm̄ cū alijs se reppit ad dānificādū. tunc em̄ tenet solū d̄ damno illa: to p̄ eū q̄ etiam est mediator sciēter alicuius sc̄tus fraudulenti vt sensales tenent tales de dānis. Quartus ē palpo. i. cū q̄s adulando seu laudando aliquem de furto vel de damno scilicet q̄ sit strenuus. & ex hoc inducit eū ad faciendū malū q̄ als nō fecisset. & idē si detrahēdo euz ad hoc inducit. Quintus est recursus. i. cum q̄s receptat fures & damnificantes & ex hoc sequunt dāna. vel etiā raptaz rē cū querit. & ip̄e occultat. p̄pter qd̄ nō pōt recupare. Officialis etiā q̄ p̄t sine sue p̄sone piclo obstare ne fiat dānū vel rapina vel manifestare fures & ablata & nō facit tenet. hoc Tho. Albertus. Pe. Richard. in. iij. dis. xv. Innocen. Ray. & Guil. De his in. ij. p̄te sūme. ti. j. c. xij. Dānū participatoria. scz. de re furas

ta vel vsuraria. & de hoc pōt intelligi illud Jone. iij. Recedat vnusq̄sqz ab iniquitate q̄ in manu sua est. Et hec habet q̄ngz digitos. Primus est p̄cipando de hmōi p̄ donationē. talis em̄ cui donat. cuz hoc scit d̄z reddere dño eius rem ablatā. donū aut datum ab vsurario cū oīa bona sua sint obnoxia restitutiōi. tenetur etiā reddere v̄l sibi v̄l his potius q̄b̄ vsurarius habet restituere. Scd̄s est p̄ vitiatatiōem. Familia ei raptoris vel vsurarij: vel vxor: vel filij q̄ nō h̄nt nisi de rapinis: v̄l vsuris tenent satisfacere d̄ p̄sumptis. sed habēdo etiā alia bona comedēdo v̄l vtēdo reb̄ male ablati in p̄ma specie tenet de eo qd̄ p̄sumit Ray. Tertius est p̄ dotatiōē. filia em̄ q̄ dotat p̄ euz q̄ nō h̄z nisi de vsuris. v̄l alias male ablati maritus q̄ hoc nouit nō p̄t recipe dotē. & receptā tenet restituere creditozibz socerz. & ip̄a etiā filia mortuo marito tenet restituere dotes. Ray. De h̄ in. ij. p̄te sūme. ti. j. c. xij. Quartus est p̄cipādo d̄ re rapta v̄l furata p̄ emptiōem. q̄ ei emit talia sciēter vel ignorātia facti crassa. tenet restituere cū iue

nit dñm rei vl paupibz eroga
re si illū ignorat. Si etiā ta
lia emit pbabiliter estimans
eē venditoris. postea sciens
fuisse ablata tenet nihil omi
nus dño reddere si cogñcit. l'
paupibz rē vl p̄ciū erogare si
nō inuenit. Ray. 2 de hoc in
ij. pte sūme. titu. j. Quint^o
p legatū vel hereditatiōem.
Intelligit ei hereditas dedu
cto ere alieno. Heres ḡ vl le
gatus ei^o cuius bona sunt
obnoxia restitutiōi. vel ex con
tractu. vl ex q̄si maleficio fur
ti: fraudis 2 vsure. 2 hmōi. vl
quasi oīa tenet restituere de
tali hereditate vel legato. ex
tra de vsuris. ca. Michael.
Manus sacrilega vicz vsur
patio circa sacra 2 eccliaistica
Job. xv. Terēdit aduer^o de
um manū. scz sacrilegā. Hec
est manus sacrilegi Micha
noris quā extendit p̄tra tem
plū dei. cōminatus ip̄m fun
ditus destruere. sz ip̄o occiso
suspecta ē lingua a Juda Ba
chabeo p̄tra tēplū. vt habet
ij. Machab. xv. 2 hec habet
q̄nq; digitos. Primus est
cū auferunt sacra vt calices
2 paramēta: cruces: reliquie
2 alia hmōi. Scōs est qñ au
ferunt aliq; 2 si nō sacra tñ d
loco sacro: vt in ecclia. et de

vtroq; xvij. q. iij. c. q̄squis
Tertius est qñ sit incendiuz
vel effractio in loco sacro. i.
iniuriose. tenet etiā satisfacere.
vel etiā inferunt alia dāna
ecclijs vl p̄sonis eccliaisticis
vt exigēdo gabellas 2 pedas
gia. extra de cēsi. c. q̄q; in. vj
aut iponēdo collectas. extra
de iniur. 2 dā. da. c. aduersus
aut faciēdo rep̄salias 3 p̄so
nas eccliaisticas. c. 2 si pigno
ratiōes. extra d iniur. Quar^o
tus est cū clerici male tractāt
bona eccliaz dilapidādo ide
bite: alienādo i pōpas 2 lasci
uias expēdēdo: 2 sanguineos
ditādo. xij. q. ij. c. null^o. 2 bo
na debita paupibz vl clericis
vel rep̄ationi ecclie subtrahē
do d; restituere. Quint^o cuz
subtrahūt legata facta eccles
ijs. xij. q. ij. c. q̄ oblatōes. vl
nō soluunt decime vbi 2 sue
uerūt solui. vel cū nō est legis
time in beneficio cōstitutus.
sed p intrusionem vel p simo
niam. vel habet aliq̄d impes
dimentū irregularitatis. tene
tur em fructus pceptos resti
tuere. de regu. iur. lib. vj. De
his in. ij. pte summe. titulo. j.
Manus iniuste iudicatoria
Beatus q̄ excutit manus su
as ab omi munere Esaie. xix
xij. s. obsequij pecunie 2 lau

De restitutōe liber tertius

dis, p munera em̄ frequenter p
uertit iudiciū, z hec man^o bz
q̄nq; digitos. Prim^o ē q̄n
iudex seu q̄cunq; official' dat
iniustam sn̄iam ex certa sc̄ia q̄
cunq; d̄ causa, siue odio siue
amore: siue corruptōe pecūie
z talis tenet de oī dāno z in
teresse pti lese. Ray, xi, q, iij,
c, quattuor. Sc̄ds est q̄n ex
ignorātia crassa pfert iniustā
sn̄iam, nō em̄ debebat se po
nere ad id ad qd̄ nō erat ido
neus cū p̄iculo alterius: sec^o
si deceptus p̄silio assessor' q̄
putabat idoneus ex malicia
vl' ex ignorantia crassa male
psulētis, tūc tenebit assessor
pti de expēsis fm̄ Ray, Ter
tius est q̄n ex notabili negligē
dētia, ptulit iniustā sn̄iam: pu
ta qz noluit laborare ad legē
dum in libris qd̄ potuisset in
uenire, z videt etiaz teneri, vt
c, si culpa, extra d̄ iur̄. Quar
tus q̄n accipit pecuniā p̄ ius
dicando vel nō iudicādo aut
bene aut male. Ray, etiā talē
pecuniā sibi retinere pō pōt,
s; paup' ibi dare vl' reddere dā
ti. Quintus cū nō vult ius
dicare z dare sn̄iam, put p̄t et
d̄, ne displiceat h̄nti iniustis
ciā: aut vt damnificet ius ha
bentē, z tal' tenet si ps postea
amittat iustā causam, vel si

remittat penas vel diminuat
iniuste cū nō posset tenet cōi
tati, si auerit penā iniuste te
net ei q̄ soluit. Tho, z Ray,
De his in, ij, pte sūme ti, j, c,
xix. Danus in iudicio in
iuste assistoria, De hoc, Ne
iunges manū tuā vt p̄ impio
dicas falsū testimoniū, Exo
xxij, z Esa, xxj, Erui te oppō
sum de manu calūmant', Et
hec habz q̄nq; digitos fm̄ qz
q̄nq; genera hoīm ibi cōcur
rūt, s; aduocat' iuriscōsultus
actor z pcurator: testis z reus
Primus ḡ est aduocat' q̄
si sciēter assumit ad defensan
dū iustā cām obtinēs victo
riā cause, de oī dāno tenet
aduersario si clientul' nō sa
tisfecit. Tho, ij, q, lxxj, Si
vero nō obtinet tenet clientu
lo de expensis q̄n vicz dixit si
bi causam esse iustam, cū als
ille nō litigasset. Sed si assu
mit cām iustā z ex crassa iḡrā
tia vel notabili negligētia: p̄
dit, videt teneri clientulo de
dāno suo, c, si culpa, extra de
iur̄, z dā. Sc̄ds iuriscō
sultus si sciēter p̄stat maluz
psiliū vel fraudulentū, vnde
ius habēs pdit causam, siue
sit ille cui psulit siue alter te
net de damnis inde secut', si
pō fideliter psulit vt scit non

teneſ, vt. c. nemo ex filio. de
reg. iur. li. vi. Tertius est actor
et procurator qui accusat alium
quod falso crimine vel petitus
debitum scienter tenet de omni da-
mno quod inde recipit etiam ad-
uersarius de expensis. Tho.
ii. q. lxxviii. Quartus est re-
us si negat veritatem de qua iuri-
dice interrogatur negando inde-
bitum pecunie tenet actori, ne-
gando autem crimen unde sequitur
accusatori mors vel mutila-
tio vel alia pena, vel fatigan-
do scienter appellationibus
vel dilationibus tenet ad arbi-
trium boni viri. Quintus testis
si ex falso testimonio eius sciens
facto actor vel reus incur-
rit aliquid damnum iniuste tene-
tur talis insolidum, extra de in-
iur. c. si culpa, et si accipit pec-
uniam per testimonio ferendo
etiam vere tenet illam pauperibus e-
rogare, xii. q. v. c. non sane, et
de his omnibus in. ii. pte. su. ti. j. c.
xix. Danus fraudatoria
Job. xxxj. In manibus meis
non adhesit macula sed frau-
dis. Et hec habet quatuor digitos
seu modos. Primus est in re-
rum quantitate, dum scilicet vna suba
vendit pro alia, vt vinum limpha-
tum pro puro, Aurum vel argentum
alchimiatum pro puro et huiusmodi.
Secundus est in quantitate, vt cui-

damus diminute mensure vel pro-
dura, puta vncie. xj. pro libra. l.
In vasis de vino: oleo tritico
et huiusmodi, vel in canis de pas-
sano laneo lineo et huiusmodi. Terti-
us est in qualitate, vt cum vendit
res defectuosa, vt vinum vel ca-
ro corrupta bona, animal vici-
osum et claudicans pro sano non di-
minuendo de pretio, et multo ma-
gis grauius est vendendo rem no-
civam et piculosam homini. Quar-
tus est in pretio inequalitate, vt cum
vendit res pro iusto pretio quam va-
leat scienter, vel cum multo mino-
pretio emit, quia venditor non cog-
noscit rem, vel quia ducit maxima
necessitate. Quintus est in ga-
belle debite vel pedagii subtra-
ctione, vicius quia occulte introdu-
cit rem ad civitatem vel asserit esse
pro alio, vel minoris quantitatis
vt minus soluat. Hi omnes tenen-
tur satisfacere. Item Tho. ii. q.
et Ray. De his omnibus habes in
secunda parte su. ti. j. Danus falsi-
ficatoria. Job. v. Qui dissipat
cogitationes malignorum ne
possint manus eorum implere quod
ceperunt, manifestando, scilicet falsita-
tes eorum. Et hec habet quatuor di-
gitos vel modos. Primus
est in ponderibus et mensuris fa-
ciendo falsas monetas, vel eis
vtendo falsis et diminutis in
vendendo, et emendo mensu-

De restitutōe liber tertius

ris excessiuis tenet etiā talis de dānis inde securis illis talibus. Scōs est in falsis monetis fabricando eas falsas v'l incidēdo, aut falsatis z diminutis p legitimis scienter vtendo, vltra pctm tenet de damnis lesis. Terti^o est in bullis aplicis falsatis, vel p subreptionē obtentis, cuz, l. exp'ssum est falsum in supplicacione omissum illud expr'mēdo: q̄ enarrato nō obtinisset. Bñficiuz em̄ vel grā sic obtēta nō valet, vnde tenet satisfacere d̄ emolimēto per ipas obtēto. Quartus est in instrumētis z scripturis falsificatis vt testamentis in quibus scribunt legata aliter q̄ disponat a testatore, vel scripture vbi apparent debita z cassant z hmōi. Quintus est i falsis partub, vt cū mulier p̄cipit p adulterium, vel supponit sibi alienū partū q̄ tenet de oibz q̄ p̄sumit filius putatiu^o de bonis mariti, et de his q̄ vt filio legitimo sibi de hereditate relinq̄rent. c. si culpa, extra de iniur, z d̄ his l. ij. pre sū. ti. j. c. xvij. **D**anus pditoria. De q̄ chris Luc. xxij. Ecce manus tradentis mecū est in mēsa. Nō em̄ fit pditio: nisi p familiares.

Et hec habet q̄nq; digitos. Prim^o est in castris populis z terris, q̄n. s. q̄s aufert a legitimo dño, z dat pditorie alteri q̄ ibi ius nō hz, talis tenet de oibz dānis inde securis. Scōs est i psonis q̄n q̄s tradit dñm suū vel amicū i manus inimici occidendū vel redimendū vel impediēdū a negotijs suis tenet illis ad oē interesse. Tertius i rebz q̄n pecūias v'l alia bona sui dñi vel amici pcurat deuenire ad man^o inimicoz, aut cū associat secū aliquo vt ducat ad locū vbi spoliēt. Quartus ē q̄n secreta reuelat sui dñi vt damnificet vel aduocatus secreta cause quā defendit aduersario p̄dit vt se possit defendere tenet de damnis, extra de iniur, c. si culpa. Et de his in. ij. pte sum. ti. j. c. xxij. Quintus scz cum q̄s vtit i nōsidijs, non seruando pacta pmissa, etiā si esset hostis: dñi modo z ip̄e ei seruat fidem z nō alias, vt. xxij. q. j. c. noli. **D**anus simoniaca. Et de hac. ij. Regū. xij. Quicūq; volebat implebat manū suaz scz pecunia quā dabat, z stesbat sacerdos Et hec hz q̄nq; digitos. Primus est accipere pecuniā vel alia tpalia p la

eramentis aut bñficijs cõfe
rendis, vel collatis p moduz
pctij nõ p modũ elemosyne. z
talẽ pecuniã retinere nõ põt
sed paupibz debz erogare, vñ
ecclie in cuius iniuriã data ẽ
Tho. ij. ij. q. c. Scõs accipe
pecuniã appciatiue p alijs re
bus sacris: vt ecclesijs: alta
ribz psecratz: aqua baptisma
li psecrata: oleo scõ. Et reli
quijs scõz: sepulturz loci sa
cri: iure patronatus: ingressu
religionis z hmõ. tal pecu
nia nõ põt retineri, sed optet
paupibz eã erogare, vñ ecclie
p q cõmissa ẽ simonia. Ter
tius est p spũalibz exercitijs,
vt p pñdicãdo: orãdo: visitan
do: eligẽdo: pfirmãdo a corz
reptõe desistẽdo: curã aniaz
exercẽdo: psecrando z hmõ
alia, recipiẽdo pecuniã exacti
ue vel pñonatr. vel appciati
ue tenet paupibz erogare, vñ
ecclie in cuius iniuriã data ẽ
sz p modũ elemosyne sibi re
tinere põt sic data. Quartus
ẽ qñ accipit bñficiuz simplex
vñ curatũ aut dignitatẽ simo
niace. qz tenetur resignare. z
fructus inde pceptos restitu
ere etiã psumptos. deductis
expensis factis in vtilitatem
bñficiũ illius etiã p fructibz
colligendis. Quintus est

de mediatoribz ad pcurandũ
officiũ vel beneficiũ ecclesi
asticũ, vel aliqũ spũale. bñ tes
nent pecuniã ppter hoc reces
ptã paupibz erogare. hec oĩa
Tho. ij. ij. q. c. Ray. z Inno.
De his in. ij. pte sũ. ti. j. c. v. p
totũ. Danus impeditoria
Eccl. xij. De duplici corde z
manibz malefacientibz. i. im
pediẽtibz bona alioz. Et hec
bz qñbz digitos. Primus ẽ qñ
qñ impedit aliquẽ a psecutio
ne alicuius officij vel benefi
cij, z si iã illud erat psecutus
z possidebat z iniuste pcuras
uit auferri sibi tenet satisfac
cere in totũ. Si ho nondum
erat psecutus: sz in via habẽs
di tenet ad arbitriũ boni viri
Tho. z Richar. in. iij. di. xv.

Scõs est qñ impedit frus
ctus puenturos alicuius agri
vel vinee, vicz effodiendo se
mina: destruendo vineas: ar
boresz hmõ. q tenebitur ad
qñtũ estimant fructus i illo
dubio valituri. Tho. in. iij.
Tenendo etiã colũbarias et
non sufficienter pascendo co
lũbas, vnde dãnũ inferũt ses
minibz vel fructibz tenent de
damnis. Pe. de pal. in. iij.
Tertius est de his q faciunt
statuta vel capitula ne vsure
solute possint repeti. l. q. pos

De restitutōe liber tertius

sint hoies cogi ad soluenduz
z qui iudicāt fm ea. vñ etiam
sine statutis dant sniam q̄ sol
uant vsure vel solute nō repe
tant. hi tenent ad restituendū
eas si vsurarij nō restituant.
Impediunt em̄ restitutionē
fj. q. iij. c. q̄ p̄sentit. Quar
tus est d̄ his q̄ dāt lras emu
nitorias debitoribz iuste ne
possint cogi a creditoribz ad
soluendū eis cū possint. hi te
nent illis de illis damnis.
Quintus est de iniuste impediē
tibz ne q̄s possit exequi nego
cia sua honesta occultādo in
strumēta vñ scripturas p̄ q̄ ma
nifestat ius suū. vñ ipediētes
ne q̄s accedat ad iudicē eccle
siasticū in cā q̄ p̄t vbi sibi fa
ciet iusticiā vñ aliter iniuste z
maliciose impediēs iter suuz
ad iudiciū vel ad negocia sua
vnde recipit dānū. z de his te
net. **Annus lusoria.** De
q̄ p̄t itelligi illud Job. xxxj.
Si id est nō osculat⁹ suz ma
nū meā i abscondito. Lusor ei
cū vincit attribuit man⁹ idus
stris. vñ aliquñ osculat⁹ eas vt
cām lucri. Et hec bz q̄nqz di
gitos. Primus cū decipit
i ludo. vñ p̄ falsos tarillos
aut chartas. dicēdo mēdaci
um. z sic vincit. tenet em̄ resti
tuere d̄ p̄cepto. Scōs est

qñ vincit alijs q̄ alienare non
p̄nt. vt sūt serui: filij familias
p̄cipue pupilli: vxores: religi
osi. z hmōi. hec optz restitue
re ill q̄ hnt curā illoz. Ter
tius qñ vincit ei quē induxit
ad ludendū mltā importunū
tate cū nō vellet ludere. l' vos
lentē a ludo recedere inuituz
detinet. tenetur restituere.
Quartus qñ vincit in locis
vbi phibet ludus. z p̄ leges
mandat fieri restitutio. q̄ nec
p̄ dissuetudinē s̄ abrogate z
tūc etiā tenet restituere p̄dēti
fm Tho. ij. ij. q. xxij. Rich.
in. iij. Ray. Inno c. z alios.
Quintus est qñ vincit i locis
vbi nō phibet ludus. vel si p̄
hsbet leges sūt abrogate p̄ cō
trariā p̄suetudinē. z tūc debz
paupibz erogare **Utrūqz nō**
de necessitate vel de honesta
te. vide i. ij. pte sū. ti. j. c. xxij.
d̄ ludo. vbi plene **Dan⁹ lo**
catiōis z p̄ductiōis victato
ria. De hac Deut. xxxij. **Uis**
debt q̄ firmata sit man⁹ .i.
deficiēs op⁹ in locādo z p̄du
cendo. Et hec habet q̄nqz di
gitos. Primus qñ q̄s los
cat alteri rem viciosam sciēs
vt equū claudicantem vñ do
mū ruiturā. q̄ tenet de dāno
inde secuto illi tali. **Secū**
dus est qñ nimis notabiliter

exigit p̄ciuz de re locata: dos
mo: agro: veste: z hm̄oi, vel
q̄n aufert ab eo rem locatā si
ne causa rōnabili añ t̄ps con
uentū, tenet em̄ ei de damno
Ray. Tertius q̄n cōducit
q̄s aliū ad opandū nimis p̄
uo p̄cio notabiliter, v̄l debi
tā mercedē nimis tardat dar
re cū p̄vnde ille recipit dānū
v̄l loco pecunie debite dat si
bi res q̄s oportet eum v̄de
re minori p̄cio q̄ debz habe
re. Quartus si cōducit ad ope
ram ex festinantia vel negligē
tā nō fidelit̄ est opatus et
bñ vñ sequit dānū sue rei,
Quintus q̄n male tractavit
rem sibi locatā, vt domū vel
agrū pmittēdo destruere, vt
equos boues z hm̄oi nimis
fatigando: z hm̄oi, tenet tal
de hm̄oi damnis ad arbitri
um boni viri, Ray. in summa
Vasallus at̄ q̄ bona q̄ habet
in feuduz a dño male tractat
ex malicia vel negligētia, te
net de dānis, Et de his in. ij.
pte sū. ti. j. c. xv. Vanus tur
piter lucratoria, de q̄ Esa. j.
dñs ait, Vanus v̄re plene
sunt sanguine. i. turpibz lucr̄
Et hec habet q̄nq; digitos
Primus est lucrū ex ope carna
li, vt meretricio: lenocinio cō
cubinato: adulterio, z hm̄oi

Secūds est ex arte v̄l actu
phibito lucrari, vt ex arte mu
tuādi v̄l faciēdi taxillos: char
tas: fucos: torneamēta: histri
onatu turpi, seruicēdo vsuraz
rio in numerādo pecuniā ad
vsurā, z scribēdo z hm̄oi. i. fa
ciēdo diuinarōes: incantati
ones, z hm̄oi, in scribēdo ins
trumēta in fraudē vsuraz,
Tertius est lucrādo tpe phibit
o, v̄l diebz festiuis vendēdo
z emēdo sine necessitate scri
bendo vel alia opa ad lucruz
faciēdo. Quartus est nego
ciari in locis phibitis, vt in
eccl̄ijs vendēdo vel emendo
vel etiā mittēdo ad terras sa
racenoz, vel portando arma
vel lignamina v̄l victualia, z
q̄cūq; mercimonia sine licen
tia pape, tenet illud qd̄ lucra
tus est, z tātundē de suo mit
tere in subsidiū terre sancte,
Quintus est ex intentiōe
mere cupiditatis vacare nes
gociationi, vel intentiōe itro
ducēdi caristia, hi oēs debēt
ad q̄s paupibz erogare: ma
gis tñ ex honestate z consilio
q̄ ex necessitate, xiiij. q. j. c. q̄
habetis, z de his in. ij. parte
summe titu. j. c. xxij. Van
nus detractoria, Psal. Erue
scilicet deus de manu canis
id est detractoris aīam meā,

De restitutiōe liber tertius

Id est vitā. Proverb. viij. ca.
Dors et vita in manibus detractorie ligue. Et hec habet quinque digitos. Primus est cum quis scienter accusat aliquem de falso, et punitus de crimine eodem demerit talis ei tenet satisfaccere, non quod de detegendo falsitatem postquam est punitus reus, quia sibi imminet periculum persone, et illi iam punito non satisfaceret sed aliter ad arbitrium boni viri ante satisfaccere debet quam puniatur, debetque detegere falsitatem, vel desistere ab accusatione. Secundus est quando extra iudicium infamat aliquem de crimine sciens non esse verum, vel nesciens si est verum, et tenet illis quibus dixit declarare se falsum dixisse, nisi sibi ex hoc immineret magnam periculum vite, et huiusmodi, nam tunc aliter potest debet satisfaccere: vel cum libellos famosos super crimine de eo componit vel cantilenas quod periculum est. Tertius quando ad aliquod crimen commissum vere ab alio auget aliquid aliud notabile quod est falsum, ut cum dicit se vel alium turpia colloquia vel gestus habuisse cum aliquo, sed etiam carnalem copulam vel etiam cum alij dicunt de eo turpitudinem cum aliqua agere tacet studiose, vel aliquo signa

facit ut credant verum esse quod non est, et talis tenet ad declarandum falsum esse. Quartus est cum dicit aliquis crimine alterius referens se audivisse quod occultum est, et ignoratur si est verum, et talis quomodo satisfaccere debeat habes in capitulo sequenti, §. iij. Quintus est cum dicit crimen alterius vere perpetratum: sed occultum, et talis debet etiam famam restituere potest, vel etiam cum dicit contumeliam in presentia aliorum, et talis debet petere veniam, vel aliter se cum eis reconciliare. Sextus persone lesoria Michæ, vij. Vir fratrem suum venat ad mortem, malum manuum suarum dicunt bonum, Et hec habet quinque digitos. Primus est auferendo vitam occidendo alium iniuste, id est extra iudicium ordinarium, et talis tenetur prout dicitur in capitulo sequenti, §. j. de damno inde secuto. Secundus est mutilando membrum iniuriose, et tenetur de expensa in medicis et de lucro perditio, si ex mutilatione non potest laborare. Tertius est vulnerando vel percussiendo et sic tollendo sospitatem, et tenet ad damna inde secuta ei. Quartus incarcerationis

do. et sic tollendo ei libertatem
quod faciendo absque rationabili causa
tenet de dano quod inde sequitur
secus si facit quod est ei debitor
ut sibi citius soluat. Quintus
cum mittit in exilium vel con-
finia iuste. et per se aufert ei pa-
triam et omnem damnum quod inde reci-
pit. quod contra est multum. et te-
net ei satisfacere. **Sanctio** aia
rumpitoria. et de hac **Sap.**
f. Impij manibus et peccatis mor-
tem accersunt. Et habet quatuor
digitos seu modos. **Primus**
est quando volentes ingredi
religionem ad fugiendum deo ali-
quod reuocat. vel iam ingressum
persuadendo educit. tenet hic
illum reducere quantum in eo est vel se
vel alium ponere in religione secundum
De. de pal. **Secundus** quando quis
persuadet alicui aliquid crimina-
le blandiendo ut decipiat. et
multo magis quando quis aufert ali-
cui virginitatem extra minimum
num. et debet eam ducere in erro-
rem. vel eam dotare si potest. **de B.**
infra **Tertius** est quando quis
suo sermone trahit ad errorem
fidei ut faciunt heretici disse-
minantes falsam doctrinam
et hi tenent reuocare. **Quar-**
tus est cum plati vel patres fami-
lias ex sua negligentia permit-
tunt suum gregem perire. non corrigere
res et admonere. et multo plius

cum suis malis exemplis eos
ad mala provocant. tenent enim
eos corrigere. **ii. q. j. c.** scelus

Quintus cum homines suis pra-
uis actibus alios scandalizant
ut mulieres suis ornatibus et
alijs tripudijs: ac ludis ritibus
ac blasphemijs. et hi debent satisfacere
facere penitentiam et bonis actibus edi-
ficando quos prius scandalizauerant.

Capitulum secundum de restitu-
tionibus. in quo ostenditur quid
quantum et quibus sit restituendum
et quod ordine.

Arca autem

c ipsam restitutionem sunt
octo videnda que in hoc
versu continentur. **Quis.** quod. ubi
per quos. cui. cur. quomodo. quando. **Et** quod
de primo dictum est super. **c. j. §. ii.**
et se. idem primo omisso videndum
est de alijs. **Quantum** igitur
ad secundum. scilicet. quid sit restituendum
et quantum. **Sciendum** quod
ablatum si potest. **xiiij. q. vj. ca.**
si res. et si est aliquid fructificans
consequenter etiam fructus eius. vel
aliter satisfaciendum quando id res-
titui non potest. **Sed** per hominem de-
claratio sciendum quod dandum potest
quod dupliciter inferri. **Primo** quod ad
aiam auferendo ei fructus in-
fusas et morales. **Secundo** quod
ad corpus. inferendo ei lesio-

De restitutiōe liber tertius

nes corporales. Tertio quo ad honore z famā p vitupatiōes verbales. Quarto q̄ ad substantiā p actōes criminales. Quantū ad p̄mū notādus est q̄ quīs nemo possit esse causa sufficiens pcti alterius nec p̄sequēs ei auferre virtutes directe z efficaciter, qz volūtas cogi nō pōt vbi consistit pctm̄. ppter qd̄ d̄t Ambrō. Nō est q̄ cuiquā nōstrā ascribam⁹ erumnā, nemo em̄ tenet ad culpā: nisi p̄pria volūtate deflexerit. xv. q. j. c. nō ē. Pōt tñ aliqs esse alteri occasio magna pcti. Et decretal dicit. Qui occasiones damni dat: damnū quoqz dedisse videt. c. si culpa, extra d̄ iniur. z dam. da. Pōt autē aliqs eē occasio damni alterius quadrupliciter. Primo p̄bo suo inducēdo aliū ad pctm̄, z sic q̄ inducit aliū ad malū suadēdo: cōsulendo: p̄cipiendo id qd̄ est mortale: est occasio p̄ditōis illius, qz p hoc auferūtur illi grā z virtutes ab aīa. Un̄ Aug. Si fratri tuo male psuades, occidis. s. illuz q̄ ad animā. de pe. dīl. j. c. noli. Et talis dānificās fm̄ Sco. in. iij. tenet restituere dānuz modo sibi possibili. s. iducendo eum efficaciter ad penitē

tiamz ad virtutes siue actus p̄tuosos. Et si sola inductio p̄ verba nō sufficit, qz facili⁹ ē puertere q̄ puertere: tenet q̄ntum pōt p̄ orones suas et ab alijs pcuratas, z p̄ aliorū suasiones efficaces: dū tñ illis nō pdat pctm̄ occultū p̄dicti. Quantū ad scdm̄. s. reuocando aliquē a meliori p̄posito sit hoc damnuz alteri cū reuocat eū a religione in q̄ p̄fectius viuūt q̄ in seculo, et tal' dānificās tenet ipm̄ reuocatū ab eo reducere ad ingressum vel reuersionē ad religionē. Nā fm̄ Pe. de pal. l. iij. Nō solū ille q̄ inducit p̄fessum ad egressum religionis tenet ad inducendū ipm̄ ad ingressum religionis vel ad reuertendū, s. et iā qui retrahit illū qui volebat ingredi: nec tamen intrauerat tenetur eū inducere ad ingrediendū, qz si ille nollet intrare tenet alium eque idoneū pcurare, qd̄ si nō possit, tenet ip̄e intrare. Qd̄ intelligēs Ray. ordīs p̄dicatoz q̄ auerterat q̄ndā ab ingressu religionis postea p̄ eo itrauit. Rō est, qz abstulit dño seruū suū nouiciū vel intraturū. Nec Petrus. Sed Scotus dicit hoc esse verū d̄ obligato ad religionē obli

gatōe p̄fessionis. nō aut̄ d̄ eo qui erat dispositus ad intrāsdū necdū intrauerat. Rō aduersitatis est. q̄ interest inter habere z p̄pe eē habere. An̄ de nō tenet̄ ad tantā restitutiōne religioi ad quātā teneret̄ si fuisset in religioe. sed tenet̄ ad aliquale restitutiōne. scilicet aliqualem inductionē illius vel alterius equiualentē ad ingressum religiois. **Hec Sco.** Idē videt̄ dōm de eo q̄ auertit nouiciū religioez iam ingressus animo p̄manēdi sicut̄ dep̄fesso. nā talis obligat̄ religioi saltē in genere z hoc intelligendū est si retraxerit illū intentioe dānicā. di religioe: tūc em̄ tenet̄ religioi. Si aut̄ hoc fecit̄ intentione p̄sulendi. p̄rie vtilitati sine fraude nō tenet̄ religioi quo ad eū q̄ nōdū intrauit: s̄z ip̄i p̄sone quā retraxit p̄suasione z alijs bonis sp̄ualibus ad equiualentā eoz in quibz dānicauit. Si aut̄ q̄s auerteret̄ aliquē a religiois īgressu nō simpliciter s̄z ab eaybi dissolūte viuūt̄ intendēs p̄uidere salutē illi? a nullo tenet̄ ar. xxij. q. v. d̄ occidētis. Et ex his patet̄ fm̄ Jo. de rip̄. i quodā tractatu de p̄tractibz q̄d dōm sit de his qui schola

res retrahūt z subtrahūt doctoribz cū quibz audiūt. quia aut̄ hoc faciūt in odiū doctorū. vel volentes sibi p̄uidere vel alijs p̄uidere: vel volentes scholaribz p̄uidere. Si p̄mo mō. aut̄ subtrahit̄ scholarē q̄ iā intrabat scholas: et tunc tenet̄ doctori ad restitutiōnez salariū z honoris sibi subtracti. Si etiam doctor cui talis subtrahit̄ sit melior q̄ ille cui eū p̄curat tenet̄ tali p̄q̄nto vtilitatē sc̄ie sibi subtrahit̄. Si aut̄ nōdū scholas intrauit: sed intrare disponebat. nō tñ tenet̄: licet̄ obliget̄ scholarē iducere vt̄ redeat ad p̄mū. Si aut̄ hoc facit̄ volēsdo sibi p̄uidere: puta est doctor z vult̄ sibi de scholis p̄uidere si h̄ sine fraude fecit. z scholaris nōdū se dedit̄ alicui doctori. nō credo eū ī alijs q̄ obligari. cū cuilibet sit licitū mō licito z debito p̄curare vtilitatē suā: aliter non credo sibi licere. Si aut̄ hoc facit̄ volēs alij p̄uidere sic̄ q̄ scholaris alicuius doctoris subtrahere conaretur scholares alijs doctoribz vt̄ intrent cū doctore suo. in hoc solum honore z vtilitatē sui doctoris intendens si subtrahat intrantē cū alio doctore. credo

De restitutōe liber tertius

ipm obligari: nisi forte illius
doctoris cui subtrahit cū in
sufficiētia ⁊ scholaris aliq̄ spe
cial' cura q̄ sibi tenet excuset.
Si autē retrahat intrare volē
tē cū ex hoc nullū ius docto
ris sit adq̄sitū, ⁊ hoc facit s̄
ne fraude, nō credo eū docto
ri in aliq̄ obligari. Obligat̄
autē scholari si eū retrahat ne
audiat meliorē. Si autē h̄ fa
cit utilitati scholaris vblens
psulere, ⁊ sup hoc a scholare
req̄situs psulit q̄ audiat ali
um doctore meliorē bñ facit
Et dicta in his casibz sunt ce
teris paribz intelligenda, iste
ei casus est ita varijs modis
circūferentialis q̄ vix p̄t da
ri certa regula. Hec ille.
Quantū ad tertium, s. dānicā
do alios suo malo exēplo, si
cut scandalizant plati subdi
tos suos pompis ⁊ lasciujs
⁊ alijs malis moribus suis,
Mulieres suis supfluis or
natibz ⁊ fucis et tripudijs, et
alijs manifeste peccātes, ⁊ pec
pue qm̄ hoc intendūt vel p̄te
nūt seu p̄pendūt scandaluz
alioz, p̄pter qd̄ alijs ruūt in di
uersa vicia, de quibz in euan
gelio, Ne mūdo a scādāl' rē,
tales tenent ad satisfaciēduz
bonis exēplis manifestz, nō
autē tenent ob hoc ad aliquā

publicā p̄niam, vt dicit Al
bertus, sed ad edificandū alio
s bonis exēplis manifestz:
sicut scandalizauerūt p̄ mala
manifesta. Quantū ad q̄ro
tū scz de seducēte virginez ⁊
corrūpente extra matrimoni
um, dicit Exod, xxij, ca. Qui
seducit virginē ⁊ dormit cum
ea: dotabit eā, ⁊ habebit eaz
vxoze, aut reddet ei iuxta mos
dū dotis quā virgines solent
accipere, Damnificauit em̄ tas
lis illā in castitate p̄ginali au
ferēdo ei thesaurz irrecupabi
lem, vnde tenet ei saltē ad res
stitutionē castitatis cōiugal'
accipiēdo eā in vxoze vl' dor
tando, Et si qd̄ p̄misset eā
ducere in vxoze tenet ad hoc
etiā rōne p̄missionis nisi eēt
nimis disparis p̄ditōis. Vñ
fraus potuit dep̄hendi, ⁊ tūc
satisfaciat ad arbitriuz boni
viri, ⁊ idē forti' qm̄ violentas
uit eā. Quāuis autē p̄ceptum
legis moysayce allegatū sit ius
diciale, ⁊ inq̄ntum h̄ nō obli
get: tñ inq̄ntū sumptū ē p̄ sta
tuto ab ecclia vel aliq̄ ciuita
te obligat, sic p̄ extra de ins
iur, ⁊ dā, da, c. j, ⁊ c. seq̄n. De
scōa dānicatōe q̄, s. fit corpi
p̄ lesionē aduertēdū est q̄ q̄ro
tuoz modis p̄tingit, s. p̄ occi
sionē: p̄ mutilationē: p̄ p̄cussū.

onē: z p incarcerationē. Si
 ḡ fiat damnum pmo mō. fm
 Sco, pōt satisfacere sustinēdo
 penā talionis a iudice, nō
 aut a se, nec etiā tenet iudici
 se offerre, sed captū nō licz se
 defendere aut carcerēz infrin-
 gere, sed inuenta oportunita-
 te lz fugere fm Tho, z Hen,
 z p dēnatus dz patiēter mori
 tē ferre. Est z alius mod⁹ fm
 Sco, sibi vtilis ad satisfaci-
 endū, q̄uis ad h non teneat
 necessario .s. vt exponat vitā
 suā in cā iusti belli, vt contra
 inimicos fidei z ecclie p resti-
 tutiōe seu satisfactiōe fienda
 illi cuius vitā abstulit. Sed
 si nec hoc vult facere tenetur
 ad satisfactiōē spūalē p aia
 occisi, vt ad faciendū elemo-
 synas p eo, vel ad sumendaz
 aliquā pegrinationē ad limi-
 na aploz vel sancti Jacobi z
 hmōi p aia eius z pcurando
 alioz orones in q̄ntū p̄t: nec
 h sufficit. Sed si interfect⁹ ha-
 buisset aliq̄s vt p̄em: matrē
 filios z hmōi, q̄s opib⁹ ma-
 nuū suaz sustinebat, tenet in-
 terfectoz oib⁹ illis ad tantuz
 quantū illis abstulit subsidij
 p occisiōē eius. Insup oc-
 cisor tenet placare lesos q̄tū
 p̄t. Hec Sco. Quantū ad se-
 cūdū, .s. de mutilatiōe dz idēz

Scotus q̄ p hmōi nō ē sta-
 tuta aliq̄ pena i ecclia: nisi pe-
 cuniaria, z ista debet respon-
 dere nō solū dāno qd̄ q̄s ituz
 lit p mutilationē p toto tpe
 q̄ vsus esset q̄s mēbro absci-
 so, sed etiā expensis apposit⁹
 in curatiōe, vt h̄ extra de in-
 iur, z dā, dā, c. i. Et vltra h̄ te-
 net ad placationē lesi q̄tūm
 in ip̄o est, z solatiōem ip̄i⁹ af-
 flicti q̄ afflictio perpetua est.
 Pl⁹ etiā pōderāda est mutila-
 tio paupis q̄s diuit⁹ si magis
 egebat pte abscisa ad victuz
 necessariū, puta si abscisa eēt
 man⁹ dextera scriptori q̄ d̄ il-
 la arte viuebat, tūc eī magis
 tenet. Quātū ad tertiū videt
 deū optie ip̄oisse satisfacti-
 onē, .s. in lesiōe vl̄ pcussioe, vl̄
 vulneratiōe corpali. Exo, xxxi,
 vbi dz, Si rixati fuerint viri
 z pcusserit alter primū suuz
 lapide l̄ pugno, z ille mortu⁹
 nō fuerit lz iacuerit in lecto,
 si surrexerit z ābulauerit sup
 baculū suū, innocēs erit q̄ p̄-
 cussit, .s. a mort⁹ pena sustis-
 nēda, ita tñ q̄ operas q̄s in-
 terim, scz neglexerit impedit⁹
 pcussura, z impensas in me-
 dicos restituat cui p̄ea addē-
 da est reconciliatio quātū in
 eo est. Quantuz ad satisfacti-
 onem de quarta lesione, .s. in

De restitutōe liber tertius

carceratione vel detentōe sci
endū q̄ vltra recōciliationez
z veniā petītā leso fiet satisfi
ctio iniurie put sapiēs deter
minabit. z si lesus plus vellet
exigere q̄ deberet ad illō pl^o
nō tenet ledens vt illū recōci
liet. **Hec Sco.** S; beatus
Tho. in sūma z in. iij. dic. q̄
in oīb; dānis vbi nec in se nec
in equalēti p̄t fieri restitutio.
vt i mutilatōe mēbri z hmōi
satisfactio fiet p̄ recōpensatis
onē ad arbitrium boni viri.
Idem Huil. z q; tale exiliuz
reputat vt q̄dā carcer in iure
iō q̄ mittit aliquē in exiliū: vlt
ad p̄finitū qd̄ est exiliū ad tps
iniuste. tā ip̄e q̄ oēs hmōi dā
tes auxiliū. aut p̄siliū efficac
ad hoc: tenent exulati de oī
dāno inde secuto ex h̄ ad sa
tisfactionē. ar. extra d̄ homi.
c. sicut dignū. z. xj. q. iij. ca. q̄
p̄sentit. De tertia dānificati
one. s. in fama z honore Sci
endū q̄ quattuor modis pōt
p̄tingere. s. p̄ p̄tumelie illatis
onē: p̄ detractōem: p̄ detracti
onis ab alijs facte recitatio
nē: p̄ p̄tatis negationē cum
q̄s accusat iuste. Quantum
ad p̄mū d̄ q̄s p̄tumeliari al
teri: seu p̄tumeliā inferre cuz
p̄uatim ei vel corā alijs in fa
ciē dicit p̄tumeliā importan

tē notabilē defectū culpe vos
cādo eti latronē: lenonē: p̄d̄s
torē: adulterū. z hmōi. vlt cū
dicit verba exp̄mentia defes
ctū nature. vt cū d̄t intendēs
inde iniuriari vt vocādo eam
strabonē vel illegitimū z huz
iusmodi. qd̄ p̄prie d̄t p̄uicitiū.
Quā igit q̄s hoc facit aīo ius
riādī vltra offensam mortālē
tenet satisfacere primo leso. z
ip̄s placare q̄ntū pōt petēdo
veniā vel alio mō. z h̄ in p̄ua
to vel publico fm̄ q̄ ip̄e p̄ua
tim vel publice iniuriā intu
lit seu p̄tumeliā. nā si i publi
co p̄tumeliā intulit. z hoc cō
tumeliatus req̄rit. vt i publi
co veniā petat tenet ad hoc.
Et si in ip̄a cōtumelia aliqd̄
criminale falso exp̄ssit tenet
corā illis q̄ h̄ audierūt exp̄is
mere se falsum dixisse. **Aug.**
**Ubi p̄ctm̄ ortū fuerit ibi mo
riat.** ij. q. j. c. si peccauerit. ves
rū si p̄latus subdito: pater fi
lio: vir vxorī: magister disci
pulo: dñs suo dic̄: p̄ba p̄tus
meliosa faciens h̄ ex correcti
one nō tenet petere veniā a ta
li. fm̄ **Aug.** in regula dicēte
de p̄latis. Si ip̄i modū vos
excessisse sentitis: nō a vobis
exigīt vt a nobis subditis ve
niā postulet. zc. Sed si hoc
faceret multū iniuriosz liuo

re vindicte tunc teneret placere
 a subdito petere veniam et re-
 conciliare lesam secundum Ray. Ve-
 rum si contumeliam recipies in ver-
 bis, post contumeliam si dome-
 sticus conuersat cum contumeliante
 et familiariter videat offendere si-
 bi remissam iniuriam et reconci-
 liatum fore, et sequenter non tene-
 ri aliter ad petendum veniam secundum
 Duranum, in sum. Quantum ad
 secundum damnum, scilicet per detractionem,
 hoc contingit fieri principaliter
 duobus modis. Primo modo im-
 ponendo alicui falsum crimen
 verbo; cantilena vel famoso
 libello, et talis tenet illis cor-
 ram quibus detrahit declarare se
 falsum dixisse: quantumcumque ei exin-
 de exurgat erubescencia et confu-
 sio: nisi ex hoc immineret ei ma-
 gnum periculum vite vel aliquod ma-
 gnum inconueniens sequeret, et si no-
 uerit quod is cuius famam abstulit
 sciuerit detractorem ipsum tenet
 detrahens componere cum infama-
 to pro eum iniuria sibi facta, et
 veniam postulare in propria perso-
 na si audeat, vel pro alio si per se
 apte non potest. Sed si ignorat dif-
 famatorem detrahentem reconciliet
 ei tacito nomine suo. Secundo
 modo contingit fieri detrahitio, dis-
 cendo aliquod criminale de alio, scilicet
 per perpetratum occultum tamen, sed non
 debitum ordinem infamie dictum

talis tenet famam restituere in-
 famato quantum potest, sine meda-
 cio tamen, ut scilicet non dicat medacis-
 ose se illum infamasse, sed dicat
 se male dixisse et iniuste diffama-
 sse, vel alio congruo modo ut non
 credat ipsum esse tale, male dixi-
 et stulte locutus fuisse et huiusmodi. Ad-
 dit Hosti, et dicit hoc suandum nisi
 ex tali publica recognitione il-
 le infamatus amplius infamaretur.
 Et Suius, hoc etiam addit, non
 tenet quantum periculum sibi immineret
 ex potentia aduersarii. Videtur
 insuper et hoc suandum quantum crimen
 quod prius erat occultum post de-
 nunciationem factum est manifestum
 pro alio modo quam per verba illius non
 tenet ad huiusmodi restitutionem.
 Non etiam non potest quod famam resti-
 tuere secundum Theobaldum, in summa, de per
 alium modum reconferare damnum
 illud. Verum si quis crimine alicui
 occultum reuelat non ex odio vel
 ex loquacitate: sed ex charitate
 vel iusticia, vel ex necessitate:
 puta dicit ecclesie secundum ordinem
 fraterne correctionis, vel accu-
 sat eum coram iudice vel confessorie
 cum non possit aliter peccatum suum
 sufficienter declarare, vel etiam
 ut confessor ore admoneat illum
 Vel placet ut melius sibi pvide-
 at et gregi suo, talis non tenet
 ad fame restitutionem secundum Pe-
 Ray, et Alber. Quantum ad ter-

De restitutōe liber tertius

si dānū, s. recitādo detracti
ones auditas corā alijs non
ex se asserēdo, nec tāq̄ certuz
dicēdo, s; q̄ audiuit tale vlt
le crimen de aliq̄ qd̄ nescit ab
auditorib; Dicit Sco. i. iij
q̄ tal' incaute sic loq̄ns d̄ alio
falsum crimē, dicēdo forte il
le fecit h̄, certe p̄t eē q̄ fecerit
aut dicēdo ego audiuī q̄ ille
hoc fecit, nisi oñderet aliquā
certitudinē maiore q̄ ex rela
tiōe cōi non aufert ex natura
act' illi famā i opiniōe audiē
tiū, qz si illi firmit' p̄cipiūt et
credūt illū d̄ q̄ est p̄mo crimi
nosum leues s̄, qz q̄ cito cre
dit leuis est corde, Eccl. xix.
Uez qz a scandalo pusilloz
cauere optz, iuxta illō Dat.
xviii. Qui scādalizauerit vnū
de pusillis istis q̄ in me cre
dunt, expedit ei vt suspendat
mola asinaria in collo eius z
demergat i pfūdū, Et qz ml
ti sūt tales pusilli z leues, iō
piculosū est corā eis talia au
dita referre, z si h̄ fiat intētōe
mala, s. ledēdi famā ei, n̄ fa
cile p̄t excusari a mortali Si
autē fiat corā pusill' z leuib; ex
incōsideratōe, dux est dicere
q̄ sit mortale, z dicūt aliq̄ q̄
si q̄s ex tali relatōe alic' notā
icurrisset ifamie tenet famaz
restituere corā illis q̄b; locu

tus est d̄ illo, S; si nō ē secus
ta ifamia n̄ tenet, Quātū ad
q̄rtū dānū p̄tingit h̄ qn̄ q̄s ac
cusat in iudicio de crimie qd̄
cōmisit, s; occulto z nō suffi
ciēter pbabili negat se p̄misit
se, z sic indirecte crimē ipōnit
accusatori oñdēs eū in h̄ mē
dacē: z notat eū de calūnia,
Ubi d̄t Sco. i. iij, q̄ negās
sic nō tenet retractare negati
onē suā qn̄ negauit in publi
co verū crimē, tenet tñ p̄ qdā
p̄ba sobria restituere famā il
li accusanti quē indirecte no
tauit de calūnia, dicēdo, non
habeat eū p̄ calūniatore cre
do q̄ habuit bonā intentio
nē in accusando z hmōi, Eccl
tra cū q̄s accusat ab alijs fal
so d̄ aliq̄ crimine z ex dolore
torture p̄fessus est crimē qd̄
nō cōmisit cū se infamauerit,
tenet inquātū pōt declarare
se falsum dixisse, magis ei te
net q̄s diligere se, z p̄r p̄ser
uationē vite suē fame q̄ ali
os, Et si ex h̄ seq̄ret infamia,
imo etiā mors accusator' nō
ei ip̄tat, sed malicie ip̄l' ac
cusatoris si aduertēter h̄ fes
cit vel insipiēter, Si ex erro
re h̄ fecit sibi q̄ imputet, quia
ad h̄ indebit ese posuit cū pi
culo alterius, Item nota s̄m
Petru q̄ ex iniurijs illat' q̄

buscūq; modis solēt tria ori
ri p ordinē in lesō. Primū est
rancor in affectu. Scdm est
signū rācoris in effectu. Ter
tiū ē actio ̄ iniuriantē. Pri
mō scz rancorē statim debet
dimittere iniuriātī. i. nūq; ha
bere. Scdm debet dimittes
re cū iniuriās petīt veniā. et
ista dimissio exterior non est
aliud q̄ acceptatio q̄dā satis
factiōis. vel indicatio recōci
liatiōis p̄bo vel facto exp̄ssa
vt cū offensus offendentem
eueat genuflexū añ eū. vl̄ cū
dicit. dñs p̄carvobis. z hmōi
Tertiū aut. s. actionē de iniu
ria nō tenet dimittere: nisi fa
cta satisfactōe. Sed aduertē
dū est circa signa rancoris q̄
q̄dā sē remota: q̄dā p̄p̄inqua
q̄ ingerūt p̄babīlē suspiciōnē
de rācore. vt cū aliq; nunq;̄
vult iniuriantī loq;. vel obui
ans ei diuertit ab eo. aut tor
uo vultu semp̄ aspicit eum. z
hmōi. Et ista signa nulli licz
retinere nec añ nec post satis
factionē sibi factā. qz ab omī
specie mali abstinēdū est p̄m
apl̄m. Vñ talis nō debet ta
lia signa facere p̄ q̄ credat p̄
babīlēt eē in odio. Signave
ro remota sunt q̄ nō ingerūt
de odio argumētū. licz odiū
seq̄ret. vt sūt subtractio fami

liaritatis. z fuitioz aliq̄rū z
silia. z illa licz retinere oib;. siue
siue post satisfactionem siue
añ. dūmō nō fiat malo aīo. sz
p̄ maiori sui z alteri pace. nō
āt tenet iniuriatus q̄rere pas
cē vel recōciliationē iniuriā
tis ip̄o nō penitēte. nisi in cas
su. s. cū crederet p̄babīl̄ q̄ p̄
pter h̄ libaret aīam ei⁹ a mor
tali odio. z nō eēt occasio ma
li. puta qz ex h̄ iniuriās sup
biret vl̄ audaciā sumeret silia
faciēdi: vl̄ oñderet ex h̄ iniu
riatū offēdisse. z hmōi. Nec
oīa Humbertus i expositiōe
regle. Debet aut fieri satisfactio
vl̄ restitutio fame q̄citi⁹.
pōt z adest oportunitas sine
alijs picul. De q̄rta dānifica
tiōe. s. rez exteriorz notandū
p̄mo q̄ r̄stituēda ē res rapta
vl̄ furata vl̄ alio mō vsurpati
ue habita in p̄pria specie. amo
in īdiuiduo si ip̄a habet: nec
p̄t dari aliap̄ ea eiusdē boni
tatis nisi forte pecunia cum
volūtate dñi ip̄i⁹ rei. iij. q. j. c.
reintegrāda sūt oīa spoliatis
z h̄ vez nisi i casu cū vsurpa
tio rei aliene eēt occulta. z ex
restitutōe ei⁹ in sua specie des
tegeret raptor. vel aliud incō
ueniēs seq̄ret. tūc em̄ suffice
ret dare p̄ciū eius. Scdo no
tandū q̄ si ip̄a res male ablas

De restitutōe liber tertius

ta p̄it morte, vt aīal, vel sibi aufert: nihilomin⁹ restituere tenet s̄z Ray, et alios. Si at̄ deteriorata est in bonitate, v̄l diminuta ī p̄cio sup̄plendū ē p̄ciū, qz debet restitui eiusdē bonitat̄ s̄m Ray, nā si equ⁹ v̄l bos ablat⁹ est penes ratorē debilitatus ita vt estis me⁹ q̄nq; florenoz, q̄ p̄us valebat decē restituet decē non q̄nq;. Similit̄ si furatus est sextariū frumētī valentē tunc solid⁹, xl, cū p̄o restituit valet xx, duo sextaria tenet reddere, vel xl, solidos, nec sufficeret reddere sextariū s̄m Ray, et alios, imo si illo ītermedio scz inter vsurpationē et restitutionē pl⁹ valuit q̄ tpe vsurpatōis illi pluri p̄cio restituitur s̄m aliq̄s. Tenet etiā rator post restitutōem damni petere remissionē de iniuria saltē p̄ interpositā p̄sonā, vel p̄ se exp̄sso noīe furis, vel tacito s̄m q̄ q̄litas negocij requirit, s̄, si est manifestū v̄l occultū. Tertio nota si ē res fructificās tenet restituere rē cū oīb; fructib; inde p̄cept̄s, et q̄ percipi potuissent a diligētī possessore, puta vsurpauit agrū alteri⁹, ex q̄ nō p̄cipit de fructib; nisi, xx, sextaria frumētī, qz male fecit cultiuare

vbi, xxx, p̄cepisset diligēs cultiuator annuatim, talis restituere tenebit: nō solū, xx, p̄cepta s̄z, xxx. Sicut si equū furatus est cū q̄ lucrat⁹ ē mensuatim florenū vnū vbi dñs iuratus fuiss; vnū cū dimidio tenebit restituere ad rōnem vni⁹ floreni cū dimidio p̄ mēsem, et intelligit h̄ deduct̄s exp̄sis fact̄s in vtilitatē et p̄seruationē ip̄i⁹ rei necessarijs, non tñ sup̄fluis et exp̄nsis factis gr̄a colligēdoz fructuū, huiusmodi ei deducunt tā a male fidei q̄ a bōe fidei possessore, Ray, et Tho. Dāna etiā q̄ pass⁹ ē dñs ex carētia rei sue tenet satisfacere, extra d̄ iū, et dam, da, c. si culpa, Tho, et Ray. Quarto nota q̄ si plures p̄currēt ad furtum, v̄l ad dānū aliq̄d faciēdū ita q̄ vn⁹ nō faceret sine altero q̄libz tenet insolidū, i. ad totū dānū restituedū quoscq; sit illi satisfactū itegre. Illo aut̄ restaurato p̄ vnū illoz tenet postea q̄ libet eoz, p̄ p̄te sua satisfacere ei q̄ totū restituit s̄z Tho; Ray, Inno, Hostiē, et Alb, extra d̄ homi, c. sic dignū, puta cū duo vel plēs vadūt ad furandū aliq̄d, ita q̄ vn⁹ nō irret vel faceret sine altero, seu cū mlti stipēdarii bellāt in iū

ste ita q̄ vn̄ nō faceret sine al
tero. p̄cipue in p̄ncipalibus
Alii p̄siliū p̄stāt ad faciēdū
extorsiones v̄l expoliandū in
iuste aliquē ciuem. ita q̄ sine
aīensu eoz nō potuisset fieri
oēs tenent insolidū. De h̄ tñ
plene habes i. ij. pte sū. ci. j. c.
ij. Quinto nota q̄ cū duoz
bus vel pluribz existētibz he
redibz vsurarij vel raptorz si
alter fact⁹ ē n̄ soluēdo. si vn⁹
est tenet insolidū. si plēs s̄ q̄
libet tenet p̄ pte sua ad resti
tuēdū q̄ vsurarie z vsurpatis
ue sunt accepta ab illo. s. vsq̄
ad q̄ntitatē q̄ puenit ad illos
de hereditate. nā oēs res he
reditarie obligate s̄. extra d̄
vsu. Lōcor. Host. Beñ. Sof.
Jo. an. Ad vltra aut̄ q̄ p̄cep
pit de hereditate p̄dicti vsu
rarij v̄l raptorz n̄ tenet. q̄uis
nō eēt p̄ illa satisfactū in totū
creditoribz vsuraz v̄l rapie.
Sexto nota q̄ recipiēs a re
ligioso s̄ volūtātē supiorz sui
tenet illō r̄stituere nisi i extre
ma n̄citate illō accepit. ar. xij
q. j. c. nō dicat. z recipiēs ab
īpo p̄lato religioso sine cā rō
nabili. s̄ ex pentela v̄l turpi
tudie tenet ad restitutōez mo
nasterio. Filia religiosi etiaz
abbat̄ dotata notabilr d̄ bo
nis mōasterij tenet restituere

dotēs. z vir e⁹ etiā si scit h̄: n̄
si p̄ modū elyne moderate do
tasset. Sed q̄rit. vtz oē lu
crū qd̄ q̄s fecit ex re rapta: su
rata: vel p̄ fen⁹ adq̄sita teneat
restituere vel paupibz eroga
re. Ad h̄ n̄r p̄ distinctiōem.
aut ei tal̄ res est ex se fructifis
cās q̄ etiā sui vsu nō p̄sumif
nec distrabit. vt ager: vinea:
plātē: pratū: dom⁹: iumētū z
hmōi. z d̄ hmōi re d̄z restitui
oē lucz ide p̄ceptū s̄m Tho.
z oēs alios. Aut tal̄ res non
est ex se fructificās z ei⁹ vsus
est p̄sumptio. vt granū: vinū
oleū. z hmōi. aut distractio.
vt pecunia z metalla. Et cir
ca hmōi res est triplex mod⁹
dicēdi. Nā qdā dicūt q̄ om̄e
lucrū inde p̄ceptū d̄z restitui
vel paupibz erogari. qz radis
ce infecta null⁹ bon⁹ fruct⁹ seq̄
p̄t vt d̄z. j. q. j. c. serf. Cū ḡ ras
dix̄ illi⁹ lucrū sit vsura v̄l rapi
na videt q̄ fruct⁹ v̄l lucrū ex
inde sit infectū z obnoxū rez
stitutiōi vel erogatiōi. Alij di
cūt q̄ pecuniā raptā vel fene
bre teneat indubie restituere
ac etiā dāna q̄ passus est is q̄
soluit vsurā ex carētia ip̄i⁹ pe
cūie solute. puta qz opruit eū
accipe ad vsurā p̄ suis n̄cita
tibz. v̄l v̄edere res suas mul
to minori p̄cio q̄ valerēt. Lu

De restitutōe liber tertius.

crū tñ pceptū ex pecunia fene
bri p licita negocia non tenet
restituere v' erogare paupibz
z h tenet Tho. ij. ij. q. lxxvij
z Rich. z Pe. de pal. in. iij.
Jo. an. z Jo. cal. z Alb. in c.
fi. de vsuris. Et ad rōem alio
rū dici pōt qz radix iusti lucri
nō est rapina vel fen^o. s; indu
stria vtētis ea. ex se ei illa pec
cunia nihil lucri attulisset. et
sic nō est radix ifecta. qz indu
stria de se est bona. S; si
illa pecunia male acq̄sita v'
fuisse i fraudibz s'lr z i alijs
illicitis acq̄sitiōibz. tūc radice
ifecta teneret. Alij dicūt. vt
Lau. de ridol. in supradicto
tractatu de vsuraz. lucrū ex ta
li pecunia q̄sitū trifarie diui
det. z vnā q̄dē ptem habebit
vsurari^o. ipe vicz tātū q̄tum
debet expense labori z indu
strie. qd̄ boni viri dirimet ar
bitrio. p̄tēq; aliā restituet cre
ditori suo. q. s. sibi dedit vsu
ras. habito r̄spectu ad dānū
qd̄ ille sustinuit i bonis ex ca
rētia illius pecunie. vt dicūt
Tho. z seq̄ces. Residū tūq;
icertū dabit paupibz. Qd̄ sic
pbat. penes vsurariū nō d; re
manere. ne .s. ex h̄paret via
vsuris z inuitent hoīes ad
peccādū. nec d; creditori res
titui. qz tūc recipiet vsuras

de sorte sua. q̄ paupibz est ero
gandū. Quia regla est. qz qñ
aliqd̄ est erogādū z nō appa
ret cui illud est paupibz dān
dū. ar. xiiij. q. v. c. Non sane
Ray. etiā vsuluit qz post resti
tutionē solū vsure recepte pe
tat vsurari^o absolutōez ab eo
si alijs teneret ad cautelam.
Wagne eq̄tati videt inniti
ista vltia opinio. z tūc suffi
cere videtur absolutio q̄ d; a
btō Tho. cū alijs in sua opi
nionē. Irē q̄rit. vtz māifesto
vsurario p̄stante cautōez de
vsuris restituēdis. si ad p̄ces
ei^o alijs fideiubeat p̄ eo. tene
atur ipe fideiussor creditoris
bus vsuraz. vel ep̄o vel pau
peribz ad restitutionem oim
vsuraz. extortaz. certaz z in
certaz. Ad qd̄ r̄ndet Laure.
vbi sup̄ dicēs. qz Lap^o cū plu
ribz alijs doctozibz determi
nauit talē fideiussorē nō tes
neri vltra vires hereditatis
p̄ncipal. etiā si se p̄ncipalē cō
stituisse. Et addit. hāc etiam
q̄stionē disputauit Paul^o de
legza. z determinauit qz nō ob
ligat fideiussor vltra faculta
tes vsurarij habito respectu
ad t̄ps cautōis. qz si t̄pe caus
tionis p̄ncipal erat soluēdo.
dato etiaz qz facultates sint
postea exhauiste. nō restituti

one usurarum nec eris alieni, sed
 per alios modos fideiussorum re
 manebit ad omnia obligatus, sed
 ei exceptio inopie potest principalis
 pallium tamen fideiussori, sed si tunc
 principalis cautio non erat solus
 uedo non tenet ultra vires prin
 cipalis, Idem tamen Paulus distin
 guit iter fideiussorem per cauti
 one, et se obligat ad restituti
 one usurarum ex alia causa. In pri
 mo enim casu non tenet fideius
 sorum ultra vires, quia nec ultra
 vires restituere vel cauere tes
 nebat principalis. In secundo cau
 secus, quia principalis est obligatus
 insolidum, licet habeat excepti
 ones inopie vel simile, quia exceptio
 utpote personalis non dirigit ad
 fideiussorem. Item nota secundum Ri
 char. in. iij. dist. xv. quod quod dānis
 ficat aliquem iniuste in sua lib
 tate, scilicet iniuste procurando eum re
 digi in fuituram, tenet se facere
 suum pro eo, si non potest eum aliter resti
 tuere libertati, nisi forte tal
 eet conditio persone que hanc dānam in
 tulit quod notabiliter rediret
 in iudicium boni consensu, in quo ca
 su non tenet se facere suum, sed te
 net ad omne aliud interesse ad
 arbitrium boni viri. Quātūcū
 quod quis dānicaret aliquem in
 alijs possessionibus nunquam tenet
 per restitutionem se facere suum ei
 vel alteri, quia ut dicitur ff. de re.

in libertas inestimabilis res est
 Quod autem dicitur Exod. xxij. Si autem
 non habuerit unde reddat vendit
 det. Iudiciale preceptum fuit
 unde modo non obligat. Hec ille.
 Item si quis impedit aliquem in
 iuste ab officio vel beneficio iam
 obtento, puta procurator sibi au
 ferri ex aliqua sinistra causa vel
 falsa tenet ad satisfactionem de
 toto secundum Tho. et Rich. in. iij. dist.
 xv. secus si iuste hoc procura
 rat, quia meret priuari ex defec
 tu suo. Sed si impedit a benefi
 cio sequendo non tenet ad tan
 tum quantum est beneficium: sed ad arbi
 trium boni viri secundum Tho. et Ri
 char. quod intelligendum videtur
 det quando hoc facit ex odio
 vel malicia, nam si facit ut sibi
 vel amico suo magis pro
 uideretur quam illi, puta testator
 aliquis vult legare. Et ego
 rogo quod magis leget mihi vel
 cuidam persone mihi magis
 dilecte, et ille sic facit, talis fit
 Pet. de pal. in. iij. nulli tene
 tur: quia nulli aufert ius suum
 nam illi nullum ius erat acquisitum
 et nemini facit iniuriam que vit
 iure suo, cuiuslibet enim licet se
 alteri commedare, ut donet sibi
 vel leget, precipue cum indi
 get. Item queritur, utrum cler
 rici teneantur restituere illos
 fructus quos voluptuose com

De restitutōe liber tertius

sumūt nō faciētes seruitiū in ecclia, s. nō officiātes vl' officiādo. Rūdeo fm Arch. di. xliiij. vtiq; tenent, z h' triplis ceter. Primo rōne dati. Secūdo rōne sacrilegij. Tertio rōne odij. Primo rōe dati. nā illa bona tali ecclie. idō data sūt vt offerāt pces z sacrificia p' his q' dederūt. z ex residuo alēt paupes. Ad qd' facit p'bum Hiero. dicētis. Tibi o sacerdos d' altario uere. n' luxuriari pmittit. dis. xliiij. s. j. z q' h' nō facit infideliter agit. Secūdo rōe sacrilegij. qz defraudāt totā ecclie siā quam suis p'cib; z officijs iuuare deberent z ei pdesse. Un' Alex. papa. Ipi sacerdotēs p' p'lo interpellāt. z pctā ppli comedunt. qz p'cib; suis ea delēt. j. q. j. c. i. pl. Tertio rōne odij. qz puocāt irā dei p' pplm Bre. Lū is q' displicet ad intercedendū mittit. irati anim' p'culdubio ad deteriora puocat. dis. xliij. s. j. Qd' uerū est qn' p'ls est in causa malicie sacerdotis. S; qd' si facit furtiū ecclie. s; i' mortali p'feruerās. Rū. nō videt teneri d' fructib;. z rō est. qz etiā malistri. oīones cōes vt officium z missē p'sunt uiuis z defunctis fm Tho. i. iij. S; qd'

de bonis omissis. nunqd' tenet restaurare totuz. Rūdeo fm archi. ex q'litate deberet sibi iniūgi in p'nia si posset s; nō est necariū. s; i' h' est p'nia arbitraria sicut in alijs. z idēz videt sentire Petrus de pal. in. iij.

Ubi sit fienda restitutio.
Capitulū. III.

Lanctum

q' ad tertiū p'ncipale. s. ubi fienda ē restitutō

Circa h' distinguēdū. qz aut p'sona cui fienda est restitutio scit: aut inq'rendo sciri p't. aut oīno ignorat. Si at scit aut inq'redo sciri p't ip'e vl' heres ei' ipo mortuo i' loco ubi scā ē rapia: vsura vl' dānū. si yter q' ibi est vel vbicūq; ad inuicē se pueniūt creditor z debitor. Si at alter est absens a loco ubi facta ē vsurpatio vl' dānificatio mittet expēsis ei' q' se absentauit de loco. Si p'o ē absens cui fienda est restitutio. puta qz mutauit domiciliū mittet sibi rē ablatā vl' pecuniā ip'e q' abstulit expēsis illi' q' habz restituere. Si p'o absentauit se a dicto loco is q' rē vsurpauit. ip'e suis p'p'is expēsis trāsmittet rē vel pecuniā fm Hostien. z Jo. an.

z hoc p talē modū q nō des-
regat pctōz si pctm̄ est occul-
sum. ar. ij. q. j. c. si peccauerit
vel etiā pt creditori significa-
ri p̄cipue qm̄ est mltū remot⁹
a debitore occulte vl̄ manife-
ste fm̄ q expedit z fm̄ q credi-
tor ordinat. vl̄ de mittēda
illa re vl̄ restituēda vl̄ aliter dā-
da. sic agat d̄bitor z liber erit
Si aut suo pprio motu rē il-
lā destinaret seu pecuniā des-
bitor. z in via p̄iret vl̄ aufer-
ret sibi p̄iret ei q ad h̄ tenere-
tur ad satisfaciendū fm̄ Jo.
in glo. An̄ etiā si sperat cito
v̄tur ad locū pt sibi rē suā
re. Et fm̄ Tho. Hosti. z Jo.
an. in edē sacra deponere. vl̄
alio tuto loco. Aut si res est
parui valoris. z creditor dis-
stans multū z abundās fue-
rit. pt etiā fm̄ Guil. p̄aia ei⁹
paupib⁹ erogari. Si h̄o iḡ
rat: nec pquirendo inueniri
pōt cui restitutio fieri debet.
tūc erogāda est res ablata vl̄
p̄ciū ei⁹ paupib⁹ p̄aia illi⁹ in
loco illo vbi facta ē vsura: ra-
pina vel damnū. vel in loco i
q̄ habitat is cui fienda est re-
stitutio. Et hoc ideo qz meli-
us est qz vicini inde sentiant
cōmodū q̄ extranei. tuz etiā
qz verisile est ibi repiri dānū
passum vel heredē eius. Ita

notat Host. Joā. an. z Jo.
de ligna. Vel saltē fiat talis
erogatio ad arbitriū diocesa-
ni loci vbi factū est dānū vel
rapia fm̄ Ray. Si tñ cōmo-
de fieri nō posset in dicto lo-
co cū hoc nō sit necessariuz.
pōt tūc debet alibi fieri. fm̄
Guil. Sed z btūs Tho. in
hm̄ol casu nil d̄t d̄ loco det-
minato. s; q p̄aia illi⁹ cuius
res erat d̄bz paupib⁹ eroga-
ri. An̄ z B. Hugo pitus i
vtroq; iure. z frater Clarus
dicebāt q cū paupes sint vt
vnū membrū in corpe ecclie
nec ab hac vnitare sequestrē-
tur ppter locoz distantiam.
sufficit si restitutio incertoꝝ
detur qbuscuq; paupib⁹ eti-
am alterius puicie. q̄ vbi fa-
cta est rapina vel damnū. et
maxime q̄ sunt paupes chr̄i
z vtiliores ecclie dei et salu-
ti aīaz. z ex hoc apparet q lo-
cus nō est de necessitate resti-
tutōis sed de congruentia. Idē
tenet. Fede. de sentis. c. xxxij.
opis sui. Usure tñ incerte ex-
torte p̄ manifestos vsurarios
quō debeāt restitui. z in q̄ lo-
co. z p̄ quē diocesanū. habes
in. ij. parte sum. ti. j. Quā-
uis em̄ qd̄ habetur in isto. s.
nō ptineat ad vbi: sed magis
ad qd̄. tamē hic notabilē q̄

De restitutiōe liber tertius

riſ vtz fideiuſſor poſſit repe-
tere a debitoze vſuras q̄s p
eo ſoluit creditozi penes quē
p ip̄o debitoze iſceſſit. Ad
q̄d r̄ndet Lau. q̄ Jo. an. i q̄o
ne ſup mercuriali. in regl̄a da-
minū. de re. iū. in vj. hāc q̄onē
explanat notabilr. z ex ei⁹ dī-
ctis elicit. xj. ꝑcluſiōes. q̄rū
ꝑma eſt talis. Nō recipit fi-
deiuſſor a debitoze obligati-
onē ſciēte z ꝑtradicenſē vſu-
ras ſuo ſolutas ꝑbitozi. nec
etiā ſortē: nec q̄d aliud inutilis
ter impenſus. plus eſt em̄ cō-
tradicare q̄ non ꝑſentire. ex
tra de ſimo. c. ſicut tuis. Se-
cūda cōcluſio eſt nō repetit a
debitoze ſciēte z patiēte. ſed
nō mādāte obligatiōem fidei-
iuſſor vſuras: vel in debitum
ſolutas. vel ſolutū creditozi.
z ſibi iꝑutet q̄ ſe obtulit. ex-
tra de reg. iūf. c. bona fides. i
vi. repetit tū ſortē in debitu
q̄d ſoluit. Tertia ꝑcluſio eſt
nō repetit a debitoze ſciēte z
mādāte ip̄m obligari p ſorte
tū fideiuſſor ſoluēs vſuras
tū qz fines mādati reſceſſit. tū
qz ad illas obligat⁹ nō erat.
Quarta cōcluſio ē: nō reci-
pit a debitoze fideiuſſor vſu-
ras ſciēte et mādāte ip̄m in
oēm caſū: v̄l ſimpliciter obliga-
ri ſine fideiubere: ꝑtz: qz i ge-

nerali mādato nō incluſit in
debitū: de quo verifimilit̄ in
ſpecie nō mādaffet. c. in gene-
rali. de re. iūf. in vj. Quinta
cōcluſio eſt: repetit a debitoze
re ſciēte z mādāte ip̄m p vſu-
ris: cū ſub noīe ſortis incluſit
eas: vt ē moris obligari ſine
fideiubere ip̄e fideiuſſor vſu-
ras: qm̄ iuſte credere potuit
illā ſortē totū debitū: nec ꝑſu-
mere debuit illud debitū ſub
noīe ſortis ꝑmittere: extra ꝑ
ꝑſū. ca. qz ꝑſiſit. Sexta ꝑclu-
ſio ē: repetit a debitoze ſciēte
z mādāte noīatim p vſur̄
fideiubere ip̄e fideiuſſor credi-
tozi ſolutas: ſi iuravit illas
ſoluere: et iſta ē cōis opinio.
extra de fideiuf. c. ij. z iſtā op̄i-
ni. approbat Joan. an. hz tū
fideiuſſor optiōē ſoluēdi v̄l
abſolutiōez ꝑetēdi ſicut h̄ret
debitozi. Septia ꝑcluſio ē re-
petit a debitoze etiā noīatim
mandante p vſuris fideiube-
ri ip̄e fideiuſſor vſuras credi-
tozi ſolutas: etiā ſi non iur-
rauit creditozi illas ſoluere.
Si ip̄ſi fideiuſſori debitozi in
dēnitatem iuravit: dūmodo
alias ꝑꝑt pignora data vel as-
liā cāz debitozi fuit expediēs
vſuras ſolui. c. ꝑuenit. extra ꝑ
fideiuf. Octaua ꝑcluſio ē: nō
repetit a debitoze ſciēte z mā-

dante noiatim p vsuris fideiuberi ipe fideiussor creditori spote solutas: si n iurauit creditori illas soluere nec debitor iurauit fideiussori indentitate nec expediebat debitori pte pignora data vl alia cam ipas vsuras solui: z hoc d iuratori. S; opio theologoru q fm Jo an. multu fauet eqtati e q vrgeat debitor ad soluendu in foro scie: de re. iu. c. sciēti. li. vj. Non conclusio e nō repetit a debitorē sciēte et mādante noiatim p vsuris fideiuberi ipe fideiussor vsuras creditori coacte solutas si nō iurauerit creditori illas soluere: nec debitor iurauit fideiussori indentitate: nē expediebat debitori pte pignora data: vl alias cam vsuras solui: si fuit ipse fideiussor in culpa: vt qz nō exceptit: sec^o si nō fuit i culpa. Decia conclusio e q in omi cau q pt a debitorē fideiussor vsuras repetere: dz itelligi: si nō inuenit fraus psone ad psonā. s. pstituentis ob h fideiussorē. extra de puile. c. qnto Undecima conclusio e: q in oi casu q pōt a debitorē vsuras repetere fideiussor poterit illas repetere a creditorē cui soluit. ff. mādati. l. si fideiussor. §. in omnibus.

Per q̄s dz fieri restitutio.

Lapl'm. iij.

Quantum

q ad q̄rtuz. s. p q̄s dz fieri restitutio: pmo dicēdū e d incertis: scdo d certis. Querit ḡ vtz restitutō in certoz debeat fieri p eū q bz restituere: vl p aliū cui comiserit: aut solū p diocesanum. Rn. circa h sūt varie opiniōes z ōrie. Hostiē. sup. c. cū. tu de vsu. z i. c. cū sit. d iude. z in sū. sua. d pe. c. si iuxta fines: tenet q vn^o de casibz p̄inentibz ad ep̄m e restitutio male ablato rū incertoz: qd etiā tenet Jo. an. extra de pe. z re. in. c. si ep̄ i glo. li. vj. Et i. c. pctm. d re. iu. li. vj. Ad qd videt̄ facere qd h̄. xij. q. j. c. p̄cipim^o. Ad dūt et aliq̄ q h̄ tenet hāc rōnē Cū h̄mōi bona incertā sint p aiabo eoz qz fuerit fidei d̄is p̄sāda: ac p d̄ns sint ad diuinū cultū eo ip̄o z sustētatiōez pauperū ordiata. Sol^o at eccl̄iastic^o p̄lar^o sit rector z moderator diuini cult^o z p̄ paupe: z dispēsator rerū diuino cultui ordināday vt patz dis. lxxvij. c. diuine. z i mltis alijs ca. Jo fm iudiciuz ei^o debita incerta sunt p eū dispēsanda. Archl. aut in qdā q̄stioe dis

De restitutōe liber tertius

putata p eū. zi rosario. xiiij.
q. v. c. n̄ sane. tenet Friū. z d̄t
sn̄iaz Hosti. circa hec sup̄di
cta eēverā in casu vbi nullus
deputat⁹ est a testatore q̄ hoc
exequat. vt. xij. q. ij. c. de laic⁹
Ubi p̄o certa p̄sona deputa
ta ē a testatore. illa p̄sona d̄z
exeq̄. vt. in d. c. de laic⁹. extra
de testa. ca. tua. imo credo q̄
ip̄e raptor incerta q̄ d̄t pau
perib⁹ erogari p̄t ip̄e paup̄i
bus erogare absq̄ licētia vel
auctate ep̄i. vel alteri⁹ iudic⁹
ecclesiastic⁹. vt satis colligit̄ i d.
c. cū tu. Et h̄ innuit etiā clare
glo. i c. sic dignū. d̄ homi. s.
eos. Nec obstat. c. cū sit. de
iude. p̄ qd̄ pb̄at Hostiē. suaz
opinionē. Nā illd̄. c. loquit̄
de iudeo: nō de ch̄iano. cui⁹
actus vel disp̄satio merito
habet suspecta ab eccl̄ia q̄ ad
ch̄ianos. ideo iuste z b̄n̄ di
cit̄ ibi fm̄ p̄uidentiā diocesa
ni. q̄ suspitio cessat i ch̄iano
z sic nō dubito q̄ ep̄s nō ha
bet se intromittere d̄ talib⁹.
Nec Archi. Jo. d̄ ligna. idē
sentit. z post adducit h̄ac rō
nē. Qui idēbitū extorsit ob
ligat⁹ est ex maleficio vl̄ q̄si
illis q̄b⁹ extorsit: si extāt. als
paup̄ib⁹. Et regla h̄z q̄ debi
tor p̄t se p̄ absolutōz liberare
insti. q̄. mo. tol. ob. p̄ totum.

Tu q̄ dicis Friū da mihi cas
sum exp̄ssuz p̄ regulā. nec est
vez q̄ sit i d. c. cū sit. qz nō lo
quit̄ in ch̄iano s̄i i iudeo. vt
d̄t Arch. H̄ac opinionē seq̄
tur Pau. zeñ. z Be. super cle
mē. i. d̄ puil. Hoc etiā p̄sulue
rūt Jo. cal. z Recupus. S̄z
d̄ns Hugo vtriusq̄ iur⁹ p̄t
z frat̄ Clarus. vt h̄r in q̄daz
sūmula p̄cordauerūt in h̄ q̄
nullū ius exp̄ssum h̄ d̄t. nec i
decret⁹ nec alibi: nisi q̄ ep̄s
est p̄curator pauperū. Illud
p̄o adaptat q̄ p̄t p̄curare de
suo pp̄rio si h̄z. vel de bonis
eccl̄ie. i. de fructib⁹ vel alijs
mōis. S̄z qz sacerdotes sim
plices sūt imp̄iti p̄ maiori p̄
te. ep̄i p̄o reputant̄ sufficiens
tes in sc̄ia. Hinc inoleuit q̄
hm̄oi restitutiōes remittunt̄
ad ep̄os. Vñ si p̄fessor pitus
sit. z sciat i hm̄oi sufficiēter
p̄sulere nō est necesse remitte
re ad ep̄os. Nec ibi. z in hac
sn̄ia est Joā. mo. Hoc etiā
innuit Inno. extra de imu.
ec. c. qz pleriq̄. ar. xij. q. iij.
c. si q̄s rhomipetas. Ad rōez
sup̄ius inductā p̄ alia opinio
ne posset r̄nderi q̄ q̄uis ep̄i
z plati s̄t disp̄satores rez da
tar eccl̄ijs. n̄ tñ sequit̄ q̄ sint
disp̄satores oīm q̄ fm̄ deuz
sunt in diuinū cultū z i pau

peres erogāda. s; solū ī diuī
nū cultū iā ordiata. vt reddi
tus eccliaz. z hmōi. Nā si es
sent dispēsatores erogādoz
oīm fm h cēt etiā dispēsato
res oīm supfluoz q̄ diuites
ex diuio pcepto deberēt pau
perib; erogare. qd̄ a nullo pce
dit. S; z Tho. ij. ij. q. lxxij. di
cit. q; si ille cui dz fieri restitu
tio sit oīno iustus dz ei restitui
sic p̄t. s. dādo ī elynas. p salu
te ei. siue sit mortu; siue sit
vīu; pmissa tñ diligēti inq̄si
tiōe ei. z de auctoritate ep̄i ni
hil d̄t Sco. in. iiii. di. xv. dic
si q̄ras p cui; manus debeāt
talia dispēsari si incerta. Rñ.
q; nō inueni q̄ necessario sit
determinatus mediator ista
paupib; dispēsando. Uidef
āt mibi q; p seipum p̄silio ni
hilomin; boni viri p̄t h pau
perib; erogare. qz tali media
tori ad dispēsandū tribui pos
se de cui; fidelitate p̄sumeret
z nō sibi approparet vel ī ali
os vsus puerteret q̄ deberet
Uñ vbi lex diuīa vel ecclīa;
stica nō ligat seq̄nda ē rō na
turalis. Illa autē dicit q; q̄
tenet restituere mag; h faciat
p se q̄ p alium. nō excludēdo
tñ p h p̄siliū boni viri. s; īclu
dēdo. Hec Sco. Quidā ali;
faciūt circa h distinctionē. vi

delicet q̄ntū eoz in q̄b; cōpe
tit repetitio. vt furto: rapina
vsura: fraude. z hmōi dispen
satio incertoꝝ p̄tineat ad ep̄m
S; alioꝝ vbi nō cōpetit repe
titio. z si erogatio fiēda ē pau
perib;. vt in ludo z iniuste ac
ceptis a iudice p iudicādo. v̄
a teste p testionio: a meretrix
ce p fornicatiōe. z hmōi. q̄li
bet p se possit dispēsare. vel
cū p̄silio p̄fessor;. Ego credo
scōdam opinionē scz Arch. et
seq̄cū oīno verā z simplicitē.
excepto vno casu. vīz in incer
tis publicoꝝ vsurarioꝝ. quē
casum non dubito oēs illos
excepisse itēdere: qz sibi exp̄s
se z clare ius pauidit. vt scz p
dispensationē dīo cesani talia
incerta determinēt z dispen
sent. extra d̄ vsu. c. q̄q̄. libro
vj. vbi tradit forma de hmōi
de q̄ habes in. ij. pte sum. ti. j
In hoc ḡ casu tñ p̄t intelligi
illud qd̄ dicit p tertiā opinio
nē. s. in vsuris publicis incer
tis. Et si q̄rat vtz ep̄s possit
p sua synodalia hoc statuere
vt. s. sibi retineat dispensatio
nē incertoꝝ. z alijs non pos
sit se introumittere. Dicit in h
Jo. de ligna. sup. c. cū sit. de
vsu. q; q̄cqd̄ dicit Jo. an. du
biū est an possit. z Joā. cal.
in q̄dam p̄silio dicit expresse

De restitutōe liber tertius

q̄ nō p̄t. Hugo ⁊ frat Clar^o
dicūt q̄ nō p̄t eps excōicare
de iure sacerdotes q̄ se intro-
mittūt de dispēsatiōe incertoz.

Quātū ad scōm p̄ q̄s dz fie-
ri restitutio certoz bonozum
Ad qd̄ rñdet q̄ p̄ eū q̄ abstu-
lit seu recepit vsuras seu mas-
le ablata p̄t etiā ⁊ p̄ quācūq̄
aliā p̄sonā facere, in h̄ ei p̄a ē
regula iur̄s. Qui p̄ aliū facit
p̄inde est ac si p̄ seipm̄ facere
videat̄. de re. iu. li. vj. Si tñ
viciū vsure: furti: rapine v̄l al-
terius dāni est occultū, ⁊ res-
stitutio occulto mō p̄ se v̄l p̄
aliū fienda est vt nō detegat̄
persona. ij. q. j. si peccauerit.
Laueat etiā d̄ligent̄ qd̄ p̄ ali-
um fac̄ ita caute faciat vt re-
cipiat q̄ dz nō ille sibi retine-
at, qz nō eēt p̄ h̄ liberat^o, nec
p̄fidat de p̄fessorib; nec p̄dis-
catorib; nec questuarijs q̄ q̄
rūt pecunias nō aiāz salutes
Et si is q̄ rapinā, vsuram vel
fraudē fecit nō restitnat, cuz
heres teneat ad oia ogera de-
functi inq̄ntū sufficiat heres-
ditas, teneat̄ ip̄e facere dictā
restōem. d̄ vsu. c. Michael, ⁊
eadē rōe heres heredis, ⁊ sic
in infinitū cū scit̄ ab eis heres-
ditas obligata ad restōem p̄
pt̄ vsuras ⁊ rapinas ⁊ dāna
p̄ozib; facta, ⁊ vbi nō suffice-

ret hereditas ad satisfaciēdū
tenent̄ legatarij ⁊ donatarij,
qz legari nec donari p̄t alie-
nū, nec excusarēt heredes sci-
entes vel dubitātes vel meri-
to dubitare debentes ex p̄a-
blica fama v̄l ex sc̄ptur̄s vel
ex fideli relatu testatorē illi-
citos fecisse ⁊ tractus v̄l vsu-
rarios ex h̄ q̄ null^o ponit q̄re-
lā sup hoc, vel postulat aliqd̄
ab eis vt debitum. Sed de-
bent diligēt̄ inq̄rere verita-
tē quā possunt. Et siqd̄ ē inue-
niunt sic esse notificēt, vel no-
tificare faciāt illis q̄b; dñt se
offerētes ad restitutōem, ⁊ si
nō inuenirent paupib; erogā-
do, als eēt in eis ignorantia
crassa q̄ nō excusat. di. xxxvij
§. si. ⁊ q̄uis defunct^o nō p̄sit
illa restitutio si decesserit im-
penitentes, p̄dest tñ imo nes-
cessaria ē ip̄is heredib; si vo-
lūt saluari, qz nō remittit̄ pec-
catū rē. de reg. iur̄. li. vj. Si
āt licitā artē exercebat: v̄l pa-
trimōialia tñ habebat testa-
tor, nec apparet ex fama vel
scriptis de illicit^o p̄ctib; seu
alieno p̄sumere debēt eū iu-
ste adq̄sisse, qz nemo iudicā-
dus ē imemor p̄pe salut^o ⁊ di-
uini amor^o. ij. q. vij. c. sancim^o
⁊ p̄cipue i mort^o articlo. Itē
nota q̄ d̄t Host. i sū. ti. d̄ vsu.

q̄ si aliq̄ honesta p̄sona, puta sacerdos vel ep̄s tractet iter debitorē ⁊ creditorē de satisfaciēdo, ⁊ dicat creditori tal mediator, tātū faciā tibi red di si ex corde r̄siduū remittat nō decipias me, q̄ mediator sū, nec debitorē cui⁹ aīe salutē q̄ro, ⁊ r̄ndet creditor se ex toto corde libare ip̄um debitorē, q̄re nō dicā ip̄m liberatū nō video, nec curo q̄litercunq̄ sit satisfactū: dūmō sit satisfactū ei. Si q̄ mouent i p̄riū h̄ faciūt i odiū vsurario r̄. Si q̄s ei ex alia cā aliq̄ iūriet, eq̄dē h̄ admittet q̄libet theolog⁹ q̄ p̄cordia int̄ pres possit tractari, ⁊ pars ei⁹ q̄d deberet ex pacto remitti, als titulus d̄ trāfact⁹, inutil eēt, ⁊ q̄re n̄ idē de vsura. Dōm q̄ ⁊ tenendū q̄ p̄cib⁹ possit vel iussu iudic⁹ vel pactōe p̄tuz remissio fieri, ⁊ sic dicā vsurariū absolutū. Hec Hostien. Que q̄dē itelligo s̄a eē in foro p̄tioso, n̄ i foro p̄scie, vel etiā in foro p̄scie q̄stū ad ea q̄ dubia eēt vtz deberēt dari vel nō, q̄ rōnes sūt ad vtrāq̄ ptē, v̄l cū dubiū ē q̄stū debet at satisfacere p̄ dāno dato Et ad h̄ faciūt rōes q̄s facit ipe Hostie. S; vbi certū vel clarū est debitū vel rōe vsurariū

vel alteri⁹ vsurpatōis nisi de bitoz liberalr̄ remittat illud q̄d remittit, etiā si d̄ mille t̄m decē remitteret, si h̄ fac̄ q̄ putat se alit̄ residuū n̄ posse h̄re nil valet illa remissio fec̄a etiā publico petō q̄ ad aīam. Un̄ cū mercator infortunā passus fallit ⁊ occulrat m̄tra d̄ bonis suis mobilib⁹, vt nō pueniāt ad man⁹ creditor⁹, ⁊ q̄rit cōpositōem cū eis d̄ m̄iori q̄ntitate q̄s debeat, puta puenit r̄ndere singul̄ credito rib⁹ ad rōem, xv, solidoz, p̄ libra, cū t̄n posset totū dare v̄l cedere bonis, cui cōpositiōi assentiūt creditores, ⁊ ita recipiētes liberāt eū d̄ residuo cū illi nō sp̄dēt s; coacte fecerint illā remissionē, volentes illa pte potius carere q̄s toto q̄nimo ⁊ si cederet bonis totalit̄ nihil sibi resuādo, ⁊ nō sufficiūt bona illa ad satisfaciendū, si postea pueniūt ad pinguiorē fortunā tenent de residuo, de solu, c. odoardus

Dedānis datis tpe guerre adiucē int̄ ciuitates quōz p̄ q̄s p̄t fieri istitutio q̄n faciūt pactū cū certis pact⁹ ⁊ capitulis. Nota q̄ i q̄dā sumus la sic d̄, q̄ q̄uis sint pupilli multi ⁊ absentes q̄ nō assentiūt, ⁊ forte etiā aliq̄ p̄dicunt

De restitutiōe liber tertius

ex puectis q̄ receperūt dāna iniuste. Nec eis est satisfactū nibilominus tm̄ est bonum pacis q̄ q̄ h̄nt rēpublicā gerere p̄nt cū cōsensu maioris p̄tis subiectoz sibi pactis pacis subdere. ⁊ licite relaxare inuicē dāna data. ⁊ si fiat relaxatio predicta. tenet ⁊ valet. **Nā** ⁊ h̄ nō p̄nt etiaz p̄ bono reipublice sibi ralias imponere ⁊ h̄mōi. q̄s gabellas vocat. De bonis p̄o clericoz et religiosoz nō p̄nt laici facere relaxatiōem: q̄ nō sūt eozū foro subditi. nec de bonis ecclesiasticis p̄mittit eis aliq̄ dispensatio. vt dist. xcvj. **S̄n** p̄nt t̄n h̄ facere p̄lati sp̄uales terrarū ad inuicē de cōsensu ⁊ cōueniētia clericoz ⁊ religiosoz q̄ dāna receperūt in guerra. **Hāc** aut̄ relaxatiōem q̄ ad laicos v̄l clericos intelligas de dānis datis d̄ rebz cōsumptis. nā res extantes vt eq̄s: p̄anos ⁊ h̄mōi. q̄ h̄nt ⁊ sciunt sua nō eē: vt puta q̄ bellū iustum nō fuit ex pte suoz. vel si iustum ab his acceperūt a q̄bz nō poterāt: ip̄a tenere nō p̄nt v̄n si d̄nos p̄pos iuenire p̄nt eis reddere tenent: al̄s si nō inueniūt paupibz erogare. **Idē** videt̄ d̄m si de iusticia belli dubitat. nā vbi clare bel

lū iustum est res accepte efficiunt capientū. dist. j. c. ius militare. q̄ t̄n debet inter eos p̄portionabiliter distribui per duces belli. vt. xxij. q. v. c. dicit. nisi p̄ publicū edictū partū sit vnicuiq̄ qd̄ capit. **Pauperū** aut̄ innocentū nō videt̄ tutū bona auferre cū sint sine culpa: nisi subsit cā. cū sit aliq̄s puniendus. d̄ reg. iur. li. vj. **Pena** t̄n tpali frequenter puniatur vnus p̄ altero diuersis d̄ causis. vt. j. q. iij. **De tutoribz:** curatoribz negotioz aliorū gestoribz filijs familias ⁊ h̄mōi. q̄ extorserūt vsuras v̄l fecerunt rapinas: fraudes ⁊ dāna nomie alieno. s. p̄ pupillis: patronis vel patribz suis nil t̄n eoz puenit ad eos sed ad pupillos d̄nos v̄l p̄res eoz: q̄rit̄ vtz p̄ eos possit ⁊ debeat fieri restitutiōe ipsis pupillis vel p̄ribz seu d̄nis nescientibz ⁊ inuitis de bonis eoz: r̄ ad q̄s puenerūt talit̄ extorta. **R̄n.** dicūt q̄dā indistincte q̄ sic in foro cōscie d̄mō nō imineat inde piculū vite cōscientie vel fame si deprehendetur: aut scandalū sequat̄. puta q̄ aliq̄s credit̄ furatus fuisse illa q̄ innocēs est ⁊ h̄mōi tales em̄ vt dicūt illi nō conuertūt furtū occulte illa reci

pietes. cū pecunia fructus vel
 p rapinas et fraudes habita n̄
 sint eoz. Et rō est cū p effica-
 cē cāz p̄dictoz. s. tutor. cura-
 toz et hmōi. et p intermediū il-
 loz tale iniustu lucrū devene-
 rit ad manū pupilloz: patro-
 noz. vel patrū. et ad restitutōz
 sunt obligati isti mediatores
 iustu eē videt. vt q̄ cā illoz in-
 iuste ablata sūt nūc iuste lice-
 tiā habeat illa satisfacere: ne
 ipi de proprio satisfacere teneāt
 ar. ad h. de reg. iuris. vbi d̄t
 Thys. Dis res p̄ q̄scūq; cau-
 sas p̄bit: p eadē dissoluit. p̄
 p̄terea ad h̄ agendū p̄dicti te-
 nent. et in h̄ gerūt vtile curaz
 sui et illoz q̄ iniuste detinent
 aliena. Alij autē p̄fectius et
 equius r̄ndent p̄ distinctiōez
 vicz. qz aut tales adhuc h̄nt i
 manib; administrationē rerū
 illoz aut nō. et in primo casu
 p̄nt et debent restituere de bo-
 nis illoz ad q̄s puenit lucrū
 qd̄ habet p̄ manib; si nolunt
 remanere ipi obligati ad satis-
 faciendū de suo. Et h̄ siue oc-
 culte siue manifeste cū suffici-
 enti cautela. vt ab ipis n̄ pos-
 sit postea repeti. Et ad hoc
 videt̄ facere rō p̄me opinio-
 nis cum regula illa. oīs res.
 Si autē nō habent amplius
 administrationem. tunc sub-

distinguendū est. qz aut p̄dis-
 cri tutores: pcuratores et hu-
 iusmodi non p̄nt illa restituere
 de suo. puta qz paupes sūt
 aut p̄nt. et si nō possunt suffi-
 cit q̄ denunciēt p̄ncipalib; p̄
 q̄b; fecerūt vsuras: fraudes et
 hmōi. si ignorāt quō fecerūt
 p̄ eis talia illicita lucra q̄ ad
 eos deuenērūt. vñ obligati
 sūt ad restōem: et si nō satisfa-
 ciūt ipi p̄ncipales habeāt p̄
 positū satisfaciēdi de suo cū
 poterūt. Ad accipiendū autē
 occulta a p̄dictis ad h̄ nō te-
 net. nec d̄nt. Et rō ē. qz q̄ ad
 se excusati sunt a restitutiōe
 rōne impotētie. vt. c. iij. q. vii
 c. si res. q̄ ad illos p̄ q̄b; fece-
 rūt vsuras vel fraudes aulse-
 rēdo ab eis occulte. p̄ h̄ non
 p̄uidet̄ saluti eoz. cū remane-
 ant obligati i p̄scia. ex q̄ sciūt
 talia fore facta: nec velint sa-
 tisfacere. et sic nō dissoluitur
 pctm. vel obligatio q̄ ad esti-
 mationē eoz. S; nec p̄t q̄s
 a p̄uata p̄sona cogi ad resti-
 tutionē male ablatoz: nisi p̄
 iudicē eccl̄asticū vñ ciuilē. nec
 videt̄ bñ posse excusari a fur-
 to. cū s̄ctet rez alienā inuito
 dño cū in vsura trāsfert̄ do-
 miniū. p̄ h̄ etiā se exponit ml-
 tis piculis. Si autē tales me-
 diatores de q̄b; dictū est p̄nt

De restitutōe liber tertius.

restituere, cū illi ad q̄s extor-
ta puenerūt nolūt restituere
q̄ p̄ncipalit̄ obligant̄ p̄nt pe-
tere humilit̄ nō p̄ coactionē
vel fraudē a creditoribz vsu-
rariū, vel fraudū remissionē
cū penes eos nō remāserit pe-
cunia fenebris, z illi q̄ eā hab-
uerūt remaneant p̄ncipalis-
ter obligati, qz remissioe ob-
tenta libere z spōte amplius
nō tenebunt, sed tm̄ p̄ncipal-
nisi z eis fieret remissio, qz si
remissionē facere nō vellēt te-
nēt satisfaccere de suo, z tunc
vsqz ad q̄ntitatē solutam, p̄ il-
lis poterūt occulte accipere d̄
bonis eoz, si als p̄ viā iudic-
ij habere nō p̄nt: ita tm̄ qz nō
sequat̄ scandalū vel piculū q̄
sp̄ vitanda sūt, Ubi aut̄ me-
diator talis sic satisfaccit: dz p̄
aliquē modū cautū declaras-
se illi q̄ sciebat se obligatum
ad illō ampli⁹ nō teneri, vtpu-
ta si dicat se nō curare ab eo
illa r̄cupare: q̄i acsi donasset
vl̄ d̄clarare heredibz suis qz n̄
recipiant a tali persona aliqd
vt debitū p̄ tali causa, z hmōi
Bona em̄ fides non patit̄ vt
semel exactum bis exigat̄, de
regulis iuris, li. vj,

*Cui fienda sit restitutio,
Capitulū, V.*

Quantum

q̄ ad q̄ntū, s. cui fienda
est restitutō seu da-
tio rei ablatae als illicite ad-
q̄site. Pro fūdāmēto notāda
est distinctio quā pōit Tho. ij
ij. q. xxxij. dicēs, Triplr̄ p̄t ali-
qd eē adq̄sitū Uno mō qz id
qd adq̄rit̄ illicite debet ei a q̄
adq̄sitū z extortū est: z siue n̄
trāfferat̄ d̄niū illi⁹ rei in acci-
piētē, vt i furto z rapina, siue
trāfferat̄ vt in vsura, tm̄ cōpe-
tit repetitō, Scdo mō dz ali-
qd illicite adq̄sitū: ita qz ille
q̄ illicite adq̄siuit nō p̄t illud
retinere, nec tm̄ debet illi a q̄
adq̄siuit, qz ille s̄ iusticiā de-
dit, z ille s̄ iusticiā accepit, vt
in simonia z silibz, in q̄bz ip̄a
datio z acceptō ē s̄ legē, Ter-
tio mō dz illicite adq̄sitū: nō
qz ip̄a adq̄sitiō sit illicita, s̄ il-
lud ex q̄ adq̄rit̄ est illicitū, ex
q̄ trāfferat̄ d̄niū: nec p̄petit re-
petitō, vt i meretricio z hmōi
nā meretricis turpiter agit z s̄
legē dei fornicādo, s̄ ip̄a adq̄-
sitiō vl̄ datio pecūie p̄ hmōi
illicit̄ nō ē illicita: nec s̄ legē
dei, z h̄ pprie dz turpe lucrū,
De illicit̄ ḡisto tertio mō ad-
q̄sitis fm̄ Tho. z Ray. pōt
dari elemosyna, z pōt etiā re-
tineri nisi sup̄flū p̄ fraudem

vel dolū mulier extorsit. qz illud esset restituendū. Et ad hoc p̄tinent lucra facta ex hīstrionatu illicito: ex duello: ex torneamēto: ex sertis factis: ex floribz et alijs h̄mōi. quoz vsus ē cōit ad lasciuā: ex dectijs factis: ex arte mathematīca seu arte diuinatoria: ex lucro negociatiōis: aduocatiōnis vel medicine in casu non p̄cesso q̄ ad clericos. ī his dixerūt aliq̄ n̄ posse fieri elemosynā. qz vt d̄r Prouer. iij. Honora deū d̄ tua suba. Et itez Honora deū de tuis iustis laboribz. xiiij. q. v. c. elemosyna et. j. q. j. nō est putāda. S; h̄ nō est vez fm Tho. et Ray. et alios cōit. Predicta aut̄ capitula allegata h̄ intēdūt qz nō lz dare elemosynā d̄ malis adq̄sitis. q̄ s. d̄nt certis personis restitui. vel qz nō debz aliq̄s aliq̄d facere illicitū vt det elemosynā. Et q̄uis q̄dā distinguant vt d̄r Guil. qz in his q̄ phibita sunt qz mala. et nō puniunt a iure: nisi ifamia vt meretriciū: duellū et h̄mōi talia p̄nt retineri. S; q̄ mala sunt: qz phibita a iure. vt torneamēta: negociatio q̄ ad clericos et h̄mōi. et talia nō p̄nt retineri ad vsu suū. sed d̄nt pauperibz erogari. Licet hec

distinctio videat esse pbabilē tū qz pene sūt restringēde nō ampliāde. et q̄ nimis emūgite elicit sāguinē. Bēf. Credo qz in p̄dictis oibz casibz et silibz bonū est et salubre qz penitēs inducat ad erogandū pauperibus: n̄ tū cogēdus ad h̄. nec si nō velit in h̄ est iudicādus nō eē in statu salutis: si nō velit h̄mōi p̄niam agere vt accipe. i. qz h̄mōi lucra pauperibus eroget: nisi ī casibz a iure expressis. vt in simonia. et idē d̄ eo qd̄ dat iudici ad corrupēdū eū et h̄mōi. vt infra dicef. fm ḡ Tho. Guil. Ray. et Inno. de h̄mōi d̄z dari elemosyna debito honestatis et p̄silij nō debito necessitatis salutis. et sic intelligit illud. xiiij. q. v. q̄ habet. Nō est ḡ illud acceptū sic restituendū ei a q̄ acceptū ē. qz ī turpi cā melior est p̄ditio possidētis. ff. de p̄di. ob turpē cām. De illicite adq̄sitis sc̄do modo. vīcz cuz illud sit adq̄situz nō debet ei a q̄ est sic adq̄situm: nec tū adq̄rens p̄t p̄ se retinere. Illud p̄t et d̄z de necessitate salutis nō solū de p̄silio et honestate pauperibus erogari. et huius rō est fm Tho. ij. q. lxij. qz ipa datio et acceptio ē lege phibita. vt in simonia. Quidā tū ex

De restitutōe liber tertius

tendūt istū scōm modū ad oē
lucrū in q̄ cōmittit pctm̄ i dā
te r̄ i recipiēte nō solū i simo
nia, s̄ etiā in pecunia accepta
ex adulterio, r̄ p vsurā cū q̄s
accipit mutuū sine cā rōnabi
li, puta vt ampli⁹ dicit, r̄ in
de soluit vsurā. Illā vsurā vt
dicūt q̄ accipit retinere nō p̄t
nec tñ ei r̄z reddere q̄ dedit,
qz turpiter opatus est dādo
mutuū ei quē nouerat nō in
digere. S̄z Tho. nō d̄t h̄, s̄z
cū datio est s̄ legē, in dicto at
casu datio pecunie p̄ mutuo
nō est pctm̄, s̄z accipe illo mō
vsurario mutuū est pctm̄, qz
dat illi occasionē mali. Vñ
lic̄z peccet mortaliter sic mu
tuū accipiēdo, debet tñ poti⁹
reddere illi a q̄ accepit q̄ pau
peribz erogare: nisi vbi nō in
ueniret ille a q̄ accepit, vl̄ eti
am si vellet illā vsurā redde
re nō vsurario, sed his a q̄bz
extorsit ip̄e vsurari⁹ vsuras
p̄ eo satisfaciēdo p̄ illa pte, et
tūc debet vsurario significa
re ne itez illi restituat s̄z p̄ci
pue debet h̄ facere cū licētia
ep̄i, vt si dictus vsurari⁹ vel
let ab eo repetere, ep̄s cogat
illū desistere a repetitōe, r̄ ex
q̄ vultū gestū est negociū ras
tū h̄e d̄z: nō tñ tenet ad h̄ s̄,
inquire vel dare bis q̄bz des

bitor est vsurarius, s̄z sufficit
qz restituat a q̄ accepit: pau
peribz aut erogare nō debet
cū nouit eū a q̄ accepit, r̄ p̄t
ei dare, qd̄ exp̄sse oñdit Au
gu, dicens, Nolite facere ele
mosynas de fenore r̄ vsuris,
xiiij. q. v. nā cuz dat pau
peribz qd̄ debet certe p̄sone nō libe
ra a restitutōis obligatione
ad illā p̄sonaz, vt h̄z extra de
homici, c. sic dignū, circa fi.
S̄z i simonia ip̄a datio r̄ ac
ceptio pecunie est phibita.
Vñ d̄z. i. q. j. c. anathema dā
ti anathema r̄ accipiēti, nec
sibi retinere valet: nec illi red
dere q̄ dedit, sed debet de ne
cessitate salutis pauperibz ero
gare si p̄t, vel illi ecclie in cus
ius iniuriā data est pecūia ap
plicari vl̄ aliter p̄videri, put
h̄es in. ij. pte sū. ti. j. c. j. S̄z
i iudicio phibitū est iudici vl̄
assessori cū habēt certū sala
riū accipe aliqd̄ a p̄tibz p̄ iu
dicādo vel nō iudicādo, vel
iudicādo bñ vel male, r̄ testi
est phibitū accipe p̄ testimo
nio ferendo. Vñ Aug. Ido
nō debet vendere iudex iustū
iudiciū, aut testis vez testis
monū, qz vendit aduocatus
iustū patrociniū r̄ iuriscōsul
tus verū p̄siliū. Illi em̄ inter
vtrāqz partē ad examē adhi

bent. isti ex vna parte consistunt
 riiij. q. v. c. nō sane. Quōd g̃ re-
 cipit iudex p̃ hmōi vel testē p̃
 se retinere nō pōt. sed d̃z resti-
 cui illi q̃ dedit: si iuste dedit.
 p̃t̃a vt iuste iudicaret inten-
 dēs redimere q̃dāmodo ve-
 rationē suā. Vñ Aug. i d. c.
 nō sane. Ille solet male sibi
 ablatā pecuniā repetere q̃ ius-
 tū iudiciuz emit qm̃ venale
 eē nō debuit. S; si pecunia
 data fuit iudici ad eū corrū-
 pendū. vel testi ad falsuz testi-
 moniū dicendū. ṽl alicui ad
 falso accusandū vel aduoca-
 to ad iuste aduocandū illi da-
 tori reddi nō debet. qz turpit̃
 dedit nec sibi retinere debet.
 sed paupib; largiri. vel illi i
 cui⁹ iniuriā data est. z p̃cipue
 si ex h̃ amisisset iustā cām. ha-
 bent̃ hec in d. c. nō sane. put
 ibi notat Jo. an. z Arch. z. xj
 q. iij. c. q̃ recte. z Inno. extra
 d̃ imu. eccle. qz pleriq; Ray.
 z Hosti. in sum. S̃ilr inferio-
 res officiales. vt nūcū missi
 z hmōi si aliqd̃ extorq̃nt per
 improbitatē. vt denariū puū
 z hmōi. tenēt paupib; erogare.
 z hoc vbi certū salariū re-
 cipiūt. vt d̃t glo. in c. nō sane
 Nā cū salariū sufficiens reci-
 piūt: si q̃ extorq̃nt debent re-
 stituere si est qd̃ notabile. et

idē videt̃ dōm d̃ notarijs: ca-
 merarijs z hmōi qui officio
 suo exigūt aliquid a p̃sonis.
 Si ei h̃nt sufficiens salariū te-
 nent̃ ad restitutōem eoz q̃ ac-
 cipiūt. nec videt̃ excusare cō-
 suetudo cū sit irrōnabilis. ar.
 xxiij. q. j. c. militare. vel pau-
 perib; erogare: si de facili nō
 pōt inueniri. Si q̃ salariuz
 nō haberēt: vel nō sufficiens
 credo qz p̃suetudo excusaret
 qz nemo cogit̃ suis stipēdijs
 militare. ar. insup de his qui
 accipiūt pecuniā ab accusat̃
 vel icarceratis anteq̃. p̃ferat̃
 snia p̃ eos vt intercedāt pro
 eis z liberent̃. Sciendū qz si
 accusati vel incarcerati sunt
 culpabiles. vñ z merito p̃dē
 nādi. illā pecuniā nec reddere
 d̃nt datorib; qz turpit̃ dede-
 rūt: nec sibi retinere p̃nt. qz tur-
 piter acceperūt impediētes
 iusticiā. s; debēt paupib; ero-
 gari. ar. xiiij. q. v. q̃ habetis.
 Si q̃o sunt innocentes z ad
 redimēdā suā veritatōem de-
 derūt z p̃curandā sui libera-
 tionē: si intercessores eoz sūt
 officiales salariati. al̃s pecu-
 niā p̃ h̃ receptam reddere de-
 bent vel paupib; erogare: nis
 si data fuisset p̃ modū doni z
 liberalitatis. z p̃cipue post li-
 berationē. qz tūc retineri pos-

De restitutōe liber tertius.

set. ar. j. q. ij. c. sic epm. z silr
si intercessores nō sūt officia-
les salariati sed puate psonae
laborādo p hmoi iusta libe-
ratōe iuste faciūt. z qd eis da-
tur iuste retinere valēt. Itē d
pecunia data p adulterio cō-
misso vl' cōmittēdo: q̄uis q̄
dā dicāt q̄ d; dari nō ei q̄ de-
dit: nec sibi retineri. sed ei da-
ri in cuius iniuriam data est
scilicet marito. si vxor eius
commisit adulterium. ex quo
pecuniam habuit videtur q̄
potius debeat pauperibus
erogari. nisi ille maritus eēt
paup. qz ppter paupratē pos-
set etiā p̄fessor ipi mlieri tan-
tū paupi dimittēte. Et silr d
viro p̄mittēte adulteriū quo
ad vxorē caste viuentē z vide-
tur eē in hmoi q̄si idē ius sic
z i turpi lucro. vt in meretris-
cio. qd etiā p̄t retineri sic ad-
q̄sitū: nisi q̄ leges p̄hibēt ad-
ulteria z puniūt. nō at simpli-
cē fornicatiōem z meretricia
Ab ilomin^o de pecunia data
p adulterio nil statuūt n̄c de
pecunia simoniaca: z alijs hu-
iusmodi. vñ paupib; erogari
poti^o inducēdi sunt. riiij. q. v.
c. nō sane. De adq̄sit^o p lu-
dos fortūe extra illos casus
in q̄b; d; adq̄sitū p hmoi res-
titui: debēt paupib; erogari
q̄nq; etiā posset sibi retinere.

S; d h s. e. li. ti. j. De illicite
adq̄sitis pmo mō. i. cū debet
illud adq̄sitū ei a q̄ adq̄sitū ē
vt in furto: rapina: vsura. et
hmoi. regula est q̄ hmoi sūt
restituēda spoliatis: siue sint
dñi illaz rerū siue ad eos spe-
ctet dñmō p̄stat rē nō fuisse
ablata. vt accidit in pignore
deposito cōmodato. z hmoi.
licet em̄ tales q̄ hnt pignora
deposita z hmoi nō sint dñi
illaz rez. tñ ex honesta cā il-
la tenēt. iō his debēt restitui
talīa ablata nō dñis ipaz rez
rū. z sic intelligo illō. iij. q. j.
c. reintegrāda sūt oīa spoli-
tis. extra de resti. spol. p totū
Si aut res ablata est ab eo
q̄ iuste habuerat: puta p fur-
tū vel p rapinā. restituēda est
dño illi rei. nō illi furatori.
q̄uis at̄ malefaceret tal resti-
tuēdo furatoris a q̄ ip̄e acce-
perat. z nō dño rei ipi^o quem
nouit. tñ fm Uber. liberat^o ē
ab obligatōe restitutiōis. qz
reposuit in p̄stinū statū z gra-
dū Quidā tñ dicūt q̄ illō qd
adq̄rit ex vsura mēali tñ: nō
d; illi restitui q̄ dedit. qz a se
volūtariē abdicauit: nec tñ si
bi d; retinere. qz d legē acces-
pit. extra de vsuris c. p̄suluic
sed debet pauperib; erogari.
ar. c. sicut dignū. extra d ho-
mi. de vsur. c. cū tu. S; ista

iura inducta videntur esse tale
 opinionem, nam ibi dicitur quod debent
 ablata restitui eis quibus fuerunt
 si repiunt, vel eorum heredibus,
 nec aliquid ius: nec aliquis do-
 ctor solennis facit istam distincti-
 onem inter usuram mentalem et pa-
 ctionalem ut prima debeat resti-
 tui ei qui dedit: secunda autem non sed
 pauperibus erogari, sed sic indisti-
 cte dicit Augustinus de acceptis per
 furtum et rapinam quod debet resti-
 tui: non dari pauperibus sic inqui-
 ens. Qui contra ius societatis
 humane: furtis: rapinis: in-
 uasionibus: oppressionibus aliquid
 abstulerunt reddenda potius quam
 donanda censem, exemplo Za-
 chei, xiiij. q. v. c. sane, ita et in-
 districte dicit idem de usuris,
 Nolite elemosynas facere de
 usuris, q. ead. qui dicat, hec red-
 denda sunt non pauperibus danda
 cum, sed inveniuntur qui dederunt ip-
 sas usuras. Et cum dicitur quod de-
 dit usuras voluntarie illud a se
 abdicauit. Rursum, quod si dedit ex
 liberalitate: et per modum doni-
 verum est, et tunc recipiens habet sciens
 non tenet restituere nec pauperi-
 bus dare. Sed si dedit ratione mu-
 tui principaliter non abdicauit il-
 lud voluntarie, supple sed condi-
 tionate: ne mutuas reputaret
 se quatuor, et istum ingratum, et sic
 alia vice non inueniret mutuum,

et ideo sibi debet restitui usura,
 Si autem nil accepit ultra sortem
 quis hoc non intenderet, in nul-
 lo tenet nec illi nec pauperibus,
 Pro homini autem maiori des-
 claratione sciendum quod in re que dicitur
 restitui se aliquis tripliciter potest
 habere, quod aut est verus dominus,
 aut heres eius aut solum est
 dispensator circa ipsam rem, et in
 primo casu cum scilicet est verus dominus
 rei ablata dicitur sibi restitui si per-
 tinet, q. j. c. reintegranda, et fere per
 totam questionem, Et nisi iusto bel-
 lo vel iusto edicto imperiali vel
 ecclesiastico ille cui res sublas-
 ta est periret iure rehabendi
 simpliciter: vel ad tempus, nam cum per-
 tingeret heres, puta quod tamquam hereticus
 condemnatus est dominus rei, vel de
 crimine lese maiestatis conuis-
 ctus, in quibus casibus omnia confiscantur
 post sententiam super hoc: non si-
 bi sed fisco dantur omnia sua applicari,
 extra de here. c. excoicatio.
 Insuper si dominus rei ablata non ha-
 bet administrationem bonorum
 suorum, ut pupillus, dicitur illud red-
 di tutore vel curatori, In secundo
 vero casu, scilicet cum legitimus
 mus heres est sibi dantur ablas-
 ta restitui, sed cum tali distinctione
 secundum Ray, quod si heredes sunt plu-
 res unicuique secundum portiones
 sue hereditarie partis restituendum
 est, Si autem heres in aliquid des-

De restitutōe liber tertius

termiata q̄ntitate p̄stitur^o sit
puta in capto vel domo z nō
pl^o. tūc restitutio nō fiet here
di. s; illi vel illis q̄b; testator
cōmisit dispēsatiōem bonoz
suoz. Si p̄o defūct^o i morte
sua oīa bōa sua legauit pau
perib; z p̄ijs locis q̄b; illa les
gata sunt adq̄rīt ius i bonis
defuncti p̄ntib; z futuris, vñ
z eis d; restitui. In tertio ca
su. s. cū est dispensator rēq; vt
epi z alij p̄lati eccliaz z gu
bernatores hospitaliū est dis
tinguēdū. qz cū dāt aliq̄ alijs
aut dant de reb; suis p̄p̄ijs.
puta p̄rimonialib; vñ p̄ indu
striā adq̄sitis: sic scripture do
ctrine z hmōi. z de hmōi dā
do q̄buscūq; etiā mal^o vt me
retricib; z histriōib; q̄uis ḡ
uiter peccēt. vt illō. lxxviii.
di. c. donare. tñ nō tenent ad
restitutōez: nec illi q̄ hmōi re
cipiūt ab eis s; Ray. z Guil.
aut dāt d̄ fructib; eccliaz sua
rū z locoz pioz ad mēfaz eo
rū seu vsū spēalit̄ deputat^o
z tūc etiā male vtēdo d̄ dādo
male factūt: nō tñ tenēt ad re
stitutionē ip̄i. nec q̄ recipiūt
ab eis: nisi recipent p̄ extor
siones fraudes z violentias z
hmōi: tūc tenerent. z hoc fm̄
Tho. ij. ij. q. clxxxv. z s; Guil.
Aut dāt de bonis ecclie de

putat^o ad cultū diuinū vñ ca
pitulo distribuēdis: aut pau
perib; erogādis spēalit̄. vñ cū
etiā mltipl̄r cōmittūt dispēs
atiōi sue sine distinctōe sibi de
putatoz. ad vitā ab alijs. z tē
si dāt cā necessitat^o seu elemo
sine bñ faciūt. nec ip̄i tenent
nec q̄ recipiūt ad restituendū
nisi daret de his q̄ sūt distins
cte deputata cleric^o. qz tūc te
nent eis d̄ eo qd̄ abstulit ab
eis. qz nō dāda est elemosyna
d̄ alieno. xiiij. q. v. c. neq;. Si
dant p̄sonis honest^o p̄ patro
cinio z labore quē impendūt
ecclesijs etiā laudabiliter faci
unt fm̄ q̄ntitatē laboris z in
dustrie. Ecclesiasticis ei vtili
tatib; fūietes ecclesiastica opo
tet remuneratōe gaudere. xij
q. ij. c. q̄cūq;. Nec ḡ p̄lati dā
tes nec recipietes p̄ hmōi te
nent in aliq̄ restituere. S; si
dant rōe parentele: cū tñ nō
indigeāt. vel causa fauoz hu
mani erga p̄ncipes n̄ faceret
ad redimēdā vexationē q̄ ad
tyrannos z siles. vel dant cā
turpitudinis. vt meretricib;
z hmōi. tenent ad restituendū
quē sic male dederūt: non
quidē de bonis ecclie. sed d̄
bonis patrimonialib; si ha
bent. vel p̄ industriā adq̄sitis
Illi etiā q̄ sic talia q̄ alijs de

bebant male accipiunt, tenent restituere nisi ipse qui dedit satisfecerit. Tho. ubi sup. debet aut dare vel successori eius qui dedit, vel in utilitate ecclesie convertere cum licentia superioris, vel pauperibus erogare: si illa pauperibus debebant. Qui autem recipiunt a religiosis propter iniustas causas, vel sine licentia superioris debent restituere pro tanto ipsius monasterii vel conventus: vel alio in utilitate monasterii convertere vel expendere, precipue si ipse pro tanto fuit qui male dedit. In omni autem casu ex supradictis debet fieri: ita quod pro tanto quod est occultum non manifestetur, et ita quod non sequatur maius scandalum. ar. dist. xiiij. c. duo. Qui autem tenent aliquid cui ecclesie vel loco pio debent illud dare gubernatori seu rectori eius loci: nisi ille rector non haberet iustum titulum: sed usurpatum vel probabiliter credatur male usurum, tunc enim posset in utilitate illius loci converteri vel successori restituere.

Cur fienda sit restitutio,

Capitulum VI.

Quantum

q ad sextum. s. cur sit fienda restitutio. Ad

Be. Tho. ij. ij. q. lxxij. assignat rationes, videlicet quod restitutio est actus

iusticie, ad iusticiam autem habendam et exercendam quilibet tenet. Constituit autem iusticia in quadam equalitate que tollit per usurpationem et detractionem aliene rei, et reparari non potest nisi per iteratam donationem seu per assignationem rei ei cuius erat licet potest et ideo tenet restituere. Sed nota quod sic quilibet qui est sui iuris potest donare rem suam: ita potest etiam remittere rem sibi debitam gratis et relaxare suo debitori, que remissio sine donatione libere facta sine fraude et coactione postquam facta est per penam non potest renovari. ut dicit Ray. ar. viij. q. ij. c. que periculosum. Sed sciendum quod illi qui ponunt se in manibus creditorum promittendo seu offerendo se ad dandum quod peterent, rogantes tamen quod totum vel partem dimittant: sed non intendunt restituere, imo sperant quod per nihil vel modicum detabunt, alio non se ponerent in manibus eorum, a peccato quod est rapine: usure: seu alterius male usurpationis non sunt absoluti, quod pro tanto per penam et confessionem dimittunt quam illi se non habent. Sed utrum absoluti sint a debito seu obligatione restituendi, distinguendum est secundum Egidium in quolibet, quod si creditor propria voluntate et liberalitate dimisit et donavit non curas quod debitor intenderet non tenet ipse debitor amplius restituere

p s

De restitutiōe liber tertius

tuere, si h̄ ei clare constat. Secus aut̄ si creditor deceptus vel coactus vel despatus, i. q̄ nū q̄ sperabat se illud debitū ab eo posse h̄re vel nō posse h̄re totū, et iō potius voluit h̄re p̄tē q̄s nihil dubitās ne nihil h̄ret si totū vellet h̄re. Talis ei remissio nō valet, et adhuc obligat ad restituēdū. S; qz hec matia ē mltū utilis et necessaria sciri, et i frequēti p̄ctiōe, iō seriosius et plenius tractanda, et qd sentiāt doctores i h̄ referendū. Cū ḡ q̄rit̄ vtz vsurario l̄ cuilibz alteri q̄ h̄z aliana sufficiat i foro p̄scie remissio sibi facta ab his a q̄bz exorsit vsuras vel alia male ablata, vel ab heredibz eoz, si illi nō viuūt. R̄n̄ diuersimode a diuersis, vt i. s. sequētibz. Bis rar, d̄ senis asserit q̄ h̄ns male ablata nisi reddat aut sufficientē faciat cautōez nō p̄t liberari a sua obligatiōe p̄ aliū modū cū p̄t aliq̄ mō restituere: nec ei p̄t debitū deobligari. Et p̄mo nec p̄ viā remissio nis. Secōdo nec p̄ viā satisfactiōis. Tertio nec p̄ viā libatōis. Quarto nec p̄ viā traslatōis. Quito nec p̄ viā donatiōis. Sexto nec p̄ viā renunciatiōis. Septimo nec p̄ viā cōueniētie et discretōis. Indu-

cit ad h̄ has rōes q̄ nō vidēt multū yrgerē, s; sine mltā difficultate solui p̄nt p̄ eos q̄ tenēt q̄ absq; actuali i restituēte pōt tolli obligatio male ablatorz ab eo cui obligat p̄ quēlibet hozz modoz: dūmō nil fiat i fraudē vel p̄ metū vel p̄ desperationē, i. nō rehabēdi, s; libere spōte gr̄tis et sciēter. Si ei fraudulēter vel coacte hmōi fieret talis deobligatio locū h̄z qd d̄t et n̄ alit̄. Q, nō possit tolli tal obligatiō p̄ viā remissiois nisi restituat, p̄bat sic. Nullus ē capax remissiois nisi a pctō p̄ desistat, s; h̄ns rē male ablatā q̄ diu remanet obligat ad reddendū non d̄z desistere a pctō, ḡ nō ē capax remissiois, et p̄ p̄ns obligatiō illa tolli nō p̄t p̄ viā remissiois. Ad qd fac̄ regla Peccatū, de reg. iu. li. vj. Restitutiō em̄ p̄ quā obligatio tollit̄ est p̄uia remissioi, vñ nō videtur remissio fieri nisi p̄ restitutionē tollat̄ p̄ns obligatio. Sed ad h̄ rūdet, maior pōt intelligi dupliciter. Uno mō vt intelligat̄ de remissioe debiti rei ablate, et sic videt̄ falsa nā pōt alicui remitti debitū si vult creditor liberet̄ sponte, q̄uis ille debitor nō intendat dare: et nō sibi ampli ob-

ligat fm Egidium Scdo
 mō vt intelligas de remissio
 ne pcti. z tūc est pa maior. et
 minor falsa. nā hñs male ab
 lata si nō p̄t restituere vllō mō
 remanet obligat⁹ ad restitu
 tionē cū poterit. extra d̄ solu.
 c. odoard⁹. z tñ desistit a pctō
 si penitet z p̄ponit restituere ī
 futurū. S; si p̄t restituere s; z
 male. z h̄ intēdit facere si cre
 ditor nō remittat. tal̄ etiā ad
 huc remanet obligat⁹ ad re
 stituendū. z tñ desistit a pctō
 penitēdo. Et qđ pendet ex re
 gula Aug. pctm. qđ restitutō
 est puia remissōis. vey. est d̄
 restitutōe nō solū actuali sed
 etiā mentali. z in p̄posito z in
 equalenti. D. nō tollat p̄ vi
 am satisfactōis p̄bat sic. Sa
 tiffacere est pctōz. cās excide
 re. z eoz suggestiōib; aditū
 nō indulgere. de pe. di. iij. cir
 ca p̄nci. Cum ḡ ablatioz des
 tentio rei. s. pcti fit p̄ oppositū
 suū. s. restōem. igit̄ nisi resti
 tua nō videt̄ posse satisface
 re q̄ntūcūq; acceptet credi
 tor. Insup cū p̄ satisfactōez
 nō solū reparat̄ amicicia sed
 etiā eq̄litas iusticie. q̄ ablata
 erāt p̄ vsurpatōem z detenti
 onē alienoz. nisi tollat̄ cā iur
 sticiez ineq̄litas q̄ fit p̄ resti
 tutionē subtracōz. dū credi

tori reddit qđ minus habes
 bat q̄s debebat ab ip̄o vsurpa
 toze q̄ plus habebat q̄s debe
 bat nō repabit̄ iusticie eq̄lis
 tas. z sic nō fiet satisfactio ni
 si reddat̄ ablata. Satisfactio
 em̄ fieri d; p̄ ip̄m debitorē q̄
 violauit iusticiam vsurpādo
 aliena: nō p̄ creditorē. Ad h̄
 rñderi pōt qđ vtiq; p̄esi causa
 excid; nō p̄t nisi p̄ restitutōez
 s; restitutio nō solū fieri pōt
 actu: s; etiā mente z p̄posito.
 al̄s q̄ non p̄t restituere cū nil
 habeat. seq̄ret qđ nō posset sa
 tiffacere p̄ pctis. qđ est falsū.
 Silt̄ etiā eq̄litas iusticie re
 parari p̄t nō solū p̄ actualē re
 stitutōez. s; etiā p̄ aliū modū.
 p̄ quē creditor vel iurā pas
 sus reputat sibi satisfactum
 Fit qđ in b̄mōi remissōe sa
 tiffactio p̄ debitorē q̄ violas
 uit iusticiā dū h; animū paz
 ratū z se offert ad restituendū
 si nō remittit. Tertio p̄bat qđ
 nō tollat̄ p̄ viā liberatōis sic
 Lbryh; dicit. extra de reg. iij.
 c. Om̄is res p̄ quascūq; cau
 sas nascit̄: p̄ easdē dissoluit̄.
 Sed obligatio talis iniusti
 detentoris nascit̄ p̄ solā eius
 deprauatam voluntatem. s; z
 rapiēdo vel tenendo vl̄ deti
 nēdo rē alienā. ḡ dissolut̄ nō
 poterit nisi p̄ volūtate. s. recti

De restitutōe liber tertius

ficatā. s. in restituēdo ablata. z sic vldet q n̄ sufficiat volūtas e^o cui fieri d̄z restitutō ad tollendū obligatōz cū n̄ fuerit cā ipi^o. Ad qd̄ m̄deri p̄t q volūtas depuata vsurpatōnis rectificari p̄t nō solū p actualē restitutōez s̄z p intētiōnē voluntariā restituēdi si ille spōtē noluerit remittere, z sic nō solū volūtas creditor̄ s̄z z debitoris volūtas q̄ fuit cā obligatiōis p̄currit ad liberandū obligatōz dū se offert ad satisfaciendū creditori ad placitū. Quātū ad q̄rtū sc̄z p viā trāslatōis z adq̄sitiōnis dñij pbat q nō possit tolli obligatio sic. Presupposito q̄ i vsura n̄ trāserat dñij s̄m q̄sdā tūc assumit tal̄ regula. Nullus p̄t in re detinenda iustus titul^o aduenire: nisi si p̄us iust^o auferat titul^o. nā iniust^o titul^o auferri nō p̄t ab q̄ hoc q̄ iustus titulus adq̄rat. z ecōuerso, z idcirco erit alia actio p̄ quā iniust^o titul^o tollit. z p̄ quā iust^o titul^o adq̄rit. Nullus ḡ aduenire poterit. iust^o titul^o p̄ aliquā actiōnē nisi ei auferat iniustus titulus p̄ aliā actiōem. Sed illis q̄ adq̄runt dñij in re detinēda aduenit iust^o titulus p̄ dñij adq̄sitiōnē. ḡ si p̄us ha-

buit iniustū titulū p̄ rei alie ne vsurpatōnē z detentōem optet q̄ dice^o titul^o iniust^o auferat p̄ eiusdē rei restōem aut dñij adq̄sitiōem. z sic nō ē casus par dñij an̄ restitutōem. z nō to forti^o in furtis z rapinis i q̄b^o s̄m oēs nō trāssert dñij. Sed ad h̄ m̄deri q̄ ad hoc v̄t dictū est restitutio p̄ quā auferat iniustus titulus i foro cōscie fieri p̄t nō solū manūliter s̄z etiā mentalr. dū. s. est paratus reddere realr si non vult dimittere, z sic ablato i iusto titulo p̄ spontaneā z liberā remissionē creditor̄ adq̄quiri dñij. Quātū ad q̄ntū q̄ non possit tolli p̄ viā donatōis pbat sic p̄ has p̄positiones. Ille cui restitutio fieri debet donare nō potest p̄us q̄ sit restitutus. z ip̄e iniuste detinens aliena anteq̄ restituat ablata certificari n̄ potest de tali donatōe vtrū sit vera donatio. primā sic p̄bat Donatio nisi sit libera n̄ est donatio s̄a. ff. d̄ adimē. le ga. l. rem legatam. Iste autē q̄ taliter donat. sc̄z anteq̄ sit restitutus nō libere donat. qz nō libere illō h̄z: cū nō actualiter habeat. Et si dicat q̄ libere restituendus p̄t h̄z: z p̄ p̄us libere p̄t donare. qz d̄cē

tor bonoz suoz pat⁹ est red-
dere. Talis instātia nihil vas-
let. qz restituēd⁹ certficari nō
p̄t qz tal hñs sua male ablata
sit patus ad ea restituēda: ni-
si ea statī cū p̄t reddat. vel p
eis reddēdis sufficiētē cauti-
onē facit. qd̄ p̄inet ad sc̄daz
ppositionē. Nā z si videant^r
aliq̄ signa q̄b se patū ad satisf-
faciendū oñdat nō p̄bat esse
sufficiētia cū ill⁹ vti possit: ita
ille q̄ nō hz intētionē restituē-
di sic ille q̄ hz. z talis alieno-
rū detētor iniustus cui dona-
tio fit añ restitutōez. nō p̄t eā
vt verā donatōem acceptare
vl accipe cū bona p̄scia. Ad
qd̄ rñdet qz donari p̄nt non
solū res habite: s; etiā iura et
actōes z q̄ sperāt haberi: nec
p̄pterea p̄t dici qz nō sit dona-
tio libera. qz res actu nō ha-
bet. z cū h̄ negociū agat z dis-
cutiat p̄m forz p̄scie vbi cre-
dēdū est cuilibet p se z p̄tra se
z nemo sit arbitrad⁹ inemor
pprie salutis. vt d̄z. j. q. viij. sanz-
cim⁹. ex q̄ debitor offert se pa-
ratū ad restituendū si vult: ro-
gat tñ vt donet nō coact⁹: nō
decept⁹. sed spontane⁹ p̄t sibi
psuadere z credere libere do-
nasse. p̄cipue cū nō egeat ml-
tum. nec em̄ p̄sumit de facili
qs p̄ccere sua z donare.

Quantū ad sextū qz nō pos-
sit tolli p viā renūciatōis p̄-
bat sic. vbi renūciatio nō ha-
bet locū: obligatio tolli non
pōt p viā renūciatōis. s; añ
q̄ fiat male ablatoz restituo-
tio. nō pōt ille cui restitutio
fieri d̄z renūciare. q̄ nō p̄t tol-
li obligatio detinētis aliena
iuste p viā renūciatōis. Ma-
ior est nota. minor p̄dat. naz
renūciatio illa q̄ fit a spoliato
anteq̄ restituat ipa decer-
nit eē nulla. sic patz. iij. q. j. c.
ep̄is. z extra de resti. spoli. c.
sollicite. z h̄ ideo. qz p̄sumit
nō libere fieri. qz nō est verifi-
mile qz sponte iuri suo renū-
ciauerit q̄ renūciat spoliatus
Sic in p̄posito videt̄ dicen-
dū qz creditor renūciās nō
restitutus nō videt̄ sponte re-
nūciare sed vt coact⁹ z hmōi
Ad qd̄ rñdet qz ea q̄ p̄tinent
in dictis capitul⁹ habēt locū in
foro p̄tentioso vbi p̄cedit p̄ p̄-
sumptōez. s; i foro p̄scie etiā
spoliat⁹ p̄t renūciare iuri suo
vt in p̄posito. p̄terea coipso
qz offert se ad restituēdē si
vult iaz reuētit z restituit eū
iuri suo. Quantū ad septi-
mū qz nō possit tolli p viam
conuenientie z discretōis p̄bat
sic. Supposito dicto regule
p̄ctm. li. vj. Obligatio illa q̄

De restitutiōe liber tertius

iniustus detētor alienorū est obligat⁹ ad restitutōz, necesse est q̄ tollat p̄ viā restitutiōis vel aliā eq̄pollentē Et q̄redo q̄ sit viā eq̄pollens restitutiōi si dicat q̄ sit remissionis viā vel donatiōis, seq̄t̄ inter alia istō incōueniēs q̄ pōt dici restitutō, z tñ ī possessiōe minime possit, qd̄ p̄z eē falsum p̄ illō qd̄ habet, ff. d. p̄bo. sig. l. plus est, d̄: em̄ ibi q̄ restituere est nō solū pecuniā rei p̄bere: sed etiā possessorē facere: fructusq̄ reddere, quapropt̄ nullus pōt dici restitut⁹: nisi in possessiōe fuerit restitutus Si ḡ remissio q̄ sit añ restitutiōe eq̄polleret restitutiōi ip̄i, seq̄t̄ h̄ incōueniēs q̄ etiā nō positus ī possessiōe dicet̄ restitut⁹. S̄z ad h̄ r̄ndet̄ q̄ ī foro p̄scie, z ab Augu. nō sumit̄ ita stricte restitutiō sic in foro p̄tēioso p̄m iura. Nam quōcūq̄ impleat̄ volūtas creditōz a debitoze d̄z restitutiō facta, z cū q̄s cedit bonis: etiā añq̄ ponat eos ī possessiōe nō restituit q̄ ad p̄sciaz Querit̄ vtz. vsurario vl̄ cuiuscūq̄ alteri q̄ h̄z aliena sufficiat in foro p̄scie remissio sibi facta ab his a quibz extorsit vsuras vel alias q̄cūq̄ male ablata, Hāc q̄onem de vsur

Laurētī⁹ in tractatu formās p̄us recitat opinionē doctōrū. Dicit ḡ glo. z ī regla. pctm̄ tenet q̄ sic. S̄z dicim⁹ ibidē s̄. l. q̄ nō sufficit nisi pecūia sit restitutiōi parata. Aliq̄rū p̄o theologoz opinio fuit q̄ etiā nō sufficit q̄ res sit pata restitutiōi, sed etiā optet q̄ offerat. Jo. an. ibidēz sup glo. demū assumit viā mediā dicēs, q̄ aut gerit in mēte vsurarius restituere, z remissio sufficiat, aut nō. Et tūc sec⁹ S̄z Fede. d̄ senis in ope suo format indistincte opinionē dicte glo. sic dicet̄. Si is cui dñt restitui pecunie vel male ablata nō coact⁹ vel decept⁹ nō circūuent⁹ z oī dolo z vi z calliditate z metu cessantibz etiā p̄cibz vel fuitioz. exhibitōe inductus debitā sibi pecuniā nō oblatā: nec restitutiōni paratā vsurario dimittat liberat⁹ est vsurari⁹ a restitutiōe: nō tñ a pctō qd̄ p̄traxit exercēdo vsuras, nisi z de illo pctō p̄nias agat. Pōt etiā dici qd̄ pl⁹ est q̄ si vsurario p̄ seuerate ī crimie z nō disposito ad aliquā restitutiōez. is q̄ d̄z recipe vsuras remittat illas p̄prio motu, vel ad petitionē vsurarij: liberat⁹ ē vsurarius a restitutiōe rei, z si nō

apctō. qz de h oportet satisfaccere deo p pñiam. Hec ille. Hāc opinionē videt firmare Hosti. in sum. z Archi. in c. ij. de vsuris. li. vj. sup vbo satisfactū: dices. Satisfactus accipimus quōcūqz volūtati creditoris satisfiat. Idem Lopus. Idē aut Lau. sic cōcludit. vt tollat oīs dubitatio an sit vel non sit liber animus remittētis. z p pñs clara pscia vsurarij. Et vt facilis inducant hoies ad pccationē. z decetero a talibz abstineat. cautū est pdicare q nō sufficit remissio facta: q̄uis se disponat ad satisfaciendū si nō remitteret creditor. z cautius q oportz q pecunia sit restitutiōi pata. z cautissime q offerat pecunia. vl qd pl^o est q ponat in māibz creditoris. Sz de iure z i foro pscie puto illā glo. cui^o opinionē sequit Fede. vt dictū est eē verissimā. z ad h iducit ipe Fede. ples rōnes. Et pma est talis. In maioribz criminibus sic est in crimie furti vel rapine vel violētie. re furtiua vel rapta remanēte apud furē vl raptorē de volūtate dñi purgati viciū furti vel rapine sine aliq̄ restitutione. vt. l. si fur. d. vsu. an pñ. z. ff. de pcca. l. si cer

te. q̄ purgat viciū vsure remanēte vsura apud vsurariū de voluntate dñi. Et q̄ illa sint maiora crimia ptz ex maiortate pene: siue agat civilit siue criminalit. Graui^o aut est pctm qd q̄ui^o punit. vt. xxiiij. q. j. c. nō offeram^o. Scda rō est. qz in crimine vsuraz z in alijs maioribz sufficit facere p̄dignā satisfactionē vl emēdationē. extra de rap. c. j. vt sit q̄s liberat^o a pctō. c. q̄nto extra d. vsu. Sz satisfactū intelligit quōcūqz desiderium creditoris impleat: etiā si nō soluat. ff. qui satisfda. co. l. j. Tertia rō est q̄ videt fm euz insolubil. Sūt. qdā spēales casus in qbz obligatis ad restitutionē nō sufficit remissio vt. c. exigit. d. cēsi. li. vj. z ibi d. h. q̄ i alijs casibz stabit regla q̄ sufficit rmissio. Idē tenet De. d. pal. i. iij. di. xv. q̄ dicit q̄ obligatus restitutiōi excusat p̄t remissionē creditoris. qz p̄ acceptationē tollit. z h nisi sit tal p̄sona q̄ nō habeat administrationē. vel q̄ nō p̄t donare: nec p̄ oīs remittere. qz remittere ē dare. Itē q̄n i iure est cautū q̄ remissio nō valeat tūc nō excusat sic i iudice delegato q̄ mūera z expēsas recipiēs vel extorquēs tenet

De restitutōe liber tertius

reddere nulla partū remissio-
ne sibi p̄futura. extra de res-
sep. c. statutū. li. vj. Et de visi-
tate iure ordinario recipiēte
munus ad cuius duplū resti-
tuendū tenet. extra de censi.
c. exigit. lib. vj. Nec Pe. q̄ si
q̄s obijceret regulā Non dis-
mittit p̄ctm̄ zc. q̄d est verbuz
Aug. Restituere est rē in p̄sti-
nū statū reponere. vñ non vi-
det satisfacere remissio. Ad
q̄d r̄ndent p̄dicti Pet. Lau.
post Fede. q̄ Aug. i dicta re-
gula non habuit respectū ad
strictā significatiōē s̄bi. sed
eius mens est s̄bis p̄ferēda.
extra de ver. sig. c. intelligens
da fuit. q̄ si offendisti primū
tuū rapiēdo: furādō: vsuras
extorq̄ndo: recōcilies te cum
ip̄o. Et cōiter q̄ hoīes nō ia-
ctāt pecunias suas. s̄ volūt
sibi restitui res ablatas. pro-
pterea Aug. se retulit ad ver-
bū restituat. Q̄ aut̄ sic intel-
lexerit Augu. oñdit mltipl̄r
hec ille. Q̄d autē d̄t Lau. s̄.
sc̄z esse p̄dicandū nō sufficere
remissioē nisi fiant ea q̄ dis-
cūt diuersū nō videt tutū vel
cautū. Nam ex tali p̄dicatōe
ita p̄t seq̄ piculū aīaz. sic cau-
tela. Sic em̄ p̄dicator d̄z sibi
cauere a p̄dicādo ea q̄ habēt
hoīes iducere ad malū. z ab

alleuando mala: ita d̄z caue-
re p̄dicando scrupulosa z ar-
dua: q̄n̄ cōis opinio est in cōs-
trariū. s̄ em̄ cēt inijcere laq̄-
um aīaz. q̄d fieri nō d̄z. xxvij
q̄. j. c. viduas. Audiēdo q̄ ta-
lia z nō seruādo cū ex audit̄
format sibi p̄sciam s̄ sibi nes-
cessario fiendū q̄ h̄z h̄mōi res-
missionē. z ex difficultate no-
lit ponere se ad faciendū. erit
in malo statu rōne p̄scie sibi
facte sup̄eo in q̄ bñ poterat
trāsire cum bona p̄scia. Pres-
terea si p̄dicator s̄ dicat in p̄-
dicatōe. s̄. sibi nō sufficere res-
missionē nisi zc. z postea i au-
dientia p̄fessiois faciat p̄ritū
z dicat illi sufficere. nōne ex
s̄ p̄t seq̄ magnū scādālū q̄ d̄o-
ctrinā p̄dicatōis. Et s̄ ei po-
terūt credere hoīes sic esse de
multis alijs q̄ p̄dicatores di-
cūt. s̄. q̄ nō sunt simpl̄r vera:
sed ad terrore dicta. z sic picli-
tabit̄ fidei doctrina. nō video
etiā cū bona p̄scia q̄ absq̄ sui
magno pctō possit s̄ dicere i
p̄dicatōe si sentiat p̄trarium
q̄ hoc cōiter tenēt doctores
sed z si teneret aliquā aliam
opinionē cuz ille sint scrupu-
lose nō debet velle inducere
homīes ad suos scrupulos.
Nō ḡ p̄dicando dicat q̄ suf-
ficiat remissio ne inducat oc-

castionē mali. z apiat via vsur
ris. neq; dicat qd nō sufficit
ne dicat mēdaciū vel scrupu
los. z laqos inijciat audito
ribz. S; dicat qd dīc Aug.
q; ppter q; restituat si potest.
xiiij. q. vi. c. si res. z in restitu
tiōe includit remissio. Sed
qd si post remissio; libere fas
ctā z vere vsurario; z vsurari
us mādat i testamto suo red
di vsuras. nūqd qd semel res
missum ē d; restitui his qbz
tenebat p̄us. Dd; s̄m Fede.
q; in h̄ distinguendū ē. qz aut
talis testator locutus est per
p̄ba trāsserētia se ad factum
vtputa qz iubet vsuras resti
tui his qbz debebat eas resti
tuere: z q; p̄barēt eas soluisse
z tūc nō obstāte remissioe te
nebit satisficere heres. z hoc
cāu loq̄t. c. ad n̄fam. de iniur
rijs. Aut loq̄t p̄ p̄ba trāsserē
tia se ad ius n̄ ad factū: vtpu
ta iubet ea restitui qbz d; z. Et
tūc sec̄o dōm est. Nec ille.
Itē sciendū q; cū alicui sit re
missio libere z sine fraude. n̄
tenebit talis illd qd sibi remis
sum est paupibz dare qd sibi
donatū est. Host. in sū. ti. de
vsu. d; q; si fenerator p̄tē pe
cunie fenebris r̄stituat ei a q;
habuerat v̄ heredi suo. z de
voluntate ei p̄tē retineat d;

cūt theologi indistincte q; n̄
est liberat; nisi totū offerat.
Tu dicas q; si ex pacto sit n̄
est libat; ar. c. veniēs. extra
de si. Si aut vsurari; p̄tē sine
pacto liberalr soluat vt offe
rat. z de altera pte misericōdiam
petat. z creditor liberalr res
mittat. libat; est debitor: nec
tenebit v̄terū ad restitūōz. sic
nec tenebit si ḡtis accepisset ḡ
tis oblatū. s̄m Hof. Dicitū
bon; index ex certis p̄iectur;
motū sui animi informabit.
Nā si creditor ē paup; iops
z vsurari; diues z potēs. nō
psumo q; creditor ipz vsura
riū sponte ex corde liberet. s; h̄
faciat: qz v̄tā recupare nō
p̄t vt illud tantillū qd offert
recuparet z n̄ amitteret. Si
p̄o creditor sit diues z potēs
q; etiā vsuenit h̄striōibz z io
culatoribz tāundē d; suo do
nare: vel pl; frēq̄nter psumi
p̄t q; ex corde h̄ faciat. hec il
le. Itē in qdā sūmula d; q; si
vsurari; offert libere totam
summā pecunie creditori oñs
dēs plenariā volūtātē cū nō
habeat. qz si crederet q; ali;
qd acciperet nō offerret. credi
tor nihil penitus vult accipe
sed liberaliter dimittere totū
iste plenarie satisfecit primo
sed nō deo. z ido postea suffi

De restitutōe liber tertius.

cit sibi sola p̄tricio vt satisfas
ciat deo. Vñ p̄sulēdū est nō
p̄tritis vt haud minus hanc
liberā satisfactiōē faciāt p̄
ximo. Itē sūt aliq̄ vsurarij q̄
nitunt̄ decipere deū, q̄ numera
tā pecuniāz acceptā tūc expo
nūt creditoribz credētes q̄ il
lā nō accipiāt, qz si crederent
q̄ illā rēpent: nō illā rēpens
tarent, ac ille timore vel ves
recūdiā dūct? nihil vel parū
recipit residuū dans, z sic isti
tales dicerent se satisfecisse,
q̄d non est ver. Itē nota s̄m
q̄sdā q̄ sunt q̄nqz modi satis
faciēdi. Primus modus est
cū pecunia libere offert. Se
cundus modus est cū pecu
niā nō habet z offert pignora
Tertius modus est cū pecu
niam non habet nec pignora
p̄gruentia, facit tñ cū instru
mentis vt heredes cōpellan
tur ad satisfactiōez z etiam
ipemet. Quartus modus ē
cū mediante sacerdote vl̄ ali
quo alio religioso fit volun
taria z libera cōcordiā. Iste
tñ modus debet semp̄ oñdes
re creditori vellez posse libes
rū debitoris. Quintus mo
dus est cū cōsensu z miscōia
creditoris ponit debitor ali
quā possessiōē in manu ali
cuius honesti viri, ex cuius

fructibz soluant̄ p̄ t̄pus debi
ta, deinde possessiō ad heres
des reuertat̄, vel ita debz p̄
manere p̄ incertis. Hec ibi,
Itē archidiaconus ī rosa
rio, xiiij. q. v. c. nō sane, d̄q̄
Hosti, dicebat q̄ ī his in q̄
bus est pctm̄ mortale s̄m les
gē diuinā, vt in furto vl̄ rapī
na dispēsare nō pōt̄ ep̄s, imo
nec etiā papa vt aliq̄ dicunt
q̄ minus p̄niam agat z resti
tutio fiat si pōt̄, extra de vsu,
c. cū tu. In his p̄o in q̄bz est
pctm̄ mortale s̄m ius positū
uū, z cū ep̄s seu inferioribz pa
pe iterdicta ē dispēsatio nul
lus dispēsare vl̄ dilationē p̄
stare p̄t: nisi sol? papa, iij. q. j.
c. reintegrāda, vl̄ hi q̄bz sp̄ea
liter cōmiserit. Si p̄o nō est
int̄dicta poterit, hec ibi. Sz
q̄ d̄r papā nō posse dispēsa
re in his restitutiōibz vbi est
pctm̄ mortale p̄petratū ī vsur
patōe s̄ legē diuinā facta, vt
furto: rapina: vsura z h̄mōi,
q̄ min? restitutio fiat si p̄t vl̄
deū intelligendū q̄ ad restitus
tiōē certoz si sciunt̄ p̄sone,
vl̄ q̄ ad incerta cū dispensaret
absqz cā rōnabili, vl̄ saltē du
bia p̄ libito volūtatis, Non
enī pōt̄ tollere que sunt p̄ria
hoīm z dare alijs sine causa,
sed cū causa rōnabili pōt̄: p̄us

ta p modū pene, vt cū auferat
regnū vel impiū alicui ppter
demerita sua, qz esset inimi-
cus ecclie hereticus vel scis-
maticus: nec se vellet corri-
gere, vl' cum faceret mouere
beātū ptra aliquē dñm vel ci-
uitatē psequantē eccliam: vl' fa-
uentē hereticis: vel detinen-
tē bōa ecclie, z traderet alijs
dignitatē iura z bona illoz,
sic factū est pluries, Nec p̄t
papa cū bona p̄cia q̄ paup̄is
bus deberet dispensare dare
diuitibz sine cā rōnabili, s̄ cū
cā rōnabili pōt talibz obli-
gatis remittere seu vt paup̄i-
bus dare ea q̄ adq̄sierūt per
furta: rapinas z vsuras: cuz
sunt incerta p̄m om̄es: alias
cū sit sup̄mus z vniuersalis
p̄i paup̄ez magis q̄ ep̄i qui
hm̄oi solent disp̄sare vt. lxx.
xvij. dis. c. ep̄s. Quia h̄z etiā
plenitudinē p̄tatis in dispen-
satiōe bonoz eccliaſticoz, z
plenā iurisdicionē in terr̄ ec-
clesie, forte de hm̄oi bonis, s̄
eccliaz, z hoz q̄ habitāt ī ter-
ris ecclie posset remittere de-
bita ex furtis: rapina z vsura
etiā cū sc̄iunt p̄sone sine eoz
p̄sensu, z ex aliq̄ cā rōnabili,
nā q̄tidie h̄ fit vt iura vnius
ecclie z fruct⁹ auferat: z det
alteri q̄ curato illius ecclie:

cū cā tñ vt credi rōnabili, et
sic multo magis in hm̄oi p̄t
dare dilatiōem, qz plus est re-
mittere debitū q̄ dilatiōem
dare ad soluendū Querit̄
vtz sup̄ incertis cū ep̄o q̄ est
pater paup̄ez possit fieri cō-
positio vel trāsactio, Rūdet
Lau. Sciēdū q̄ Pau. ī cle.
de pe. z re. hūc passum exami-
nat, z finalr det̄miat q̄ n̄ p̄ il-
lū tex. z p̄ c. si. de offi. vica. li.
vj. vult ei q̄ sine mādato apli-
co id facere nequeāt ep̄i: nisi
cōponerēt d̄ tāta q̄ntitate q̄n-
ta est illa ad quā ascēdūt, z n̄
de minori. Cōtrariū suat̄ li-
cet facta tacita cōpositiōe fes-
rat demū snia taxatiua ip̄oz
incertoz, z si vera sūt q̄ fat⁹
est Pau. qd̄ videt̄ de iure, nec
videt̄ s̄ria p̄suetudo valere,
als multoz anie illa q̄arent̄.
Textus tñ illi (videre meo) n̄
pb̄at ita clare. Vñ forte pos-
set rūderi q̄ nō est credēdū q̄
papa q̄ p̄fecit ep̄os p̄es pau-
perū indistincte nō p̄cessisset
eis in specie q̄ ex causa pos-
set cū talibz trāsfigere, z isti ha-
bent maiorem potestatem q̄
illi q̄b̄ libera administratio cō-
cessa est. Item nō simplr̄ dos-
navit. Itē papa scit hāc con-
suetudinē z diu tolerauit. Si
unt tñ taxatiōes per sniam.

De restitutōe liber tertius

Hec Lau. Forte posset dici q̄ ex q̄ ad eccliam militantes valet dictū Lau, z etiā q̄ ad deū z eccliam triūphantē cū ex causa rōnabili facit cōpositiōnē de minori q̄ntitate q̄ sint incerta, puta qz residuuz dimittit ei vt paup̄: cū als n̄ posset viuere sine indecentia sui status notabiliter. Sed vbi absq̄ cā ep̄s scienter cōponat de minori q̄ntitate notabiliter valet dictū Pau. in foro dei, nō em̄ credendū est papā fecisse ep̄os dispēsatores bonoz pauperum vt possent p̄ libito voluntatis remittere vel cōponere sup̄ incertis vt de his postmoduz p̄pōse viuāt. Nec ip̄e papa posset euz bona p̄scia absq̄ aliqua cā rōnabili facere hmōi taxationes lōge minus q̄ sit debitū incertoz, z residuū sciēter illis debitoribz dare, euz oia bñz plene possit restituere. Sec̄ cū dubitat vtz restituere possit debitor p̄ incertis, nā in dubio est sp̄ interpretandū factū pape p̄maxime ī bonū, vt di. xl. c. nō nos. euz glo. Papa em̄z si habeat plenitudinē pt̄atis errare p̄t vt hō, z iter cetera sue pt̄as nō auferet sibi cōditio ista cōis boim q̄n possit peccare mor

tāliter, z descēdere ad iferos z ḡuius ceteris puniēdus si deliquerit, vt d̄r di. xl. c. si papa, z in glo. Insup̄ cū restitutio certoz debeat p̄cedere restitutiōnē incertoz q̄ ep̄i circa vsurarios publicos vltis centiēt ad sacra eccliez sepulturā p̄us cōponāt sup̄ certa q̄ntitate p̄ incertis q̄ sibi solēt imbursare magis q̄ pauperibz dare, z de certis nō p̄uideant sufficiēter vt reddāt integraliter minus bñfaciūt q̄nimo si nō sufficerēt bona q̄ remanēt vsurarijs vel heredibz eoz tenent q̄ acceperūt p̄ incertis p̄tribuere prestitutōe certoz: als fures sūt z latrones auferētes q̄ debentur certis p̄sonis, extra d̄ vsu. c. cū tu. xiiij. q. vi. si res. Sz p̄suetudo in hoc nō excusat: q̄ potius dicēda est corruptela, qz d̄ ius diuinū, dis. viij. c. q̄ d̄ mores. xxxij. q. viij. c. flagitia.

De mō z ordie restituēdi,
Capitulū, VII,

Quantum

q̄ ad septimū. s. d̄ mō restituēdi seu ordie Circa qd̄ p̄siderāda sūt tria. Prīmū est qz restitutio certoz rū p̄ponēda est restitutiōi in

certoz. Sciendū igit q̄ cert
te oīa obligata restitutiōi .i.
cū sciunt p̄sone q̄b̄ est faciē
da p̄us integraliter soluēda
sunt q̄ soluant incerta. q̄n̄ .s.
sc̄gur vel dubitat̄ bona resti
tuētis nō sufficere ad vtrūq̄
nā tūc restituēda sunt plene
p̄us et integraliter certa, et h̄
triplici rōne. Primo rōe suc
cessionis. Secōdo rōe obliga
tiōis. Tertio rōne similitudis.

Quantū ad p̄mā rōem .s.
successiōis aduertendū dili
genter q̄ nō succedit in pau
perib̄ ip̄e ch̄ris: nisi q̄n̄ nō re
periunt p̄sone certe q̄b̄ resti
tui debēt certa. vt q̄si p̄ sub
stitutōem succedere videant̄
acsi diceret testator. dimitto
meos heredes tales et tales
q̄b̄ debeo. vel etiā si non de
beo. Sed si eos nō repiri cō
tingat. substituo mibi ch̄rim
cū paup̄ib̄ suis. Quantuz
ad scōdam rōnem obligatiōis
p̄bat̄ hoc sic. nā paup̄ib̄ non
tenent̄ heredes dare .s. p̄ res
stitutiōe dictoz̄ incertoz̄: ni
si vnica rōne. .s. in foro dei. s̄
creditorib̄ certis tenent̄ du
plici rōe. .s. in foro dei et foro
mūdi. q̄ heredes p̄nt a credi
toribus in iudicio p̄ueniri.

Quantū ad tertiā rōnē .s. si
similitudinis p̄bat̄ idē a sili de

voto simplici et solēni. Nam
votū simplex nō ita obligat
sic id q̄d est solenne. nā q̄ ad
deū simplex obligat. et solēne
q̄ ad deū et mundū .i. for̄ mū
di. vnde simplex votuz̄ ip̄edit
m̄rimoniū q̄hendū. sed non
dirimit q̄ctū. Solēne autē
impedit q̄hendū et cōtractuz̄
dirimit. vt patet dist. xxvij. p̄
totū. Et rō hui⁹ est. q̄ in vo
to simplici est vnū vinculum
ligans: in solenni duplex.

De restitutiōe q̄o certoz̄. sci
endū. q̄ restitutiō etiā fieri
debet cū quodā ordie. Pro
cuius declaratiōe scienduz̄ q̄
fm̄ triplicē voluntatē credi
toris p̄tingit debitorē habere
re subam ei⁹. Prima est vio
lenta. Secōda est conditionata.
Tertia p̄formata. Prima re
perit̄ in furto et siliib̄. Secōda
in vsura. Tertia in q̄ctib̄ lici
tis siue iustis. et fm̄ hūc tri
plicē voluntatis gradū varie
p̄us et posterius hō restitues
re obligat̄. Cū igit̄ p̄ma vo
luntate. .s. violenta debitor te
net̄. vtputa q̄ abstulit p̄ fur
tum et rapinas et h̄mōi violē
tias. talia prius restituenda
sunt q̄ vsura et alia debita. et
hoc p̄pter tria. .s. p̄pter offensi
onē: p̄pter expropriatiōem: et
p̄pter compulsione. Propter

De restitutōe liber tertius.

offensioꝝ q̄dē. nā maior ī eis
infer̄ iniuria. qz illa penit̄ se
inuolūtaria. s. rapina: furtūz
h̄mōi. vsura vero aliq̄ mō est
voluntaria. s. volūtate. p̄diti
onata. p̄pterea de sui natura
minorē iniuriā in primū sa
pit. alia p̄o debita sine iniu
ria fiunt. qz sunt voluntaria:
puta id q̄d debet rōne empi
onis facte alicuius rei. vl̄ ra
tiōe mutui liciti. z h̄mōi. Et
iđo rapina z furtū p̄us resti
tui debēt q̄ ip̄a vsura z alia
debita licito mō p̄tracta. et
eadē rōne p̄us rapina. qz gra
uior ī ea fit violētia z iniuria
q̄ ī furto. Scđo debet sua
vi talis ordo p̄t expropatio
nē. Nā in rapina z furto fm
oēs dñiū nō trāffert. z iđo ta
lia nunq̄ totalit̄ sūt posside
tiū. In vsura p̄o dñiū trāf
ferri videt̄. Tertio suandus
est talis ordo p̄pter cōpulsio
nē. magis em̄ debitoꝝ cōpels
lit̄ z artat̄ a iure restituere q̄
extorsit p̄ furtū z rapinā q̄ q̄
habuit p̄ vsurā. nā ad restitū
tionē vsure cōpellit̄ diuino z
eccl̄iastico iure. sed ad resti
tuendū rapinā cōpellit̄ vl̄ ar
tatur iure diuino z eccl̄iastic
o z civili. Ex quibz sequit̄
q̄ debitoꝝ si nō pōt̄ insolidū
restituere q̄d extorsit p̄ rapis

nā z furtū. z etiā q̄d habuit p̄
vsurā. z hoc cū rōne volunta
tis p̄currentis. qz in soluēte
vsurā aliq̄ mō volūtate eius
p̄currat ad illā expoliatiōem
vsure. Sed expoliatus p̄ fur
tū seu rapinā p̄ oēm suā v̄dū
tatem expoliat̄. tū etiā rōne
iuris coartātis. nā a iure ciu
li hō cōpellit̄ ad restitūtiōem
rapine z furti insolidū. etiā si
nō habeat ad restituendū vsu
ras. Quis sn̄e est Sir. oz.
heremitar̄ q̄ vident̄ rōnabis
liter dicta. s. q̄ des
bent p̄us restitui rapina: fur
tū z vsura q̄ alia debita mo
do licito p̄tracta. hoc em̄ eēt
offerre holocaustū d̄ rapina
Sicut em̄ iniuste acciperet̄
ab aliq̄ diuitem dare elemo
sina paupi. Ut dicit Augu.
xiiij. q. v. c. forte. ita z iniustū
videt̄ vt de eo q̄d iuste debet̄
alteri puta honesti mutui vel
empr̄dis vel alicuius liciti
p̄tractus restituat̄ aliena. s.
em̄ eēt rape alienū vt reddat
alienū. z nō sunt faciēda ma
la vt eueniāt bōa. ait ap̄lus
ad Rho. Ar. ad B. xiiij. q. v.
c. neq̄ em̄. Quātū ad secū
dā voluntatē q̄ dicit̄ p̄ditio
nata. que. s. cadit in vsura d̄t
Alex. lombardus q̄ p̄us tes
net̄ q̄s. restituere que habuit

p̄surā q̄ q̄ habuit per alios
 tractus factos voluntarie
 Et huius rō est, qz in restitu
 tione debitorū solū seruat iu
 sticia, sed in restitutiōe vsure
 z male ablatorū nō solū iusti
 cia seruat: sed etiā iniuria deo
 facta z primo amouet, z ideo
 restitutiō vsure p̄ferenda est
 Si tñ contrariū ob̄seruet, qz, s.
 talia iusta debita i satisfactiō
 ne p̄ponant male ablati ad
 uertendū q̄ duplici casu hoc
 fieri p̄t, scz qñ debita s̄t cla
 re māifesta, Et restitutiō ma
 le ablatorū non sic: sed obscu
 re sic inq̄rendo, Sc̄do quan
 do res que debet est determi
 nata, puta, l. vel, c. z male ab
 lata indeterminata, nā clarū
 semp̄ p̄cedit obscurū in iure
 z determinata rō indetermi
 natā, Sed illud cōiter non
 ob̄seruat extra p̄dictos duos
 casus, qd̄ etiā videt̄ rationa
 biliter fieri, qz indecens vide
 tur vsurā debere restitui d̄ re
 iuste alteri obligata, Nā per
 hoc nō tollit̄ iniuria facta p̄
 primo z deo, sed addit̄ noua,
 qz alienū auferit, nec ei tenet̄
 deo z primo rōne vsure per
 petrate vel alterius male ab
 lati nisi inquantū potest de
 iure, ar. extra de regu. iur. ne
 mo ad impossibile obligat̄.

Si ergo nō potest restituere
 vsuram nisi subtrahēdo ius
 alterius p̄t̄ excusat̄ a resti
 tutione, p̄pterea hoc magis
 erit violentū seu contra vo
 luntatē eius cui debetur ali
 quid rōne tractus iusti siue
 liciti, s. subtrahere suum cre
 ditū q̄ fuerit recipere vsurā ab
 alio, Propterea nō videt̄ ra
 tionabile vt de iusto obseq̄o
 qd̄ fecit, primo scz ei mutuā
 do seu expectando p̄ciuz rei
 vendite reportet incōmodū
 z damnum quod cōtingeret
 hoc seruando, cum qui dedit
 vsuram receperit iam cōmo
 dum magnum ex mutuo sibi
 facto, z ideo debet sibi suffi
 cere vt vsurarius restituat sibi
 vsuram cum poterit d̄ suo
 z non alieno, qz s̄m regulam
 Nemo debet locupletari cū
 alterius iactura vel damno
 de regu. iur. lib. vj. z hoc nisi
 iura cōmunia vel municipa
 lia aliter disponerēt, quā in
 hmōi seruanda sunt, nam iu
 re humano possessiōes z alia
 vt p̄pria possident, vt patet
 dis. viij. c. q̄ iure. Quantū
 ad tertiā voluntatē q̄ d̄ p̄for
 mata, Nec reperitur in con
 tractibus licitis vbi volun
 tas cōtrahentium cōformas
 tur iūsimul, In restitutiōe etiā

scripti: vel vsus p̄bati. Hec aut̄ notari solēt. L. de auzori-
tate iudi. possi. l. p̄ d̄bito. L. ū
ḡ mercator vel alius frangit
v̄l vt vulgariter d̄z fallit nō
sufficiēs satisfaccere credito-
ribz oibz ex itegro veniētibz
cūctis vt sibi satisfacciat. hic
ordo fuať fm̄ Bal. in. l. p̄ de
bito. L. de bo. auzoritate iu-
di. possi. Primo d̄z satisfaccieri
dñis rez. vbi ḡra. deponētis
bus si deposita erāt sibi sc̄tā.
vt. ff. de p̄ui. credi. l. si. z. l.
veteri. Sc̄do satisfaccit mercii
venditori si extāt merces. h̄ ē
ipe merces restituunt tanq̄
singulariter p̄ p̄cio obligate
Si aut̄ plus valerēt id plus
reddit ad cōmodū creditoz.
vt. ff. de acti. ven. l. iulianus
Si aut̄ ipe merces nō extāt
sed vendite sunt. z loco earū
alie subrogate tales subro-
gate non reddunt loco earū
qz non sunt p̄ p̄cio obligate.
ff. de in rē p̄so. l. q̄dā. Huius
rō assignat qz p̄ciū ex illa re
redactū obligatū non erat. ḡ
nec etiā res q̄ emitt̄z habetur
ex eo. Idē qz i p̄mutatōe di-
ctū est. qz vbi spēs in obliga-
tiōe est nō succedit loco altes-
rius altera. vt notat. ff. d̄ p̄.
fig. l. labeo. Tertio ceteris
paribz p̄fert̄ vroz: qz hypothe-

cā h̄re censet: z iō p̄fert: nedū
p̄tendētibz p̄sonalē obligati-
onē. s; etiā p̄tēdentibz tacitā
hypotheccā. vt. l. assiduis. L.
q̄ po. i pig. ha. nō tñ p̄fert̄ cre-
ditozibz h̄ntibz hypotheccas
exp̄ssas. Fiscus qz sile h̄z p̄-
uilegiū cū muliere. L. d̄ p̄ui.
fisci. l. q̄uis. z d̄ h̄ etiā habet
extra de pig. c. ex l̄is. in glo.
qm̄. Quarto post hypothe-
cas veniūt deponētes. l. si nō
extat depositū. ff. de positi. l. si
hois. s. si. h̄ ei p̄uilegiū dat̄
cause depositi p̄pter freq̄ntiā
sc̄ctū depositoꝝ: tñ sic i. l. p̄
dicta p̄z tali p̄uilegio nō gau-
dent q̄ sub noīe depositi mu-
tuāt ad vsurā. hypothecca aut̄
est potioꝝ: qz p̄tinet ad ipam
rē. ff. de pactis. l. rescriptum
Quinto veniūt simplices p̄-
uilegiati. i. h̄ntes p̄uilegia p̄-
sonalia non realia. Sexto z
vltio veniūt chirographarij
prata nō attēta p̄oritate sc̄-
ctū. qz licitū est debitori p̄
cumulo creditoꝝ facere dete-
riorē sc̄m creditoꝝ p̄oz non
h̄ntiū dñiū nec hypotheccam
nec p̄uilegiū h̄ntiū. vt. ff. de
sep̄atiōe bonoz. l. j. s. sc̄rio.
Et ista est rō. qz i chiroḡpha-
rijs creditozibz n̄ attēdit̄ t̄ps
Hec ille. Vez vbi lex muni-
cipalis seu statutū ciuitatis

De restitutiōe liber tertius

aliter disponeret. illi est standum etiā in foro ꝑscie si nō sit exp̄sse ꝑ deū qđ nō de facili iudicandū est. qz nemo est arbitrādus immemor diuini timoris ⁊ sue salutis. j. q. viij. c. sanctimꝰ. nisi euidenter appareret ꝑtrariū. Vñ in aliquibus ciuitatibꝰ vt Florentie fallēte mercatore ꝑ syndicos institutos a cōmunitate sup̄ hmōi vbi nō sufficiūt bona debitoris fallentis ad plene restituendū om̄ibꝰ satisfactū vn̄ cuiqꝰ ꝑ rata ꝑm facultatē bonoz illius. ⁊ nō ꝑus vn̄ q̄s alteri nisi aliquibꝰ ꝑsonis ꝑuilegiatis in hoc vt in mulieribꝰ ꝑ dotibꝰ rehabendis ⁊ hmōi. q̄bꝰ plene satisfactū anteqꝰ cuiqꝰ alioꝝ. Item ꝑmo nota qꝰ hi qui tenent restituere si oīno nō p̄nt solvere vel restituere sufficit ꝑtritiō ⁊ ꝑpositū restituēdi. qñ ⁊ cōmode poterūt. xiiij. q. vj. c. si res. qđ verū est cū nota sit paupertas. talis em̄ nō debet excōicari. vt d̄r extra de sol. c. odoardus. nec aliqꝰ pena mulctari. extra de vsu. c. cuztu. Et d̄r nota paupertas qñ cedit bonis. Ideoqꝰ tali debet ꝑsulere sacerdos si d̄r paupertate dubitat qꝰ cedat bonis. Nota tñ qꝰ nō sufficit

hec cessio ita qꝰ nō sit ei aliqꝰ ꝑn̄ia iniūgēda. qz nec solutio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nā licz cessio seu solutio qꝰ ad satisfactiōē hoī sufficiat. adhuc tñ nō est eccl̄ie satisfactū. ḡ iudex eccl̄iasticꝰ seu sacerdos ꝑ vsurpatōē rei aliene iniūgat sibi ꝑn̄iam. Et in hoc offendūt plurimi peccatores delinq̄ntes qꝰ putāt sufficere qꝰ satisfactū: nec trāsgressiōē quā fecerūt post modū ꝑfiterent. Hec Host. in sum. ti. de pe. ⁊ re. Secōdo nota qꝰ si talis ꝑuenerit post ad pinguiorē fortunaz tenet satisfacere etiā si cesserat bonis. qz ꝑ h̄ nō sūt liberati. sꝰ talis cessio ad h̄ eis ꝑdest ne iudicati trahant in carcerez. L. qui bonis cedere p̄nt. vbi etiā d̄r glo. qꝰ cessio i hoc etiā ꝑdest qꝰ postea non poterūt ꝑueniri nisi inq̄stū facerent. ⁊ sic habet rō ne egeat. ⁊ ꝑterea ꝑueniri nō debet nisi rātū sit id qđ adq̄siuit qꝰ merito videat debere cōueniri. Hec in glo. Sed qui habet restituere si ꝑueniant ex maleficio si nō sunt soluēdo verberandi sunt ꝑ debito. Sed si nō cōueniunt ex maleficio nō debent tales verberari: sꝰ sufficit qꝰ cedat bonis. Arz

chi. xiiij. q. vi. c. si res. Nota tertio qd si is qd aliena ab-
stulit potest restituere et non resti-
tuit non est in statu salutis. xiiij.
q. vi. c. si res. Dicit autem Ray,
in summa sua qd dominus alicuius
terre tenet restituere indebitis
te exacta a se vel a suis directe
vel indirecte. Glo. super
indirecte. ut quando denegat
eis iusticiam vel non defendit
eos ut debet. et sic extorquet
aliqua. Si tali domino ex aliqui-
bus circumstantiis appareat
multum difficile vel impossi-
bile talis restitutio satis vi-
detur qd possit consuli homini
qd in compensatione vel remit-
tat eis communiter cum eorum con-
sensu et libera voluntate ali-
qua servitutem vel annuam presta-
tionem in perpetuum vel ad tempus. ita
qd plenissime videatur ei satisfac-
tum. vel etiam faciatur in remis-
sione partium illorum quibus tenet
aliquid hospitale: vel aliquid si-
militate opus pietatis. cum consensu
tamen eorum si potest requiri. hec ibi

Quarto nota qd is qd habet
aliena restituere et certis perso-
nis si potest in totum vel in parte
sed non commode sed cum multa
sui incommoditate. tunc compo-
nat vel conveniat cum ipso leso vel
spoliato amicitie de reddi-
tibus suis moderate: ita qd vis

ctus sibi remaneat assignan-
do sibi quoscumque fuerit plenarie
satisfactum vel paulatim singu-
lis annis vel mensibus vel alijs
temporibus emendet quod potest. et hoc
cum voluntate illius cui debet sa-
tisfacere. qd si nullam inveniret
misericordiam apud eum absque dilata-
tione tenet satisfacere vel bonis
cedere. qd talis partium sp-
es est in mora. Hostiensis et Ray.
Secundum melius declarabitur
ultimo. s. sequenti. Si autem pre-
dictus inveniat gratiam apud cre-
ditores suos facientes sibi re-
missionem vel dilationem. tunc
potest ea uti et est in bono sta-
tu anime: si tamen habet in pro-
posito faciendi quod debuisset
si non potuisset obtineri ipsam
remissionem vel dilationem.

Quinto nota quod ubi essent
plures creditores alicuius et
debitori petenti dilationem ali-
qui creditores volunt dare.
aliqui non. sed qd cedat bonis
stabiliter maiori parti credito-
rum. Et intellige maiorem par-
tem ubi est maius et fortius de-
bitum. etiam si unus esset cui
plus quam omnibus debeatur.
Si vero par sit debitum stan-
dum est maiori numero cre-
ditorum. Si vero sunt paria
eligenda est clementior senten-
tia. s. dilatio data. L. de ces-

De restitutōe liber tertius

sione bonoz. l. fi. Ray. Nota hic q̄ Jo. an. sup. c. quāq̄. de usu. l. vj. mouet q̄stionez an heres vsurarij q̄n hereditas non sufficit oibz: debeat satisfacere p̄mo venientibz. ⁊ refert se dixisse q̄ non. imo fiet eis ⁊ alijs satisfactio pro rata vnū quēq̄ p̄tingēte. ar. supra. de testa. c. relatū. in fi. Sed dicit ip̄e satis videtur hoc casu haberi deberē cōsideratio t̄pis. vt ille q̄ p̄us soluit vsuras recipiat q̄d suum est integraliter. ⁊ sic de singulis s̄m regulā. j. de reg. iuris Qui p̄oz. cū istoꝝ par sit cā vt dixi ibi. ⁊ i hypothecca hec cōsideramus. L. q̄ po. in pig. ba. l. s̄. si fundus. ⁊ bona vsurarij vident̄ esse hypotheccata. de usu. c. cū tu. mlti t̄n doctores tenēt t̄rium in h. s̄. q̄ bōa vsurarioꝝ sint hypotheccata. vt Hosti. Arch. Fede. Boff. ⁊ Jo. an. etiā dicit q̄ d̄ hac hypothecca non habem⁹ textū exp̄ssum. Sexto nota q̄ vbi aliq̄s est institutus heres ⁊ nō sufficit hereditas ad soluendū oia legata ⁊ debita d̄t Ray. q̄ credit in iudicio aīe q̄ nō teneat: nisi inq̄ntū hereditas se extendit vel sufficit. etiā si nō fecit inuentariū. Idē Jo. an. ⁊ Fede. se

cus in iudicio p̄tēioso si nō fecisset inuentariū. sed si fecisset nō teneret nisi durante hereditate. Distinguit t̄n inter legata ⁊ debita: q̄ debita sine diminutiōe debet p̄soluere durāte. s̄. adhuc hereditate. Delegatis hō si tot sunt q̄ nō remaneat legitim⁹ pōt detrabere suā legitimā. ⁊ iterū q̄rtā s̄m q̄sdā si fuit institutus heres. Et nota q̄ heres p̄t deducere aī oia exp̄sas funeris ⁊ alias necessarias q̄s fecit causa hereditat̄ vt in testamēto ⁊ h̄mōi. Exp̄sas t̄n q̄s fecisset sup̄fluas ad honozē ⁊ pompā mundi: nō posset cū tuta p̄sciencia trahere de ere alieno: sed facere itelligeret d̄ suo. Pe. de pal. in. iij. Si aut̄ sūt plures heredes ad debitavel legata regulariter tenet̄ q̄libet p̄ hereditaria pte. L. d̄ here. ar. l. iij. Sed debet Ray. Excipiunt̄ q̄nq̄ casus s̄m ip̄m Ray. Primus est si aliq̄d in diuiduū est in obligatiōe faciendi: vl' non faciendi. tunc enim quilibet tenetur insolidū. ff. de ver. ob. l. in executiōibz. s̄. ij. glo. ponit hic exp̄plū. vt si testatoꝝ p̄mittit se aliq̄d opus facturū ⁊ p̄misit p̄ se vel heredem suū nō fieri q̄

minus p fundū suū tibi ire liceat, ad h̄ q̄libet heredū erit insolidū obligatus. Sc̄dus casus est si res q̄ debet restitui ab vno insolidū possideat. **L.** de acqui. he. l. ij. §. nemo. Tertius est in alimētis legatis q̄ p voluntate defūcti vel iudicis vel ab vno insoliduz vel a pluribz p p̄tibz designatis petunt. ff. de alimētis leg. l. iij. Quartus est si testator ab vno heredū legauerit creditori hereditario aīo cōp̄sandū. tūc em̄ heres ille vsq; ad q̄ntitatē legati on^o illi^o debiti sustinebit. ff. de lega. l. iij. cū ab vno. Quint^o in exp̄sis funeris vxoris: non tñ astrinxit heredes p hereditarijs portionibz, sed etiā virū p portioē q̄ puenit ad eū de dote vxoris sue: puta si ad eū puenerit centū, et in hereditate sint. cc. ip̄e vir tenebit pro tertia et heredes p duabz p̄tibz. ff. de reli. et sūptibz funez. l. q̄tiens. et l. veluti. Hec oīa etiā Hosti. Quō debeat fieri restitutio vxoris q̄cipietis filiū p adulteriū quez vir res putat suū d̄ his q̄ p̄sumit ip̄se fili^o spurio de boīs p̄ris putatini. et hereditate totav̄l p̄te ad eū pueniēte. Primo vidēdū est de ip̄a vxore adulteris

ra quō teneat ad q̄d. Sc̄do de ip̄o filio spurio si teneat q̄mō. Tertio fo de ip̄o p̄re q̄ ex adulterio talē filiū habuit quō: et ad q̄ntuz teneat. Silis casus videt q̄ ponit extra de pe. et re. c. officij. s. de muliere supponēte sibi alienū partuz quē vir ei^o reputās suū nutrit et heredē instituit. Quā idē videt dicendū quantū ad restitutiōnē de ip̄a muliere et filio supposito. et huic fraudi dātibz operā efficacē. Et de muliere adultera querit p̄mo si debeat hoc reuelare marito. Ad h̄ d̄dm q̄ aliquā non. alio q̄n sic. Flavbi imineat aliqd̄ eoz piculoz nō debz reuelare marito. Primū piculū est infamie scz mulieris: qz hec taliter reuelando cū esset antea bone fame seip̄am pessime ac turpissime diffamaret qd̄ quidē magnuz piculū est mulieri. Hā qd̄ Prouer. xxij scriptū est. Melius est bonū nomē q̄ diuitie multe. licz intelligit de viris: tñ et piculosus in honestis infamia mulieribz ingerit notā. Sc̄dm est piculum scandali. scz viri et sanguineoz et amicoz ei^o si illis hoc innotesceret malū nā non solū apud se turbaret ex eo. sed vir extunc possent

De restitutiōe liber tertius

cum ea amicitia et pace ac concordia et societatem hinc, imo forte eam maritus dimitteret, et ideo non valentes forsitan continere uterque adulterium perpetraret, et sic innumerabilia et irrecupabilia inter eos orirentur mala. Tertium est periculum mortis, scilicet et uxoris et sue spurie pluresque adulteri sui, nam probabiliter timere possunt quod eius maritus seu quicumque alius dum occidere alium quereret necaretur secundum Scotum in iuribus. Concurrentibus predictis periculis que videntur valde probabilia: et in pluribus evenientia, non debet talis mulier suo coniugi revelare propter donum incertum restituendum hereditatem talibus periculis se exponere manifeste. Quartum propter periculum improbabilitatis, nam nec vir nec filius, nec etiam publicus iudex hoc mulieri revelanti credere obligantur: nisi probet dicta sua per infallibilia signa aut per violenter probatos: siue per testes idoneos. Nam ex solo eius dicto non potest ex hereditate talis filium: maxime si in terris in quibus primogenita ex consuetudine in toto vel in parte succedunt. Insuper secundum Scotum, in talibus terris si pater crederet uxori sue in hoc: non posset tamen a spurio auferre hereditatem

nisi in publico foro esse probaretur tale, et tunc opteret mulier rem non tamen apud maritum sed totam patriam diffamari. Et isto pro supposito, scilicet quod non debeat revelare ratione malorum graviorum exinde contingentium, quod debet at talis mulier satisfacere dicentem infra, ubi tamen non immineret aliud periculum vel malum nisi infamie ipsius adultere vel mortis sue videtur quod si pro moriatur viro suo debeat ante mortem ordinare cum possessore vel alia persona iura quod si moriatur postea revelet ex parte sua viro quam seorsum ex hoc potest obviari ne putativus filius habeat hereditatem totam vel partem. Aliquando homo habet marito vel alius personis extra professionem tenentem mulierem revelare, videlicet si hec tria concurrant scilicet. Primum si apud maritum et alios fortis et gravis suspitio impressa esset, et occasio suspicandi taliter. Secundum si ex certis et sufficientibus causis potest et debet vehementer et valde probabiliter credi quod nihil est primis periculis supradictis hic subsequens aut cresceret, sed potius minueret. Tertio si firmiter presumatur quod filius bonis mariti voluntarie cedit. Sed si parvulus est filius cessat ista ratio, quia mittere potest illum

ad hospitale: cū n̄ teneat ales
realienos nisi in extrema ne
cessitate cū aliq̄ desunt q̄ pui
deat. His aut̄ tribus occurrēti
bus reuelare deberet et possz
S; vir ista occurrūt et rarissi
me p̄sumēdū est q̄ occurrāt.
Insup̄ dici posset fm̄ Guil.
q̄ etiā reuelare posset si nō ti
meret maritū, v̄l aliō imine
ret piculū. Sūt q̄dā vtiq̄ vi
ri sciēter vxoz adulteriū sus
tinētes vel etiā p̄sentientes.
imo q̄nq̄ vxozes suas ad b
hortātes, vel q̄ p̄prios filios
nō p̄nt h̄re v̄l alia q̄cūq̄ pu
dēda occasiōe. Fctā etiā hac
notificatiōe aq̄q̄ vir ei⁹ p̄ edu
catiōe talis filij expēdat vide
tur de obligari a restitutione
aliq̄ fiēda, q̄ fecit qd̄ in se fu
it vt̄ damnū euitaret viri ex
pensaz in educādo, et heredis
tatiōis quo ad alios, ar. ex
tra de inuif. et dam. dato. c. si
culpa. Nec tñ debet manife
stare adulteriū p̄pter piculū p
sone et infamie detrimētū et
odiū ad euz euitandū, et si aq̄
māifestatiōe iā aliq̄ p̄sūpsis
set hm̄di putatiuus filius tes
nebit ip̄a m̄ inq̄ntū pōt saz
tiffacere si aliqd̄ vt̄ suū possi
det. Et si magnus existēs q̄n
notificat nolle ip̄e fili⁹ cre
dere hoc nec cedere bōis pu

tatini p̄ris: petēs saltē legitis
mā q̄ sine causis exp̄ssis a ius
re auferri non debet vt̄ legitī
mus filius, nec p̄trariū p̄p̄
bari: tenebit̄ nihilomin⁹ ip̄a
mulier hereditib⁹ de portōe il
la ablata sibi, de eo tñ qd̄ p̄t
et nō plus, extra d̄ reg. iur. li.
vi. c. nemo, et h̄ q̄z fuit in mo
ra notificādi q̄n̄ p̄t̄xit pui
deri. Sed nunqd̄ mulier ta
lis debet reuelare crimē suū
filio suo spurio, et iducere eū
ad dimittendū hereditatē ve
ro heredi. Ad hoc dicenduz
fm̄ Scotū vbi sup̄ q̄ aut̄ fi
lius crederet matri, aut non
Si aut̄ crederet: nō aut̄ p̄ba
bile est q̄ p̄pter hoc dictā di
mitteret hereditates. Nam
paucos repire contingit qui
ita p̄fecti sint q̄ p̄pter conser
uandaz iusticiam in foro dei
dimittant magnas possessio
nes q̄s retinere p̄nt iure ex
teriori et vellēt spurij reputas
ri, nec h̄ m̄ p̄sumere pōt nisi
antea multū fuisset expta de
bona volūtate filij sui. Nō ḡ
debet se exponere piculo cer
to diffamatiōis apud filiū p̄
pter incertā correptionē illie
us. Si vero nō crederet, tñc
sequeretur inde duplex mas
lum. Primum quia ip̄a
diffamaretur. Secundū

De restitutōe liber tertius

qz ab illo sicut antea hereditas possideret. Si q̄s at̄ obisset q̄ tali filio debeat reuelari ne. s. ignorāter forte copularet p̄ m̄rimoniū sue sorori aut alteri sue p̄pinq̄: seu alia faceret q̄ a iure spuris. phibita s̄t. Dōm q̄ talis ignorātia dū pseuerat oīno excusat cū sit ignorātia facti. Si q̄n tū factū veniret ad lucē t̄be matrimonii dirimēdū eēt. Si hō q̄rat an dato q̄ tal' filius ex h̄bis matris se spurium credat teneat reddere bona que habuit a marito matris ceteris filijs atq̄ heredibz alijs p̄dicti mariti. Dicendū q̄ si hoc indubitate credit. z rationē illud credēdi habet. teneat fm̄ deū: non tū humano iure. Si tū nō habet sufficientē causam z rōnē credendi illud. tūc reddere nō teneat ex q̄ se vel p̄ alterū sibi claret q̄ non hz sufficientē cām seu p̄dignā rōem credēdi. Sūt aut̄ inter cetera q̄ttuor signa que reddūt suspectā talē matrē. ita q̄ ei d̄ facili nō d̄z credi. Primū est amor. i. si p̄diligit aliā plem viri sui. Scdm̄ est odiū. vics si p̄sumit matrē ip̄m vel eius vxorem odire. Tertiū est stulticia: qz mulier fatua z leuis est. z p̄tinac̄

sensus. Quartū est incertitudo cum non p̄stat ip̄am esse vel fuisse certā q̄ hūc p̄cepit de adulterio vel de viro: nō em̄ hoc pōt om̄i adultere esse certū. Sed qd̄ remediū teli mulieri debet adhiberi. dicēdum q̄ ei fm̄ Sco. vbi sup̄ triplex remediū dari potest. Primū est q̄ inducat filiū intrare religionē. z tū talem q̄ possit p̄fessionē suā fuare. ne scz incidat in scillā volēs visitare caribdim. Scdm̄ est q̄ clericus fiat. vñ valet tū fm̄ deū eccl'iastica bñficia accēptare. z his quasi sufficientibus merito iā p̄tētus dimittat hereditatem alteri fratri laico in seculo remanēti. Si tū p̄ nullā p̄suasionez hō nestā cor talis filij m̄f flectere p̄v̄t hereditatē dimittat. nō videt q̄ debeat se p̄dere illi: cū certa nō sit q̄ tal' ab ea imp̄suasibilis in alijs tā licitis z honestis flecteret ex illo: imo forte tenacius retineret ne spuris putaret: cū talē notā mul̄ti caueant male nati. Tunc demū tertiū remediū addendū est. s. q̄ saluo iure hūano z absq̄ infamia sua pōt z debet de sua dote cū eā hēbit i p̄tātē. vel de parafernalijs si habet z certis bonis z labo-

ribo z sudoribus suis indemne
facere virum z legitimam eius ple
Obligat enim satisfacere viro
de consumptis ab illegitimo
filio. Sz tal filius non tenet
satisfacere q̄ consumpsit q̄s diu
bone fidei fuit. De hereditate
aut mulier obligat heredi
bus viri ab intestato: vel here
dibus scriptis: vel q̄b̄ verisimiliter cre
dit q̄ reliquisset hereditatem. qd̄
si nescit dz pauperibus erogari
Tenet inq̄stū fm̄ corruenti
am iusticie. nō em̄ dico q̄ te
neat ad restituendū equalēs
hereditati. qz̄ sup̄ dictū est.
Plurimū qd̄ differt in h̄e
z p̄p̄e eē. Sz qz̄ iste legitimus
heres nullā habuit heredita
tē. lz̄ fm̄ iusticiā fuerit p̄p̄e. p
pterea minus q̄ equalēs he
reditati sufficit sibi. p̄ heredi
tate fienda. illud aut̄ min⁹ de
terminet fm̄ arbitriū boni viri.
Qz̄ si nec h̄ fieri p̄t̄ ptunc
nō obligat. tenebit tñ cū pue
nerit ad pinguiorē fortunā.
extra de sol. c. odoard⁹. Si
fo tal mulier nūq̄s h̄z vñ pos
sit restituere. tūc ex ip̄otētia
excusat. si habeat satisfaciēdi
positū. c. iij. q. vj. si res. De
adulterio aut̄ cui⁹ est fili⁹ d̄z
videt̄ si scit vel credit h̄isimiliter il
lū eē suū: vbi m̄ ip̄a satisfacere
n̄ valeat. videt̄ q̄ teneat

de expensis p̄i putatiuo. qz̄
cām efficacē dedit tali dāno
extra d̄ iniur. z dā. da. c. si cul
pa. fm̄ tñ possibilitatē suā z
si mitteret ipsa adultera ad
hospitale. vel qz̄ finxit mor
tuū pepisse. vel qz̄ notificauit
sine sui piculo nō eē filiū suū
tenebit hospitali de nutrimē
to z alijs expēsis: nisi notabi
lis paupertas excuset eā: cū de
iure naturali ad h̄ teneat. di.
j. c. ius naturale. z hospitalia
p̄pter paupes nutriendos sint
facta n̄ p̄pter diuites. Sz et
de hereditate vel dote si dos
taret a patre putatiuo. teneri
videt̄ ad arbitriū boni viri:
attenta sua facultate. q̄ tñ sa
tisfactio occulte fieri d̄z: cū
sine piculo manifestari nō pos
sit. ar. ij. q. j. ca. si peccauerit.
Si at̄ dubitat adulter ex eo
qz̄ mulier leuis est. z cū alijs
adulterat. vel etiā qz̄ ip̄a ad
ultera dubitat vtz̄ sit ei⁹ vel
mariti. relinquat iudicio dei
cui oīa nuda sunt z apta: z ḡ
uari hō videt̄ d̄ restōne. In
decēs est em̄ vt̄ i re dubia cer
ta det̄ sn̄a. ait Greg. xj. q. iij.
z dis. xxxij. habuisse. In nul
lo tñ casu ad obuiādū h̄mōi
piculis vel mal⁹ d̄z adultera
vel adult q̄rere abortū l̄ mor
tē puuli. xxij. q. iij. c. faciāt.

De restitutōe liber tertius.

Quā debeat fieri restitutio
quod continet in se magnā dif-
ficultatē. Cap. VIII.

Quantum

q ad octauū .s. qñ d3
fieri restitutio, dicit
Tho. ij. ij. q. lxxij. q. statim, qz
sic accipe rē alienā est 3 iusti-
ciā ita z retinere eā, qz p h q
aliqs detinet rem alienā ini-
to dño impedit eū ab vsu rei
sue, z sic facit ei iniuriā. Ma-
nifestū est at q nec p modicū
t̄ps lz alicui i pctō morari, sz
quilibet tenet statim pctm̄ di-
mittere vl' deserere. Un̄ d3, q
si a facie colubri fuge pctm̄,
Et iō qlibz tenet statim resti-
tuere vel dilatoem petere ab
eo q pōt vsu rei pcedere, z
si qdē teneant de incertis cū
illud esset erogandū in pias
causas cū p̄silio ecclie, si hu-
iusmodi p̄sone hñtes restitue-
re remaneāt ita paupes cū fi-
lijs z familia q nō habeant
vñ viuāt, fiat d3 Ray, vt dixi
in casu sili sup in ti. de decim-
is. Ibi aut sic dic, Si q̄s
retinuit decimas lōgo tpe, z
nūc veniat ad satisfactionēz
postulat fructu dei z ecclie, z
qz h3 puā subam sibi remitti
qd accepit tpe p̄terito: cū ali-
ter opterz cū sua familia mē

dicare, q̄uis ecclia oēs deci-
mas posset petere: si viderit
istū p̄stritū z p̄ces ei' iniri ve-
ritati, d3 ei tāq̄ paup̄i dimitti-
tere vñ viuāt: cū h̄ eēt ei das-
tur' postea .xvj. q. j. c. qm̄. hec
Ray, qd̄ itelligēdū videt vbi
dant decie 3 morte put est de
iure cōi, Nā sec' vbi de more
nō dāt, vl' valde diminute: vi-
dent excusari. De h̄ tñ plene
hēs i p̄ma pte, ti. j. Et d3 ibi
glo. Guil, q̄ illi q̄ resignāt in
manu penitētiarij q̄ h̄ nō fas-
cerēt nisi penitētiarij restituo-
erent eis p pte vel p toto, qñ
nescit cui fiēda est restitutio
q̄ nō credit eos eē i statu sa-
lutis. Dicit etiaz paulopost
q̄ nō est necesse q̄ fiat hmōi
restitutio in manu penitētiar-
ij: dūmō tñ sit par' ad arbi-
triū ei' vel alteri' boni viri sa-
tisfacere. Dicit etiā q̄ i h̄ cas-
su ep̄s q̄ est dispēsator paupe-
rū p̄t dilationē dare: vel p̄tē
dimittere: vel etiā totū si vi-
derit ei expedire ad necessari-
am sustentationē illius tanq̄
alicui' alteri' paup̄is: ita tñ
q̄ q̄nto vtilius pōt gerat ne-
gociū illius cui fiēda eēt re-
stitutio si p̄sone eius eēt nos-
ta, vicz exponēdo illa q̄ eēt
restituēda in vsus tales q̄ ma-
gis ei possent p̄ficere q̄ ad de-

um. Hec ibi. Si tenet certis personis que nolunt dare dilacione: debet ad petitionem ipsorum absque dilacione satisfacere vel cedere bonis, quod fur et raptor spectat in mora, et ideo spectat augere periculum, ff. de p. di. fur. l. i. re fur. ti. ubi lesi egent et fame peccant ne interueniente paululum mora inueniri non valeant que redimantur, dis. v. Semp enim est vitanda mora ubi est periculum, dis. xxviii. c. d. syracusane, et h. etiam si oportet ipsum mendicare. Unum non dico habito respectu ne egeat. Nam contra hoc nota, extra de usuris c. cum tu, tamen Guil. addit, sine culpa potest accipere vite necessaria, scilicet extreme. Ray. Moderate sibi vita retenta quousque plene sibi satisfaciat Hostien. pro sic dicit, Sed quid si non imminet tale periculum necessitatis, et is qui tenet restituere non potest induci ad restitutionem statim faciendam puta quod discretus sacerdos per conscientiam suam informare ex eo quod intendit utiliter gerere negotium creditoris. Nam si videt quod aliter non potest recuperare in perpetuum: vel non ita cito vel ita commode potest recepto iuramento vel alia sufficienti cautione si habere potest dilatio-

ne concedere, et sub hac conditione si hec adimpleverit in tales die peccatorem absolueret. Et sic creditor quod ei debet recuperare, et peccator non recedat a presbytero despatus, hec ille. Sed quod in fine huius, s. s. quod absoluat sub conditione, fr. um asserit Guil. dicens, quod absolutio a peccatis nunquam debet fieri sub conditione, et ideo potest dici quod absoluat simpliciter si est absoluendus, sed declarat quod non valebit absolutio: nisi adimpleat promissum Guil. Archidiaconus vero super c. si res, xiiij. q. i. qui querit, utrum habenti restituere debeat habere respectum ne egeat. Et dici videtur quod sic, ff. d. reg. iur. l. in condempnati, ff. de concess. bo. l. ij. Et sic nota per Ber. de solu. c. odoardus, et facit ad hoc quod habet, xvj. q. ij. quicumque. Sed Innocentius, per no. in c. cum tu, extra de usuris secus creditur secundum canones, ut ibi notat Ala. Ber. et Hostien. quod in solidum tenent detentores usurarum, et non solum in quantum facere possunt, quod Hostien. in su. dicit quod qui habent restituere paulatim singulis mensibus soluant creditoribus si aliter non possunt sine magno sui detrimento putaverunt vel componant se cum expoliatis

De restitutōe liber tertius

q̄ si nullā p̄nt iuenire miām ap̄d eos absq̄ dilatiōe tūcte nenē satisfacere v̄l bonis cedere, q̄ p̄ctōr sp̄ est ī mora, ff. de p̄di. fur. l. in re furtiua, extra de simo. c. cum in ecclia. Multi tenēt dictū p̄cedens tanq̄ equū, sc̄z q̄ tenēt solvere q̄stū p̄nt retēta sibi vite cōmoda, q̄r. de cō. dis. v. c. discipulos, extra de fur. c. si quis. Sed Archl. sup. p̄. reddere, eiusdē. c. ibi dīc q̄ statim d̄z reddere totū q̄d p̄ōr. allegās Tho. ij. ij. q. lxxij. q̄ dīc q̄ statim fiēda est restō. dictum tñ Tho. p̄t dici n̄ eē s̄ si sane intelligat vt īfra dicef. S̄z ī q̄dā sūma d̄z q̄ q̄ h̄nt restituere vsuras z male ablata, z p̄ponūt firmit̄ reddere z n̄ p̄nt statī. q̄ nolūt cū familia egerē vel mēdicare. z tñ incipiūt iuxta posse satisfacere vtz tales p̄nt absoluit̄ cōicari Rñ. aut sciūt p̄sonas certas aut n̄ z si sciūt ip̄i h̄ntes male ablata, z ip̄i etiā q̄b̄ debēt h̄mōi nolūt tutū est q̄ de p̄scia eorū stent ad terminuz ip̄oz et voluntatē. Si vero tales nesciūt dāna sibi data z reuelatio posset eē piculosa illis q̄ volūt restituere. tūc nō est reuelandū illis. s̄z p̄sumēdū q̄ p̄fessor cām illoz vtilit̄ agat

z p̄fitēs intēdat z p̄mittat satisfacere q̄ cito p̄t. q̄z hic h̄z locū ratihabitio d̄ bono z eq̄ z tūc p̄fitēs absoluit̄ cōicare p̄t. q̄z est in via salutis. Si v̄o oīno nesciant̄ p̄sone q̄b̄ est restitutio fiēda. tūc est liber ī p̄tate p̄lati vel discreti p̄fessoris dare z p̄stituere terminū p̄fitētī sic viderit necessitatē z p̄tritionē ei⁹ z voluntatē p̄mptam restituendi. z īfra istuz terminū tal̄ p̄t absolui z cōicari. Itē vbi maior ē p̄tritio ibi maior misericōdia z venia est fiēda z remissio. z q̄z totus mūd⁹ fere ē iuolut⁹ in rapis. sic p̄ posse tuo curre p̄ mediu ne nimia securitas vel remissio p̄ire faciat q̄s discreta eq̄tas potat̄ ruocare. Itē sp̄ iuriās z spoliās v̄l cōpliz ces eoz d̄nt h̄uīlr postulare veniā ab eis q̄s offēdēt ne illi remaneāt in rācore z mala voluntate. Quid aut̄ debes at facere v̄oz z familia raptoris: z vsurarij z h̄mōi q̄ non h̄nt nisi d̄ obligat⁹ restōi. h̄es sup̄ in. c. de rapina. s. xij. i. si. Nota q̄ Ray. z Hosti. circa istā materiā restōnis dicūt Hoc notēt sacerdotes z retineāt q̄ fm q̄ maior v̄l mior fuerit fraus v̄l dolus v̄l violentia maior vel minor d̄z eē

discretio iudicatis, et secundum hunc in
 usuris que sunt in depositis, ut di-
 ctum est in c. de usura, que omnino
 sunt restituende, tamen quia minor
 est ibi violentia quam in ceteris
 poterit confessor etiam cum sciat per
 sonam cui fienda est restitutio
 magis moderare tempus restituende
 de rebus sibi vite comoda et
 familie sue. Quidam circa ma-
 teriam istam dicunt meo iudicio
 satis rationabiliter quod in certis casibus
 non tenentur ad statim restituendum
 actualiter, etiam si habet
 modum aliquem ad restituendum
 et ab eo cui tenentur inuenire non
 possit nec dilatores nec remis-
 sionem, sed subitam velit fieri si
 ibi restitio, quam vis ex restitu-
 tione statim vel statim restitu-
 endo sequitur inde evidens vel
 probabile damnum spirituale vel tem-
 pore notabile ipsum restituendum vel
 aliorum, quod ponderaret damnum
 eius quod dicitur habere ex careria illius rei
 potest autem tale damnum esse triplex
 seu scandalum notabile vel damnum
 Periculum mortis, Infamia
 grauis, Periculum notabile
 mortal culpe. Ratio autem huiusmodi est
 quod scilicet talis restitutio possit dif-
 ferri, quia secundum Scotum creditor
 qui debet habere magis dicitur velle in
 huiusmodi casibus ut maximum incom-
 modum seu damnum eius quod habet resti-
 tuere euitet in modica restitu-

tionis dilatores quam suum modicum
 incommodum vel damnum ex car-
 eria ad tempus sue rei. Et si obij-
 ciat quod restituere est actus nega-
 tiui precepti, quia reducit seu ex-
 plicat per hoc quod est non retinere
 re alienum, sed preceptum negatis-
 uum obligat sepe et ad semper. Respon-
 det secundum Scotum, quod alienum inius-
 te et inuito domino retinere sim-
 pliciter prohibet, propterea sepe et
 ad sepe isto modo necesse est saluti
 alienum non retinere. Sed quando
 quis habet voluntatem et propositum
 restituendi alienum per tempus oportu-
 num tunc tenetur domino rei vol-
 lere, id est, velle debere. Vult autem
 hoc dominus rei et si non actu elici-
 to: tamen actu debito et honesto
 quia velle debet quod qui suum ha-
 bet retineat quousque potuerit
 oportune. Et si dicat, dominus
 rei habet inuito, et quia non vult
 quod per quantumcumque tempus suum retine-
 atur. Respondet secundum Scotum, quod dominus
 etiam inordinate volente statim
 rehabere suum, et per dominum non re-
 ctam rationem nolere primum reti-
 nere suum, tunc tenens non est des-
 tentor iniustus, nam et depositum
 tunc dicitur redditione strictissima
 reddi cum repetitur, ut, de deposi-
 titum, l. si, et tamen inuito domino volun-
 tate inordinata cum repetitur,
 ut cum eo malum faciat sibi vel
 alteri potest retineri. Et Augustinus dicit

De restitutōe liber tertius

q̄ multa bona sunt p̄standa
inuitis: dum eoz potius vti-
litati q̄ voluntati p̄sulit, dis-
c̄lv. c. 7 q̄ emendat, 7 exēpluz
ponit, c̄xiiij. q. iij. c. ipsa pie-
tas, de eo. s. q̄ p̄ voluntatē su-
am extrahit de domo ruitu-
ra, qd̄ laudabilr̄ sit. Est ḡ
vnus casus cū iminet ex ei⁹
restitutōe subita piculū dāni
incōpab̄līter p̄ualent̄ dāno
qd̄ inde h̄z creditor ex caren-
tia rei sue, puta cū ip̄e credi-
tor ip̄ugnaret bonū cōe, 7 ha-
bēdo illā rē seu pecuniā quaz
q̄s d̄ suo retinet maḡs posset
impugnare 7 p̄ualere p̄ bon-
nū cōe. Flā tunc s̄m Rich. in
c̄iij. non tenet illud restituere
illi: sed fidelit̄er reseruare, vt
restituat sibi vel heredibz sus-
is q̄n hoc fieri potit sine p̄iu-
dicio boni cōis: vel deposita
re illud ordinādo 7 puidēdo
q̄ tpe suo restituat. Idē vide-
tur dicendū cum quis male
vteret̄ re sua rehabita, puta
gladio ad occidendū se v̄l ali-
um vel hmōi. Idem videt̄ di-
cendū cum ex subita restitū-
tione ille q̄ restitueret rē abla-
tam p̄ furtum vel aliud viciū
detegeret̄ 7 ide infamaret̄, cū
fama sit qd̄ notabilius sub-
stantia tpali, vñ grauius re-
putat̄ pctm̄ detractōis q̄ fur-

ti, ceteris paribz s̄m Tho. ij.
ij. q. lxxij. 7. vj. q. j. deterios
res, Cū ḡ q̄libet debeat p̄uis-
dere p̄suatōi fame sue, ar. xij
q. j. c. nolo, p̄ōt talis differre
restitutōem vsqz ad tps quo
non dephendat̄ in crimine 7
infamē si aliter p̄uideri non
p̄t. Idē dōm est cuz id qd̄ d̄z
restitui nō possit restitui nisi
faciendo magnas expensas
ad mittendū sibi, qz in remo-
tis est creditor. Tunc em̄ qd̄
agēdū est habes sup̄ etiā eo,
ti. c. iij. Et idem dōm q̄n mus-
lier habz filiū p̄ adulteriū ne-
sciēte viro, vel supponit sibi
alienū ptū q̄ nutrit̄ de bonis
viri: v̄l etiā heres dimittit̄ vt
pprius filius: cū teneat̄ mat̄
talis de omnibz q̄ p̄cipit tal̄
filius bonis, s. putatiui p̄ris
non tñ debet reuelare factū
q̄n ex h̄ seq̄ret̄ vel seq̄ p̄babi-
liter posset mors sua v̄l plis-
talis, vel etiā notabil̄ ifamia
seu alia ḡuia scādala s̄z Ray.
7 Jo. neapol. in q̄libet, de q̄
habes supra plene eo. li. ti. j.
c. d̄ furto, vide ibi. Alius ca-
sus q̄n ex hmōi restitutione
posset seq̄ mors spūalis seu
pctm̄ mortale p̄babilit̄ in re-
stitutōe vel familia eius, pu-
ta restituendo q̄ habz aliena
ad tantā venit paup̄ratē vel

miseriā q̄ nō p̄t viuere vl̄ p̄
uidere filijs suis de victu et
vestitu. z cū sint alicui⁹ nobis
lis p̄ditionis mendicare ni-
mis erubescūt ab amicis ad
sufficiētiā nō inueniunt: las-
bore nesciūt vel nō p̄nt. qz
puuli vel infirmi. z sic restitu-
endo exponit̄ piculo ip̄e cuz
familia sua furandi: vel p̄sti-
tuēdi filias: vl̄ desperatiōis
vbi retinendo qd̄ habet alie-
nū cū ip̄oz industria sua p̄ui-
deret parce sibi z familie sue
disponit̄ ad satisfaciendum
paulatim. Hoc sentire vide-
tur Sco. in. iiii. Hen. in q̄li-
bet. vj. q. xxiij. Et idē videt̄
dōm cuz q̄s habet instrumē-
ta artis sue vñ ex labore suo
gubernat ser̄ suos z vedēdo
vel tradēdo eayt restituat su-
is creditorib⁹ non poterit la-
borare z inde lucrari. putali-
bros q̄ ad iurisperitos z me-
dicos: ferramēta q̄ ad artifi-
ces. Laborādo aut̄ cū p̄dict⁹
vl̄tra sustentationē suā pote-
rit in futurū paulatim satisfi-
cere. Nec credo esse q̄ h̄ qd̄
dicit Tho. ij. ij. q. lxxij. s. q̄ sta-
tim restituendū est alienum
simplicit̄. Nō em̄ ita amare
q̄ba accipiēda sunt dic̄ lex
sz ciuilit̄ z i sacra septura sta-
tim d̄ fieri qd̄ i pl̄ico tpe. vt

ptz Malach. iij. Statim ve-
niet ad tēplū zc. z p̄cipue cū
ex cā ita vrgenti differ̄ vt di-
ctū est. Potest etiā multipl̄
capi in iure. z nō solū p̄ potē-
tia facti sed iuris z cōmodita-
tis. vt ptz. xxij. q. iij. c. faciat
in glo. Nec tñ nō sunt p̄dicā-
da ne paretur via detentiōi
alienozū ad qd̄ nimis p̄sone
sunt inclinate. sed cū magna
discrētiōe in p̄fessione z p̄s-
lijs tractāda. z cū multis cir-
cūstātijs p̄sideranda q̄ hone-
stent factū. Ad hoc etiā facit
qd̄ d̄t Joā. neapol. i. q̄libet.
ix. q. xxij. z Rich. i. iij. z Pe-
de pal. Itē potēti restituere
male ablata statim querit̄
vtz sufficiat r̄clinq̄re i testa-
mento vel instrumēto q̄ he-
redes restituāt. Rūdet ad h̄
Joā. neapol. in. ix. q̄libet. q.
xxij. q̄ hoc sufficit in duob⁹
casib⁹ tm̄. Prim⁹ ē qñ hūs
male ablata credit vere z p̄
certo vl̄ q̄ p̄ certo. q̄ tal̄ retē-
tiō nō sit q̄ volūtatē dñi. tal̄
eī retētiō nō ē iniuriosa vl̄ in-
iusta. null⁹ eī patit̄ iniusticiā
volens. vt dicit̄. v. Ethicor.
Scd̄s casus qñ tal̄ retētiō
rei aliene est q̄ volūtatē dñi.
sz iordinata: puta cū nō red-
dit̄ gladi⁹ furioso cū repetit
ip̄m infuria. h̄ eī iuste sit. vt.

De restitutiōe liber tertius

xxij. q. ij. c. ne dñs. Et si h̄ est
qñ vult rē suā statim h̄re quaz
retinēs n̄ p̄t dare sine notabi
li dāno suo. z ecōtra ille cui⁹
est p̄t sine dāno z incōmodo
carere ad t̄ps. Extra istos ca
sus nō sufficit ad salutē nisi
statim restituat. Rō est. qz de
necessitate salutis est vitare
pctm̄ mortale: sed nō solū au
ferre altēiū. sed etiā detētio
rei aliene extra p̄dictos casus
ē mortale. qz ē iusticiā qz cū
faciat iniuriā p̄rio. z hoc cū
p̄t restituere. Vñ nō sufficit
ad salutē tali relinq̄re īstru
mēto vel p̄ testamētū q̄ here
des restituāt. s̄z de necessita
te salutis est statim restituere si
p̄t. S̄z si ille est res: v̄l cui
obligat̄ n̄ p̄t illa re carere si
ne incōmodo suo etiā ad t̄ps
optz q̄ restituat etiā cū maḡ
incōmodo suo. nec sufficeret
dimittere p̄ testamētū Ter
tius casus excusans a resti
tutiōe subita est. cū ex h̄ imi
neret piculū mortis corpo
ralis. Et nota s̄m Richar. in
iij. dis. xv. q̄ si ille q̄ dānū in
tulit habet aliqd̄ vltra neces
sitate sustentatiōis nature. q̄s
uis sibi necessariū ad victuz
s̄m decentiā sue p̄sone resti
tuere tenet. Nō em̄ licitū est
de alieno viuere cūz seculari

honore. Si aut̄ non h̄z nisi
necessaria ad sustentatiōem
nature. tūc subdistinguidū
est. qz aut iste q̄ est passus da
mnū nō indiget ad sustenta
tionē nature eo qd̄ ab eo ab
latū est. z ille q̄ abstulit p̄t re
tinere z restituere non tenet
qz ex iure nature licit⁹ est vni
cuiqz vsus possessiōis neces
sarie ad sustentationē nature
Extrema em̄ necessitas facit
oīa cōmunia. ff. ad. l. rodiaz.
de iactu. l. ij. §. cū in eadē. in
textuz glosa. Aut indiget ad
sustentatiōem nature. eo q̄ ab
latū est. z tūc subdistinguo.
qz aut p̄mus. i. dñs ip̄i⁹ rei
indiget ista re ad sustentatio
nē sue nature priusq̄s fuit ne
cessaria ad sustentationē na
ture illius q̄ abstulit. aut eo
dē t̄p̄e vterqz indigēs factus
est ista re ad sustentationem
sue nature. aut iste q̄ abstulit
factus est indigēs re ista ad
sustentationē sue nature p̄us
q̄s iste a q̄ ablata est. Primo
mō z scdo p̄t dici sine p̄iudic
cio q̄ iste q̄ abstulit rē istā te
net restituere illi a q̄ abstu
lit. qz nūq̄s facta fuit res illi⁹
q̄ eā abstulit. s̄z sp̄ remāsit il
lius de iure. postq̄s em̄ sum i
statu i q̄ res mea necessaria ē
mibi ad sustentatiōem nature

nō pōt fieri alteri⁹ me dīcēs
te. Si tertio mō, tūc ille qui
abstulit restituere n̄ tenet qz
ab isto tpe q̄ facta est necessa
ria sibi adq̄sitū fuit ius in il
la re illi q̄ abstulit. Et idō q̄
uis dānū passus veniat post
ea ad statū in q̄ res sibi abla
ta eēt sibi necessaria ad sustē
tatiōem nature: non p̄t h̄ bz
maius ius ī ista re q̄ iste q̄ eā
abstulit: nisi iste q̄ eā abstus
lit deuenisset ad statū in quo
amplius res ista nō esset sibi
necessaria ad sustētatōem na
ture. Idem p̄ totum Dec. de
pal. in. iij. z Sco. Et p̄dicts
hoz p̄t q̄ tales q̄ habēt res
stituere. z si retineāt sibi qdā
mō necessaria ad sustētatōez
sui z familie ad vitandū mul
ta picula anīe z corpīs q̄ p̄s
sili^r seq̄ possent bonis suis. ce
dēdo z oībz se expoliādo p̄ re
stitutiōe siēda. qd̄ forte tuti⁹
esset restituere: z in dō p̄fide
re. etiā si opteret mendicare
fm Ray. Ad h̄ nō vidēt tene
ri de necitate salutis: tñ nō de
bent tales laute viuere z pō
pose vestiari cū familijs. z fili
as suas cū magnis dotibus
nuptui tradere. sic si nō eēt
obligati restōni. sed p̄ce viue
re z p̄uas dotes tradere. Et
si nō possunt nobili vel mer

catori nuptui dare dñt artifi
ci z plebeio tradere. z alia su
persua resicare. Lū multa ḡ
prudētia h̄ negociū agendū
est: cū efficaciter vident̄ face
re qd̄ p̄nt ad restituēdū et in
alijs se bñ h̄re. z cum timore
dei credo q̄ p̄nt absolui z cō
municare. Qui autē z de eo
qd̄ p̄nt sp̄ p̄crastināt annua
tim respiciūt p̄mittere p̄fesso
ribus restitutiōem facere. et
postea nō faciūt nō videntur
absoluendi nisi p̄us faciant
vl̄ disponāt efficaciter nego
cium vt habeat executionez.
z multo min⁹ ei p̄mitti debet
cōio sumi. q̄tuz dico spectat
ad p̄siliū p̄fessoz. Nā q̄tuz
ad sacerdotē q̄ h̄z cōicare cuz
ille se ī manifesto ad h̄ inge
rit. qd̄ iur̄. habes ī tertia pte
ti. eo. De usurarijs aut̄ ma
nifests quō sit agēdū cū eis ī
restitutiōe z collatiōe sacramē
toz. habes. s̄. eo. c. de v̄suris
Possent etiā tales petere re
missionē a creditoribz quā si
sine fraude z spōte obtinēt n̄
īp̄is ampli⁹ obligant̄: nec eti
am pauperibz illa remissa eis
dare tenēt. Nō tñ decēs eēt
vt diues a paup̄e z indigēs
parū a multū indigente pete
ret remissiōem Querit̄ v̄tz
ep̄s elapsis tribz vel. iij. xxx.

De restitutiōe liber tertius

vel .xl. annis possit agere cōtra heredes vel possessores bonorū quondā illius q̄ in testamento reliq̄t mille libras soluēdas noīe vsuray incertay: cū de extorsione dicarū vsurarū non appareat nisi p̄ p̄fessionē dicti testatorū. Rūdet Lau. p̄ Fede. q̄ cū actio q̄ cōpetit ex testamētovl̄ p̄ditio q̄ p̄petit ep̄o p. l. nulli. l. de epi. z cle. sit p̄sonalis z spacio .xxx. ānoz claudat p̄ p̄ns l. de p̄scrip. xxx. vel .xl. anno rū. id̄ h̄ heredes bōa fide possidentes. q̄ sp̄ p̄sumit nō cōpetit actio ad dicras mille libras: nisi pbaret heredē malā fidē habuisse z sciuisse vicū z crimen defuncti. q̄ casu d̄z intelligi. c. tua nos. cū si. Et idē si d̄ extorsioe appareat p̄ aliud q̄ p̄ testamentum. Quo aut̄ ad possessores bonorū in q̄s p̄ testatorē vel ei⁹ heredē bona sūt alienata. nō est aliq̄d dubiū si possederūt spacio .x. annoz. qz actio p̄sonalis nō cōpetit h̄ successorē singularē. vt. l. j. §. heres. ff. ad trebel. Nec obstant p̄mo dicta .s. q̄ actiones ep̄o cōpetentes durant. xl. annis. qz intelligit̄ hoc de actiōibz cōpetentibz ep̄atui vel ecclesijs collegiat̄. sed hīc nō cōpetit

actio ep̄o vt ep̄o. sed vt iconomo z admistratori bonorū pauperū. Querit̄ quid si p̄missio generali edicto q̄ quicūqz dederit vsuray noīe aliquid tali veniat infra tot dies zc. Si nemo vēiat: nec etiā aliq̄s vsuras certas vsurarius assignauerit infra terminū sibi ad id statutū lataz qz est sn̄a p̄ ep̄m declarās illas esse certas. vtrū vsurarius sit tutus si postea appareant p̄sone certe q̄b̄ est restitutio fienda. Federicus d̄ senis sentit q̄ sic. etiā quo ad illos qui tūc erant extra diocesim. fatef̄ tū q̄ talibz cōpetit remediū p̄tra ep̄m vl̄ pauperes. sed cogita dicit Lau. an sit veyz p̄trariū practicat̄ q̄ nō est determinatū q̄ oīa veniāt sub noīe incertoz. h̄ est q̄n non fit taxatio vere. et p̄m quantitatē ad quā ascēdūt. sed minor. z p̄m q̄ inter eos p̄uentū est. z de hoc iudicij cuius sn̄a alio non dato p̄sumit q̄ stat legitime. An aut̄ talis practica sit iuri cōsona tuipse vide. Prompti tū sunt ep̄i ad eius obēuatiōē. qz p̄ seipsis incerta ibursant. nec ad illoz volūt restitutiōē venire vel teneri. sed fit certa taxatio p̄m p̄uentia

onē fm q̄ moris est, q̄ tū an
possit de iure fieri videndū ē
Querit etiam Archi. q̄ si
q̄s decedēs relinquat sibi he
redē ex testamēto vel ab ite
stato, z ordinauit q̄ndā execu
torē tm̄ ad emendā suoz fo
refactorz q̄ decedēs tpe mortz
sue creditoribz tenebat. z iaz
termini solutiōis fluxerant.
Dicit r̄ndendo q̄ iste execu
tor debita hm̄oi soluere tene
tur: z p̄t ueniri, qz elapsis
terminis solutiōis cepit iniu
riari creditoribz in nō soluē
do defunctz. Ex p̄cepto aut
dñi est solutio faciēda. ar. xj.
q. j. c. magnū. xxiij. q. vl. c. tri
butū. qz peccat in termino nō
soluēdo. tū qz frāgit p̄missuz
extra de pactz. c. j. et. ij. tū qz
illo elapso iūto dño detinet
alienū. ff. de excep. doli. l. ij.
§. circa. z hoc tenēt q̄dā. s. vt
noīe forfactorz h̄ casu veni
ant debita q̄z terminus solu
tiōis tpe mortz elapsus erat
z p̄ illis agi posset. Sec^o de
debitz q̄z termin^o nō aduene
rat. Et ita notat spe. in Rus
bri. q̄liter scripta ī iudicio p̄
ferri. §. nunc p̄o. De eo ve
ro demū cui datū est aliqd p̄
errorē dicit Jo. de rip. ī tra
ctatu de p̄tractibus q̄ in ta
li datiōe aut est error p̄sone

vel fortune vel alterius p̄dis
tiōis apposite. Si p̄mo mō
puta intēdo dare Petro z do
Martino. tunc Martinus
tenet acceptū restituere vl̄ dā
ti vel illi cui intēdebat dare.
ar. xxix. q. j. §. j. Si p̄o error
fortune. puta intēdo tibi da
re vt pauperi z tu es diues.
dicit q̄ sic acceptum tenet re
stituere danti vel alicui pau
peri: nisi recipiēs interim ef
fectus fuisset pauper. Si
vero sit error alicuius alteri
us conditiōis. Puta si ego
credo te esse sanctū cū tu non
sis. z idō dono tibi. vl̄ credo
te celebraturū missas. idō do
tibi. d̄ q̄ si receptori p̄stat d̄
p̄cisa itentiōe dātis. s. qz alō
nō daret nisi ista cōditio sub
eēt. talis error obligat ad re
stituēdū receptū. aut ad suffi
ciēter supplendū p̄ se vel aliū
intentiōem dātis. qz rō est qz
cū res in istū nō transeat: nisi
eo mō q̄ vult dans trāfferre
si nō existat p̄ditio ī ipm̄ res
nō trāfferet. Alij aut̄ dicūt q̄
ad talē restitutiōem talis er
ror non obligat: nisi ip̄a cōdi
tio circa quā errat eēt cā mo
tina z final̄ tal̄ datiōis. qd̄ p̄
bāt p̄ sile. Do tibi libras cen
tū. qz credo te eē amicum meū
dato q̄ accipiēs non sit ami

De restitutōe liber tertius

cus meus: nō obligat ad res-
stitutionē. Si autē amicitia
sit cā. p. quā do tibi centū li-
bras. i. si sis amicus meus,
z nisi amicus fueris obligas-
ris ad restitutōez. Ex his pz
q. q. stoz sancti Antonij vl'
aliij q. cūq. nullo mō pnt sibi
retinere ea q. illis paupibz vl'
locis p. q. b. petūt dant. q. h
est error persone. Verūt q.
nullus tenet p. r. s. stipēdijs
militare: nec cās. alioz agere
ad suas expensas dico q. ta-
les pnt viuere sup. q. stus q. s.
faciūt. z pōt eis moderatū sa-
lariū dari. Decille. Illa fo

que dant eis ex mēdacijs eo-
rū. q. stoz. vicz q. z. asserūt q. di-
cent multe misse p. dātibz. vl'
habebūt talem indulgentiā
vel absoluent a votis eozuz
vel a casibz reseruat. vel q.
fient lectisternia in hospitali
de hmōi p. q. b. illi dāt al's nō
daturi. cū nec talia fiūt vl' ve-
ra sē: totū ē rapina. z restitui
dnt dantibz ea: vl' paupibus
erogari. ar. xiiij. q. v. c. n. sane

Finit libellus de restituti-
onibz frat. Antonini archi-
episcopi Florentini. in q. dis-
fuse tractat de hac materia.